

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Étické aspekty policejní práce

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:
Mgr. Michal Vavřík

Vypracoval:
Bc. Ondřej Kudláč

Brno 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Etické aspekty policejní práce“ zpracoval samostatně a použil jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této diplomové práce.

Elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné.

V Praze dne 28. března 2012

.....
Bc. Ondřej Kudláč

Poděkování

Děkuji panu Mgr. Michalu Vavříkovi za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé diplomové práce.

Také chci poděkovat své manželce Bohumíře Kudláčové za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé diplomové práce a v průběhu celého studia, a které si nesmírně vážím.

Bc. Ondřej Kudláč

OBSAH

Úvod	2
1. Etika a její teoretická východiska	4
1.1 Význam a úloha etiky	4
1.2 Různá pojetí etiky	7
1.3 Profesionální etika a etické kodexy	11
2. Policejní etika	13
2.1 Postavení a pohled na policii v minulosti a současnosti	13
2.2 Obsah a předmět policejní etiky	17
2.3 Policejní deontologie a její vztah k policejní etice	22
2.4 Policejní etika v dokumentech	23
2.5 Etický kodex Policie České republiky	28
3. Etika v policejní praxi	34
3.1 Vlivy působící na policisty při výkonu jejich činnosti	34
3.2 Vztah veřejnosti a policie	37
3.3 Specifika policejní subkultury	39
4. Vlastní empirický výzkum	43
4.1 Cíl výzkumu	43
4.2 Zvolené metody	43
4.3 Charakteristika výběrového souboru	44
4.4 Sběr, analýza a interpretace zjištěných faktů	46
Závěr	70
Resumé	73
Anotace	74
Klíčová slova	74
Literatura a prameny	75
Seznam příloh	78

Úvod

Policie České republiky má za úkol především chránit bezpečnost a pořádek ve společnosti a prosazovat zákony této země. V souvislosti s těmito úkoly mají policisté řadu oprávnění, která jim umožňují výrazně zasahovat do práv a svobod občanů. V rámci zákonných norem mohou využívat mimo jiné i donucení formou fyzického násilí a v krajním případě dokonce zbavit člověka jeho života. Tato mocenská povaha policejní praxe vyžaduje vysokou profesionalitu, jejíž součástí je též morální hodnocení svého jednání při uplatňování zákonů.

Policisté se při své práci dostávají do situací, které nemusí být na první pohled jednoznačné, mohou vyvolávat etická dilemata či hodnotové konflikty a je nutné, aby při jejich řešení uplatňovali princip volného uvážení. Velmi často se také ocitají v časové tísní a musí provést volbu okamžitě.

Cílem této diplomové práce je zjistit, jakým způsobem se policisté rozhodují v situacích, při kterých může docházet k určitému etickému dilema, zda tyto situace vnímají jako etická dilemata a na základě provedeného výzkumu se pokusit stanovit, jakému pojetí etiky nejvíce odpovídají jejich rozhodnutí v těchto situacích. S otázkou rozhodování v morálně sporných situacích úzce souvisí problém svědomí. Policista bude v době rozhodování zřejmě přesvědčen o tom, že volí tu nejlepší variantu. Může se stát, že náhled na nejednoznačnou situaci časem přehodnotí? Proto další výzkumnou otázkou bude zjistit, zda by v příslušné situaci, ve které policisté řešili etické dilema, zvolili s odstupem času stejné či jiné řešení. Tedy zda se jejich svědomí „před činem“ shoduje s jejich svědomím „po činu“.

Téma policejní etiky jsem si zvolil, protože u Policie ČR pracuji již více než 20 let, přičemž velkou část mé profesní kariéry tvoří pozice instruktora služební přípravy¹. Při své práci přijdu do styku s mnoha policisty a mám možnost se účastnit neformálních rozhovorů na různá témata související s policejní činností, při nichž policisté prezentují

---

¹ Instruktor služební přípravy provádí výcvik policistů v činné službě. Ten je zaměřen především na taktiku služebních zákroků ve spojení se střelbou a použitím donucovacích prostředků. Výcvik se zabývá zejména minimalizací rizik při zákroku s důrazem na jeho provedení dle zákonných norem. Při využití některých metod např. modelových situací (simulovaný policejní zákrok) občas vyvstanou i otázky spojené s profesní etikou.

své zkušenosti, z nichž některé bychom mohli označit jako mírně kontroverzní. Nutno podotknout, že při těchto většinou spíše skupinových diskusích dochází k určité nadsázce či přibarvování skutečností z důvodu zaujmout ostatní lepší historkou. Právě z tohoto důvodu jsem chtěl zjistit, jaký přístup opravdu zaujímají policisté v situacích, které je staví před obtížnou volbu z hlediska etického.

V úvodu teoretické části práce se snažím poskytnout alespoň zjednodušený vhled do oblasti obecné etiky zejména se zaměřením na různé přístupy k etice. Ve druhé kapitole se zaměřuji na obsah policejní etiky a to jak v kontextu s úkoly policie ve společnosti tak i s historickými souvislostmi, které vedly k formování policejní etiky a vytvoření Etického kodexu Policie ČR. Ve třetí kapitole poukazuji na skutečnosti, které ovlivňují formování profesní etiky v policejní praxi a přístup policistů k profesní etice. V empirické části práce se prostřednictvím kvalitativního výzkumu snažím zjistit, jakým způsobem se policisté rozhodují, pokud jsou konfrontováni s etickým dilematem.

V současné postmoderní společnosti, která je charakterizována názorovou pluralitou, jsou etické problémy neustále aktuální a otázky různého pojetí etiky stále otevřené. S etikou úzce souvisí oblast bádání sociální pedagogiky. Zejména kategorie dobra, spravedlnosti, tolerance nebo zodpovědnosti patří mezi obecná východiska sociální pedagogiky. (Kraus, 2008: 55) Obě vědy se zaměřují na člověka a k odhalování nových poznatků využívají hermeneutický přístup, který umožňuje proniknout do hlubší podstaty zkoumaného problému. Domnívám se, že pochopit vnímání etiky u policistů, kteří vůči veřejnosti mají značné pravomoci a zároveň i vysokou míru odpovědnosti, může prostřednictvím sociálně pedagogického výzkumu přinést nové poznatky přínosné pro sociální pedagogiku.

1. Etika a její teoretická východiska

1.1 Význam a úloha etiky

Etika je filozofická disciplína, která se zabývá morálkou, morálními povinnostmi a závazky, hodnocením toho, co je dobré a co špatné. Z etymologického hlediska má etika svůj původ v řeckém slově „*ethos*“, které znamená zvyk, mrav nebo obyčej. Je to tedy nauka o správném jednání v lidském společenství. V původním slova smyslu „*ethos*“ znamená stáj a v přeneseném významu k člověku pak společné místo na bydlení, kde se ve vzájemných vztazích vytvářely společné obyčeje a mravy závazné pro celek i pro jednotlivce. (Jankovský, 2003, s. 21)

Předmětem etiky je jednak studium mravních jevů (zvyků, tradic, názorů, citů, postojů aj.) z hlediska lidské volby mezi dobrem a zlem, jednak aktuální výklad obsahu mravních pojmů a formulace mravních nároků (co býti má) a také diskuse o tom, jak dosáhnout jejich naplnění. (Radvan, 2004, s. 61) Z předmětu etiky pak vyplývají funkce, které etika plní. Výchovná funkce etiky spočívá v rozvoji mravní kvality člověka. Bývá realizována v podobě výchovy k ctnosti nebo pěstováním mravní povinnosti a odpovědnosti. Gnoseologická funkce vyplývá z úkolu etiky zprostředkovávat etické poznání. Dává nám odpověď na otázku, jak se má člověk chovat, aby to bylo dobré. Hodnoticí funkce etiky je založena na posuzování stavu a činnosti z hlediska mravních norem nebo v posuzování mravních nároků a povinností. Hodnotí nejen jednání lidí a následků jednání, ale také posuzuje mravní ideje a ideály. Normativní funkce spočívá v tvorbě etických norem a mravních principů, které jsou výrazem toho, co má být. Klasickým příkladem může být Desatero nebo některé konkretizované příklady z Evangelia. Regulativní funkce je realizací těchto norem v praxi. Na základě mravních požadavků etika určuje chování lidí z hlediska dobra a zla. Usměňuje naše jednání jak prostřednictvím individuálně zvnitřněných norem, tak i vnějších mravních požadavků uznávaných ve společnosti. (tamtéž s. 62 - 63)

V úvodu práce o etice není od věci si alespoň v krátkosti ujasnit významy některých pojmů souvisejících s etikou, přičemž není třeba se pouštět do hlubších filozofických souvislostí. Těchto pojmů existuje mnoho, obvykle jim svým lidským způsobem snadno

rozumíme a bez problémů jich užíváme v běžné komunikaci. Uplatňujeme tak *předporozumění* mravní skutečnosti, které také předpokládáme u druhých lidí. Je to poměrně konzistentní a shodné vědění o významu mravních skutečností, které se však při bližší analýze může ukázat jako vágní, nepřesné a chybné. Nicméně v našem běžném diskursu obvykle funguje. (Anzenbacher, 1992, s. 13)

Pojem morálka pochází z latinského slova „*mos*“, což v původním slova smyslu znamená vůli, především tu, která je člověku uložena autoritou (zákony, předpisy). (Jankovský, 2003, s. 24). Ve filosofické a etické literatuře bývá chápána jako historický soubor daných hodnot, principů, norem a ideálů, který specifikuje, co je správné, dobré či vhodné pro určitou sociální skupinu. Zjednodušeně řečeno, morálka je souhrn pravidel, co se v dané společnosti, vrstvě, skupině prostě dělá a nedělá. Tato pravidla společenského chování se v daném prostředí vytváří v souladu s tradicemi a společenskými konvencemi, které zavazují individuální svědomí každého člověka. (Nesvadba, 2009, s. 11)

Osvojením a zvnitřněním hodnot morálky společenské v procesu sociálního učení dochází v kontextu s individuálním vývojem ke zformování relativně stabilní struktury prožívání, hodnocení, vůle a rozhodování jednotlivce. Tímto procesem vzniká morálka jednotlivce. V tom smyslu vnímáme morálku jako schopnost jedince řídit se ve všech úkonech svědomím a posuzovat veškeré lidské záležitosti z hlediska rozeznávání dobra a zla. „Morálka v pravém slova smyslu začíná teprve tam, kde se člověk nerozhoduje podle toho, co dělají a chtějí všichni, nýbrž podle toho, co za správné pokládá on sám.“ (Sokol, 2007, s. 197)

Pokud hovoříme o svědomí, bývá to většinou v souvislosti s nějakým špatným činem, po kterém následují výčitky či hryzáni svědomí. Je to jakýsi vnitřní hlas, který člověka prostřednictvím výčitek informuje, že udělal něco špatného nebo jej před takovým činem varuje. (Bureš, 1991, s. 18) Je to schopnost morální sebereflexe, která nám umožňuje podívat se na sebe jinými očima, než z hlediska vlastního zájmu a prosazování. „Výčitky svědomí mohou nastat, i když jsme určitý čin spáchali nevědomky, nebo bez náležitého promyšlení.“ (Nytrová, 2007, s. 61)

Pojem svědomí však není jednoznačný. V antice byl označován za hlas boží v člověku, Kant ve svém kategorickém imperativu hovoří o vnitřním hlasu rozumu, Freud o superegu, jako o zvnitřněných morálních normách. Anzenbacher označuje svědomí za všeobecné poznání dobra a zla, jehož jádro záleží na dvou předpokladech. Předpoklad, že každý alespoň ve všeobecném slova smyslu ví, co je dobré a co špatné, přičemž nevyklučuje, že lidé mohou mít na dobro a zlo zcela rozdílné názory a předpoklad, že každý rozhodně ví, že dobro je nutno konat a zlo nekonat (Anzenbacher, 1992, s. 14)

Anzenbacher dále rozděluje svědomí na to, které předchází našemu jednání, tedy svědomí „před činem“ a svědomí již po vykonaném jednání, svědomí „po činu“. Přičemž se naskytá otázka, které svědomí je rozhodující pro mravní hodnotu jednání. Podle učení Tomáše Akvinského je rozhodující svědomí před činem, které určuje dobrou nebo špatnou vůli jednajícího. Následné svědomí v případě dobrého jednání ospravedlňuje jednajícího (hájí ho nebo omlouvá) a v případě špatného jednání jednajícího obviňuje a trápí výčitkami. (tamtéž, s. 83)

Z hlediska morálního hodnocení lidí existují další důležité a spolu spojené kategorie a to jsou svoboda a odpovědnost. Svoboda je „jeden z charakteristických znaků lidské bytosti, vedle rozumu nejvyšší atribut člověka“. (Sokol, 2007, s. 383) Znamená, že jsme pány svého jednání a jsme schopni se samostatně rozhodovat. Záleží jen na nás, jaké mravní normy a zásady etiky přijmeme za své a budeme se podle nich ve svém životě řídit. Svoboda znamená, že můžeme vyhodnotit situaci, analyzovat možnosti svého jednání a pro některou z nich se sami rozhodnout. Člověk může jednat teď nebo později, jednat různými způsoby a nebo se rozhodnout prostě nejednat.

Vezměme v úvahu tvrzení, že „svoboda jednoho končí tam, kde začíná svoboda druhého“. Tato myšlenka je vše vystihující a nadčasová, ale v reálném životě v době názorové plurality bývá někdy těžké najít tu tenkou hranici, která by jednoznačně určovala poměr svobody dvou nezávislých jedinců. Chovat se svobodně totiž neznamená jednat bezmyšlenkovitě a dělat, co se nám zlíbí. Znamená přijímat odpovědnost za etiku svého jednání, sám vyhledávat, promýšlet a přejímat zásady soužití. (Nesvadba, 2009, s. 17) Proto je svoboda tak úzce spjata s problematikou odpovědnosti.

Odpovědnost můžeme vyjádřit jako povinnost člověka nést následky svých činů, ale někdy také za činy druhých lidí (např. dětí, zaměstnanců). Považujeme-li někoho odpovědného za jeho jednání, pak to znamená, že od něho očekáváme, že může rozumně odpovědět na otázku, proč jednal tak a ne jinak. Činy schvalujeme tehdy, vidíme-li, že mohou být rozumově ospravedlněny. (Anzenbacher, 1992, s. 15)

Pokud se zabýváme etikou, není možné opomenout pojem spravedlnost. Ovšem odpověď na otázku, co vlastně spravedlnost je, hledá lidstvo snad od počátku svého vzniku. „Na jedné straně tento pojem zahrnuje morální princip požadující respektování právní normy, na straně druhé ctnost spočívající v respektování práv druhých.“ (Zapletal, 2007, s. 35) Obecně můžeme citovat Jana Sokola, že spravedlnost je „mravní princip jednání vůči třetím osobám a ve společnosti vůbec“. (Sokol, 2007, s. 379) Aristoteles považuje za nejvyšší ctnost zákonnou spravedlnost, která v sobě zahrnuje všechny ostatní ctnosti. To ovšem za předpokladu, že zákony státu vyplývají z přirozeného práva. (Anzenbacher, 1992, s. 116)

Spravedlnost je velmi široké téma a můžeme ji chápat z různých hledisek². Pro účely této práce postačí její chápání ve smyslu rovnosti před zákonem jako záruku nestrannosti a rovného zacházení se všemi. Požadavek spravedlnosti vyžaduje, abychom se oprostili od vlastních sympatií, přání, zálib a zájmů. „Spravedlivým člověkem nazýváme toho, kdo při konfliktu zájmů přihlíží o jaké zájmy jde, a je ochoten odhlédnout od toho, o čí zájmy jde.“ (Spaemann, 1995, s. 44) Ke spravedlnosti také patří ochota podřídit se nestranné instanci. Tou jsou nezávislé soudy. Nikdo tedy nemá právo brát spravedlnost do svých rukou a je také důležité nezaměňovat spravedlnost za pomstu.

1.2 Různá pojetí etiky

V historii se etickými otázkami zabývalo mnoho významných filosofů a sociologů. Zkoumali, zda existují nějaká univerzální vyšší morální pravidla, zda se má morální hodnota posuzovat podle úmyslu jednatelů, způsobených následků nebo se má za

---

² Např. spravedlnost *retributivní*, která hodnotí vztah mezi dvěma stranami, hledá v něm rovnováhu a představuje spravedlivou nápravu křivd. Spravedlnost *distributivní*, která spočívá ve spravedlivém rozdělování požitků a břemen. (Sokol, 2010, s. 85)

etické považovat to, na čem se shodne většina. V každém pojetí zřejmě můžeme najít prvky se kterými se ztotožníme. Ale z hlediska univerzálního praktického použití lze konstatovat, že v každém lze též najít i slabé stránky, které mohou dokonce odporovat laickému chápání morálních pravidel ve smyslu předporozumění. Pokusím se alespoň ve stručnosti nastínit některé základní přístupy k vnímání etiky. Na jejich základě bude možné následně posoudit, jaký přístup vyžaduje policejní etika a následně dle výsledků výzkumu v empirické části zhodnotit, k jakému pojetí etiky mají nejbližše samotní policisté.

Nejstarší pojetí známé už z doby antiky je etika ctností. Ctnost můžeme označit jako vypěstovaný a navyklý sklon k dobrému jednání. Sokol ji vymezuje jako trvalou mravní kvalitu člověka, která ho činí schopným správného jednání, aniž by o to musel v každém jednotlivém případě zvlášť usilovat či o tom přemýšlet. (Sokol, 2007, s. 286) Za jádro veškeré etiky ctností je považována jejich základní klasifikace vytvořená Platónem. Ten za nejvyšší ctnost označuje **spravedlnost**. Ta je výsledkem propojení dalších tří základních ctností moudrosti, statečnosti a uměřenosti (Anzenbacher, 1992, s. 134) O těchto čtyřech kategoriích se v pozdější tradici často hovoří jako o kardinálních ctnostech.

Aristoteles považuje ctnosti za stavy, skrze něž se člověk stává dobrým a činí dobrým i svou činnost. Dělí je na dianoetické (teoretické) a etické (praktické). Ctnostné jednání je vědomé a volené na základě svobodného rozhodnutí. (Radvan, 2004, s. 62) Ctnosti vymezuje jako vyhnutí se krajnostem tedy volbu zlaté střední cesty mezi dvěma neřestmi. Například statečnost je střed mezi opovázlivostí a zbabělostí, štědrost mezi rozhazovačností a lakotou, mírnost mezi příliš mnoho a příliš málo. Spravedlnost znamená dopřát každému, co mu patří, nepoškodit ani sebe ani druhé. Jako nejvyšší ctnost označuje **rozumnost** čili ctnost praktického rozumu. Ta vychází ze skutečnosti, že praktická volba našeho jednání sice vychází z obecných mravních zákonů, ale v konkrétní situaci jsme ovlivňováni konkrétními okolnostmi a nahodilými skutečnostmi. Musíme se rozhodovat za nejistých okolností, zvažovat různé následky jednání, uzavírat kompromisy, volit mezi větším a menším zlem. Konkrétní povinnosti pak modifikují to, co je obecné. Rozumnost je tedy jakýsi cit pro to, co je v dané situaci mravně správné. (Anzenbacher, 1992, s. 139)

Podle etiky hédonismu je nejvyšším cílem a motivem člověka dosáhnout slasti a vyhnout se strasti a utrpení. Představitelem tohoto směru je starořecký filosof Epikuros. Ten tvrdil, že podstatou života je „užívat si“ a za nejvyšší a jediné dobro považuje právě **slast**. Epikurova filosofie, přestože je na rozdíl od Platóna či Aristotela výrazně egoistická a zaměřená na hledání osobního štěstí, má k současnému chápání výrazu „epikurejec“ (požitkář, labužník) dosti daleko. Jeho chápání slasti spočívalo ve správné cestě životem, to znamená žít umírněně, avšak příjemně a zbavit se strachu a všech strastí. Mimoto Epikuros rozděluje slasti vyšší (trvalé), které přiřazuje spíše duši a nižší (pomíjivé) slasti těla. (Anzenbacher, 1992, s. 24)

Na Epikura mnohem později navazuje utilitarismus, jehož cílem je dosahování užitku (*utile* = užitečné) pro jednotlivce i společnost. Jeho vznik je spjat především se jmény Jeremy Bentham a John Stuart Mill. (Bureš, 1991, s. 18) Dnes označuje poměrně široké spektrum teorií, které se v některých bodech od sebe liší. Přesto lze utilitarismus charakterizovat pomocí kombinace čtyř základních principů, které nám dávají možnost posuzovat mravní jednání a normy.

1. **Princip následků** vyjadřuje myšlenku, že neexistuje žádné jednání, které by bylo mravně správné nebo nesprávné samo o sobě, protože k mravnímu hodnocení dochází výlučně na základě účinků, následků a dopadů, které lze od jednání očekávat. Z tohoto hlediska tedy není vůbec důležitá morální stránka motivace.
2. **Princip užitečnosti** se zabývá kritérii, podle kterých se mají posuzovat zmíněné následky jednání. Jsou jimi prospěšnost a užitečnost následků jednání vedoucí k uskutečnění něčeho dobrého.
3. **Princip hédonismu** se v poněkud pozměněné podobě odkazuje na filosofii Epikura. Cílem je dosahování slasti, radosti a štěstí prostřednictvím uspokojování lidských potřeb a zájmů. Z hlediska hédonického kalkulu si každá osoba sama pro sebe určuje, v čem to štěstí spočívá. Tím vzniká prakticky neomezené množství subjektivních preferencí, které představují dobro.
4. **Sociální princip** se odklání od egoistického hédonismu zaměřeného na štěstí jedince a zaměřuje se na užitečnost pro všechny, jichž se jednání dotýká. Tento princip spočívá v prosazování „co možná největšího štěstí pro co možná největší počet lidí“. Také zde se však mohou jednotlivé utilitaristické názory odlišovat a to, zda se má jednat o co největší sumu sociálního užitku nebo dosažení maxima průměrného užitku. (Anzenbacher, 1992, s. 32 - 34)

Laickým pohledem můžeme utilitarismus shrnout jako filosofii, která se řídí pravidlem „úcel světí prostředky“. Stoupence utilitarismu můžeme ještě rozdělit na ty, kteří zastávají utilitarismus **činu** (jednání) a utilitarismus **pravidla**. Podle utilitarismu činu má člověk vykonat ten čin, který vede k největšímu užítku. Například neřící těžce nemocnému pravdu o jeho zdravotním stavu, pokud mu to prospěje - přinese to větší užitek. Naopak utilitarismus pravidla nám ukládá vykonat ten čin, který zpravidla přináší větší užitek a to i v případě, že tentokrát jej přinést nemusí. V našem případě nemocnému říci pravdu. (Bureš, 1991, s. 11 - 12)

Jednou z nejvýznamnějších teorií pro filosofickou etiku je deontologická etika Immanuela Kanta neboli etika povinnosti. Klade důraz na to, aby morálka plnila regulativní funkci za všech okolností bez ohledu na cíl a účel. Člověk jedná mravně dle **autonomní morálky**, tedy rozhoduje se sám na základě vlastního apriorního zákona bez ohledu na jakýkoliv předpis či pod tlakem tradic, zvyků a norem. (Radvan, 2004, s. 70) Narozdíl od hédonismu v utilitaristickém pojetí založeném na uspokojení slasti, je Kantova etika oproštěna od subjektivních zájmů a řídí se objektivním nepodmíněným kritériem, vycházejícím z čistého rozumu. Čin je morální tehdy, je-li konán výlučně z úcty k mravnímu zákonu, i když nám to může přinést nepříjemnosti. Být dobrý znamená dát přednost povinnosti před tím, co bychom doopravdy chtěli udělat.

Kant tyto myšlenky formuloval v **kategorickém imperativu**, který zní: „Jednej tak, jako by se maxima tvého jednání měla na základě tvé vůle stát obecným přírodním zákonem.“ (Anzenbacher, 1992, s. 54) Jinými slovy vyjadřuje zlaté pravidlo „nečiň jiným, co nechceš, aby činili oni tobě“. Člověk se tedy jako rozumná a svobodná bytost ptá, zda může chtít, aby všichni jednali jako on teď. „Kant prostě věří, že existuje obecně lidský morální zákon, platný apriori pro všechny rozumové bytosti, který se projevuje v každém subjektivním rozumu (= v každém svědomí!) jako kategoricky zavazující!“ (Nesvadba, 2009, s. 84)

Diskursivní etika, jejímž autorem je Jürgen Habermas, se podobně jako Kant zabývá všeobecnou platností morálních norem. Nevychází však ze subjektivního náhledu jedince, jaká pravidla se mohou stát obecným zákonem. Tvrdí, že mravní hodnotu a nárok na platnost mají pouze ty příkazy kategorického imperativu, které jsou zobecnitelné, na nichž se nenásilnou formou shodnou (nebo by se shodli) všichni

účastníci **diskursu**. (Radvan, 2004, s. 75) Diskursem Habermans míní racionální argumentaci mezi různými lidmi. Vychází z plurality názorů a nepopírá různost mravních pravidel. Požaduje však porozumět jejich významu a prostřednictvím komunikativního jednání dosáhnout shody o tom, co býti má a co je správné. Dosažení konsenzu může být dosaženo pouze rozumnou vůlí bez nátlaku a s vyloučením všech motivů krom kooperativního hledání pravdy.

1.3 Profesní etika a etické kodexy

Etika je disciplína, která zasahuje do všech oblastí lidské činnosti. Praktické uplatnění myšlenek etiky se projevuje na třech úrovních a to individuální (osobní), skupinové (či sociální) a profesní etiky. Osobní etika označuje morální zásady, hodnoty a přesvědčení jednotlivce. Osobní etiku mohou pozitivně i negativně ovlivnit zkušenosti, výchova, vzdělávání a také tlak skupiny kolegů. (Dufková, 2003, s. 5) Jednotlivec je součástí nějakého sociálního celku (subkultury, komunity, skupiny), v němž je možné pozorovat specifické rysy, postoje a vzorce chování. Dochází k vytváření skupinové etiky. Jedinec je s ní konfrontován a je na něj vytvářen tlak, aby se jí přizpůsobil nebo podřídil.

Zatímco běžný život lidí se řídí určitými všeobecnými normami chování, jejich profesionální činnosti vyžadují odbornější vědomosti a orientaci. V některých profesích dochází ke spojení práce a specifických aspektů lidského chování, při kterých se vynořují etická dilemata. Člověk je vystaven volbám, které musí řešit v souvislosti se svým povoláním. „V tomto kontextu se pojem „etika“ vztahuje na takový komplex hodnot, principů a požadavků, které umožňují regulovat profesionální činnost“ (Dufková, 2003, s. 5) Na tyto profese (např. lékař, duchovní, soudce, policista) jsou kladeny vyšší morální požadavky. Lze je charakterizovat několika základními znaky:

- výkon těchto profesí se týká nejpodstatnějších hodnot lidského života (zdraví, svobody, základních lidských práv),
- vykonavatelé těchto profesí mají velké pravomoci a mohou hluboce ovlivnit život svých klientů,

- profese je služba hodnotám vyšším, než jsou hodnoty utilitaristické - sleduje v první řadě zájem veřejný (společenský), který nadřazuje zájmům soukromým,
- existuje autonomie práce a rozhodování spojená s osobní odpovědností, chybí bezprostřední kontrola nadřízené instance. (Herzogová, 2000, s. 8 - 9)

U těchto profesí pak hovoříme o **profesní etice**. Ta vyjadřuje očekávání veřejnosti od dané profesní skupiny. „Profesní etika bývá nejčastěji definována jako soustava vybraných hodnot, norem a povinností, jejichž posláním je přispívat k formování specifického typu chování, rozhodování a jednání, žádoucího pro danou profesi“. (Nesvadba, 2009, s. 149) Mezi její základní funkce patří regulace chování členů profesní skupiny, prohlubování důvěry občanů v danou profesi, zvyšování společenské prestiže profesní skupiny a budování stavovské cti. (Herzogová, 2005).

Systém každé profesní etiky by měl obsahovat:

- vymezení klíčových morálních hodnot a principů, na nichž stojí smysluplnost a společenská zakotvenost dané profese (axiologický aspekt),
- objasnění specifického charakteru mravních norem, které se vztahují k výše uvedeným morálním hodnotám a principům (deontologický aspekt),
- definování optimálních způsobů internalizace (zvnitřňování) těchto norem jedinci (behaviorální aspekt) - hledat efektivní cesty, jak zajistit jejich dodržování. (Nesvadba, 2009, s. 149)

Mravní zásady a hodnoty profesní etiky bývají formulovány v etickém kodexu jednotlivých profesí. Ty se obsahově liší a jejich cílem je zabezpečit, aby práce, kterou profesní skupina vykonává, odpovídala nárokům, které jsou na ni kladeny. Jejich princip vychází z Kantovy etiky povinnosti. Herzogová volně parafrázuje jeho kategorický imperativ. „Jednej vždy tak, aby morální zásady tvého jednání mohly sloužit jako obecné normy chování všech lidí a nepohlížej nikdy na spoluobčany jako na pouhý prostředek k dosažení tvých cílů, ale vždy jako na hlavní účel tvého jednání.“ (Herzogová, 2000, s. 8) Profesní etika by tedy měla preferovat zájmy společenské před zájmy osobními.

2. Policejní etika

2.1 Postavení a pohled na policii v minulosti a současnosti

Policie je ozbrojená složka státu, která má za úkol udržovat pořádek uvnitř státu, zajišťovat jeho vnitřní bezpečnost. Je určena k ochraně práv, majetku a bezpečnosti občanů a ke stíhání pachatelů trestné činnosti. Zatímco v zemích s totalitním režimem bývá policie zneužívána k potlačování a kriminalizování odpůrců vládní garnitury, v právním státě není závislá na politické moci. Pro pochopení stavu, v jakém se policie nyní nalézá, nahlédneme do jejího historického vývoje na přelomu 20. a 21. století.

Termín policie (v českých zemích se začal používat od 18. století) označoval speciální státní orgány, které jménem státu plní bezpečnostní úkoly a za tímto účelem jsou vybaveny potřebnou pravomocí. Tato složka se v některých svých částech stávala odtrženou od společnosti a aspekt etických norem v ní nehrál žádnou výraznou roli. Byl to **klasický model policejní práce**, kde je policie chápána jako represivní složka, zabývající se především úkony v souvislosti s vyšetřováním trestné činnosti. Policie si své priority a činnosti určovala v podstatě sama, její odpovědnost byla vyvozována výlučně ze zákonů a předpisů. (Nesvadba, 2009, s. 151)

Tento centralistický model začal na konci 60. let 20. století v západních demokratických státech narážet na nové okolnosti. Docházelo k nárůstu zločinnosti, začaly se objevovat nové a brutálnější formy trestné činnosti a v daleko větší míře se rozvíjel organizovaný zločin. Ve společnosti došlo k posunu v oblasti vnímání lidských práv, vznikají různá občanská hnutí, iniciativy a aktivity, čím dál více se vyskytují protesty ze strany příslušníků nejruznějších minorit za svá legitimní práva. Veřejnost se začala domáhat svých práv, vznikají soukromé bezpečnostní agentury (jakási forma konkurence), hnutí za kontrolu kriminality, dochází ke změnám legislativy a k mnohým soudním rozhodnutím, které vedly k omezení pravomocí policie. Byly otřeseny některé základní principy policejní práce jako například prosazování zákonosti za jakýchkoli podmínek a za každou cenu. V důsledku těchto změn se dosavadní metody práce policie začínají ukazovat jako neefektivní a principy klasického policejního modelu začínají být zpochybňovány. (Herzogová, 2003, s. 8 - 9)

Z těchto důvodů začaly v 70. letech západoevropské státy prosazovat **nový model policejní práce**. Ten vyžadoval jednak novou policejní taktiku, ale také nové organizační přístupy. Především došlo k omezení politického vlivu na práci policie. Navázala se užší spolupráce s veřejností a v oblasti policejních činností se začíná klást důraz na preventivní aktivity. Policejní rozhodování je delegováno na nižší úroveň řízení a prosazuje se kvalitativní hodnocení práce policistů před kvantitativním. (Nesvadba, 2009, s. 174) Postupně si policie začíná získávat důvěru veřejnosti a v jejích očích se přeměňuje na složku, která je vnímána jako služba občanům.

V zemích východní a střední Evropy dochází k této přeměně až na konci 80. let po pádu totalitních režimů. Zatímco v západní Evropě změny v policii probíhaly za podmínek, kdy v celé společnosti byly již dlouhodobě po několik desetiletí budovány a zakořeněny principy demokracie, v zemích východního bloku se tyto přeměny uskutečňovaly zároveň respektive velmi krátce po změně celého společenského systému. Dochází k výrazným změnám v politickém, ekonomickém a společenském životě. Společnost se humanizuje a důraz je kladen na dodržování lidských práv.

V Československu ke změnám v politickém uspořádání dochází po roce 1989. Tehdejší Sbor národní bezpečnosti a útvary Veřejné bezpečnosti se v tomto období nacházejí ve velmi obtížné situaci. Je jim vyčítána nedávná minulost, především v souvislosti se zásahy na politických demonstracích a podnikají se kroky k omezování jejich pravomocí. Současně však začíná narůstat kriminalita a to zejména po velmi rozsáhlé amnestii počátkem 90. let. Bezpečnostní složky se ocitají mezi dvěma „mlýnskými kameny“. Je jim vyčítán přístup k dodržování lidských práv a jakýkoliv zákrok (byť i potřebný a v souladu se zákony) je kritizován a medializován. Na druhé straně se na ně svaluje vina za neřešení vysoké zločinnosti.

Legislativní přeměna SNB a VB na Policii ČR proběhla vyhlášením zákona ČNR č. 283/1991 Sb. o Policii České republiky. Byl to velmi důležitý, nicméně „pouze“ první krok k postupnému a dlouhodobému procesu transformace složky, která na území ČR zajišťuje vnitřní bezpečnost státu. Problémy přetrvávají a to jak v přístupu občanů k policii, tak i v samotné organizaci policejní práce a oblasti tvorby vnitřních norem (mnohdy však také v souvislosti se samotnou legislativou státu).

Dochází k udávání policistů, že se v období socialismu podíleli na jejich diskriminaci a šikanování. Někdy oprávněnému, ale jsou například známy případy, kdy policisté přijatí až po roce 1990, byli při rekognicích³ označeni za ty, kteří se při zásahu na Národní třídě 17. listopadu 1989 chovali brutálně. Humanistické myšlenky svobody a demokracie jsou ve společnosti v mnohých ohledech špatně chápány a nebo účelově zneužívány. „Pracovitost, čestnost, poctivost a skromnost jsou chápány jako přinejmenším nedostatek inteligence a schopností.“ (Kejdová, 2007, s. 8) Zároveň to bylo období privatizace a prvního veřejného selhávání novodobých elit. Veřejně zde byla prezentována hesla, že neexistují „špinavé peníze“ a že jsou jen „bohatí“ nebo „neschopní“ lidé. Stát vyhláší a také důsledně realizuje zásadu, že se občan musí postarat sám o sebe. (tamtéž, s. 9) Bylo to velmi rozporuplné období, kdy na jedné straně byly hlášány vysoké humanistické ideály, ale praxe byla orientována výrazně na materiální hodnoty. Docházelo ke zneužívání informací a k využívání prázdných míst v zákonech.

Tento celospolečenský trend samozřejmě výrazně zasáhl i do oblasti policie. Stejně jako v celé společnosti dochází i v řadách policie k nárůstu korupce a protiprávního jednání. Někteří policisté odcházejí vynuceně (např. lustrační zákon), řada dalších pak neunesla změny v pravomocích policie a dobrovolně z jejích řad odchází. Mnoho z těch, kteří zůstávají, jsou přetíženi a dostávají se do stavu jakési bezmoci a pocitu, že legislativa je více na straně pachatelů trestné činnosti. Střídají se období masivních odchodů a masivních náborů.

V podobném patosu je v této době i oblast organizace policie. Ta je poměrně konzervativní, její řízení se pohybuje někde mezi velením a vedením a nechápe základní principy managementu. Změny postupně nastávají na přelomu století a to především v souvislosti se zahájením rozhovorů o vstupu ČR do Evropské unie. Realizuje se projekt PHARE, probíhají výzkumy spokojenosti občanů s prací policie a zavádí se model Evropské nadace pro řízení kvality (EFQM). Začíná se diskutovat o nezbytnosti vytvoření Etického kodexu Policie ČR a vznikají jeho první projekty a návrhy. (viz kapitola 2.5)

---

³ Rekognice je kriminalistická metoda, která slouží k poznávání osob (nebo věcí). Spočívá ve znovupoznání pachatele mezi ostatními figuranty ve skupině (nejméně čtyřmi).

Změny v přístupu policie a pohledu veřejnosti na ni probíhají pomalu a postupně. Můžeme vycházet z různých statistik a výzkumů, ale zásadní změnu pozorujeme také z legislativy. Srovnáme pojetí a úkoly policie v zákoně o Policii ČR v době jeho vzniku a současně platného. Zákon č. 283/1991 Sb. o Policii ČR (§ 1, odstavec 2) uvádí. „Policie je ozbrojeným bezpečnostním sborem, který plní úkoly ve věcech vnitřního pořádku a bezpečnosti v rozsahu vymezeném ústavními zákony, zákony a ostatními obecně závaznými předpisy.“ (zákon č. 283/1991 Sb.)

Citace § 2 zákona č. 273/2008 Sb. o Policii ČR (platný od 1. 1. 2009) zní takto. „**Policie slouží veřejnosti.** Jejím úkolem je chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, **předcházet trestné činnosti**, plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, přímo použitelnými předpisy Evropských společenství nebo mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu.“ (zákon č. 273/2008 Sb., zvýrazněno autorem)

Porovnáme-li obě ustanovení, zjistíme, že v legislativní oblasti došlo k výraznému posunu ve vztahu k základnímu vymezení úkolů Policie ČR. Na první místo je postaven aspekt služby veřejnosti. Důležité však je pochopení smyslu slova „**služba**“. V obecném významu je to činnost, která uspokojuje určitou potřebu. Proto i policie jako součást veřejné správy ve státě musí svou profesionální činností směřovat k uspokojování potřeb veřejnosti. Nově vytyčený směr úkolů policie ve smyslu veřejné služby tedy vyjadřuje přesun smyslu policejní práce od totalitní autonomie co nejbližší k občanům a občanské společnosti. (Nesvadba, 2009, s. 175) Dále se v nové formulaci zákona objevuje prvek preventivní činnosti.

V demokratických státech se také často hovoří se o tzv. „sociální úloze“ policie. Všeobecně se považuje, že z tohoto hlediska policie plní tyto funkce:

- předcházet zločinům a odhalovat je,
- udržovat nebo obnovovat sociální pořádek
- poskytovat pomoc lidem v případech nouze
- chránit lidská práva (Bílek, 2000, s. 32)

„Moderní pojetí vztahu občana a státu je založeno především na respektování určitých práv občanů ze strany státu. Úspěšné plnění sociální role policie v demokratickém státě je spjata s principem respektování, dodržování a ochraňování základních lidských práv občanů.“ (Herzogová, 2000, s. 15) Proto jednání policisty musí být nejen zákonné, ale též přiměřené dané situaci. „Všeobecně společnost akceptuje a podporuje vykonávání policejních legálních oprávnění do té doby, kdy považuje způsoby vykonávání policejní práce za akceptovatelné z etického hlediska a v zájmu demokratických hodnot. Za těchto podmínek může policie očekávat od společnosti důvěru a podporu při plnění svého poslání“ (Dufková, 2003, s. 14)

Získání si důvěry veřejnosti vede též k větší ochotě občanů spolupracovat s policií v boji se zločinem, což se následně projeví na efektivnosti její činnosti. Současná policie, která stále hledá cesty k dosažení role respektovaného ochránce, musí veřejnosti nabídnout něco více, než „pouhé“ stíhání zločinců. Je důležité, aby se morální a právní povinnosti policistů opírali nejen o pozitivní právo a o stávající ústavní a zákonný řád, ale i o vyšší principy a vyšší hodnoty. (Zoubek, 2001, s. 106) Pokud chce mít policie skutečnou důvěru, musí se zaměřit nejen na činnosti v rámci právních norem, ale také ve smyslu etiky a morálky. Etický aspekt je nedílnou součástí policejní odbornosti a profesionality.

2.2 Obsah a předmět policejní etiky

„Policejní etika je autonomní disciplínou, která má svůj vlastní předmět zkoumání, který se utváří v kontextu s praktickými problémy policejní praxe.“ (Herzogová, 2003, s. 114) Svou povahou patří k normativním disciplínám, týká se toho, co má být. „Představuje vizi o tom, jakými pravidly a morálními normami by se měla řídit policejní práce, jaké hodnoty stojí v pozadí. Tyto normy a hodnoty musejí být přesvědčivě zdůvodněny, tj. musejí být legitimní.“ (Herzogová, 2005) Zdůvodnit znamená odpovědět na otázku, proč je jeden typ chování žádoucí a jiný nikoli, proč se má policista chovat právě tak a nejinak. Proč má respektovat důstojnost občanů, proč se nemá chovat nadřazeně, proč je špatné jednání ve smyslu účel světlí prostředky, proč nesmí používat stejné metody jako zločinci? Morální normy se stávají východisky pro

naše rozhodování pouze tehdy, když jsme přesvědčení o dobrých důvodech jejich uplatňování. (Herzogová, 2003, s. 115)

V předešlé kapitole jsem zmínil, že policie byla vždy vnímána jako represivní složka. A přiznejme, že i přes veškeré snahy policie jako celku tento názor u části lidí (a dovolím si tvrdit, že i policistů) neustále převažuje. Oproti tomu etika je věda o morálce. Vzniká nám tedy na první pohled paradoxní spojení humánního přístupu a policejní práce, u které zákon umožňuje zasahovat do lidských práv. Policisté mohou (samozřejmě pouze za určitých okolností stanovených zákonem) omezovat osoby na jejich svobodě, zasahovat do jejich majetkových práv, porušovat jejich domovní svobodu, zjišťovat si o nich informace osobního charakteru, používat vůči nim násilí a dokonce je i zbavit života. (Zákon č. 273/2008 Sb., Hlava V - X) To jsou obrovské pravomoci, které s morálkou nemají nic společného.

Tyto pravomoci však policisté nemohou využívat na základě své libovůle, ale jsou vymezeny zákonem. Slouží k ochraně života, zdraví a majetku občanů, ochraně jejich práv a zajištění veřejného pořádku. Touto deklarovanou „mocí“ tedy policie pouze zajišťuje své úkoly ve společnosti a naplňuje poslání veřejné služby. Tato oprávnění by však neměla být chápána a využívána ve smyslu utilitaristického vnímání etiky, tedy tak, že prostřednictvím amorálních prostředků dosahujeme více dobra. Takový přístup je snadno zneužitelný a vede naopak k potlačování lidských práv. Využití těchto pravomocí musí mít nejen zákonné, ale také morální zdůvodnění ve smyslu již zmiňované legitimacy. Policejní činnost je tedy nutné posuzovat nejen v souvislosti s vymezením zákona, ale především ve smyslu **deontologického** přístupu.

„Předmět policejní etiky vychází z jejího záměru: zkoumat sféru policejní činnosti z morálního hlediska, pochopit a zdůvodnit policejní práci jako aktivitu s morálními nároky.“ (Herzogová, 2003, s. 115) Současná kriminalita se stále více vyznačuje vyšší brutalitou a nesnášenlivostí. Policie je konfrontována se stále rafinovanějšími formami organizovaného zločinu spojeného s násilím, terorismem a různě motivovanými demonstracemi či občanskými nepokoji (fanoušci, rasově zaměřené akce apod.). Může se tedy zdát, že zmírňování represivních prostředků policie není na místě a že morální pravidla představují jen další omezování pravomocí policistů a snižování efektivity policejní práce. Policejní etika ale nemá za úkol úplně vytěsnit represivní funkci policie.

Její poznatky směřují k tomu, aby tato funkce nebyla dominantní a aby autorita policie nebyla založená na strachu a nadřazenosti, ale na vztahu důvěry a spolupráce s občany.

V první kapitole uvádím základní funkce profesní etiky. Právě **prohlubování důvěry** občanů je jednou z nich. Důvěra znamená vztah spoléhání na druhé lidi nebo instituce, který se obtížně získává, ale velmi rychle se dá ztratit. Nedůvěra pramení především z nepředvídatelnosti chování a jednání druhé strany a z neschopnosti toto její jednání a chování ovlivnit. „Člověk ztrácí důvěru k tomu, kdo neplní sliby či povinnosti, neboť takové jednání nemůže předvídat, a proto v něm budí nejistotu a strach.“ (Herzogová, 2003, s. 11) Policie ztrácí důvěru tehdy, když se jednotliví policisté zpronevěří svým povinnostem a zneužívají svých zákonem stanovených pravomocí. Důvěru snižuje nejen jejich trestná činnost a korupce, ale také jakékoli formy policejní brutality, arogantního a nadřazeného jednání, projevy rasismu nebo nekompetentnost. Není na místě podceňovat ani takové skutečnosti jako ústrojová kázeň, kultura vystupování, úroveň slovní produkce, mimika, gestika a jiné zdánlivě nepodstatné detaily.

Je třeba si uvědomit, že na základě důvěry se buduje spolupráce s policií. Policie se musí zbavit dojmu, že jenom ona sama je povolána k boji se zločinem a ostatní se jí do toho nemají plést. Na druhou stranu veřejnost musí pochopit, že odpovědnost v boji s kriminalitou nenese jen policie, ale celá společnost. (Nesvadba, 2009, s. 183) Vzájemná spolupráce má vliv na vyšší efektivnost práce policie a následně tedy i na zajištění většího bezpečí občanů. Proto je důležité chápat veřejnost jako partnera a občana jako klienta. Občané, kteří se setkali s policejní arogancí, nepřiměřeným užitím síly nebo jakýmkoliv jiným neetickým či dokonce protiprávním jednáním, zřejmě nebudou moc ochotni pomáhat policii při dopadení pachatelů. Z tohoto důvodu je budování důvěry ve vztahu k občanům jedním ze základních úkolů policejní etiky.

Předpokladem pro budování této důvěry je právě řádné a etické chování samotných policistů. Za stěžejní funkci profesní policejní etiky můžeme tedy označit **regulaci chování** členů profesní skupiny tedy policistů. Ta probíhá jednak formálním způsobem na úrovni vzdělávací (školy, školení, nařízení apod.), ale také na neformální úrovni prostřednictvím vzorů jak ze strany nadřízených, tak i kolegů. Aby zásady policejní etiky vedly k regulaci chování, je potřeba, aby u každého jednotlivého policisty došlo

k dobrovolnému přijetí a zvnitřnění morálních hodnot a principů, na kterých je profesní etika u policie založena.

Základem je kvalitní personální politika. Především by měly být vytvořeny takové podmínky, aby nemuselo docházet k masovému náboru, jak tomu u Policie ČR bylo často v 90. letech. Cestou k získání vhodných zaměstnanců je především dobře propracovaný výběr, který musí zajistit nejen zdravotní a fyzickou, ale také psychickou a morální způsobilost vykonávat policejní profesi. Psychologické testy by měly odhalit ty jedince, kteří se pro své morální kvality pro práci u policie nehodí. To je samozřejmě pouze první, ale velmi klíčový předpoklad.

Jedním z prvních regulativů je složení služebního slibu, který příslušník skládá v den nástupu k výkonu služby a který je podmínkou pro přijetí do služebního poměru. Tento služební slib zní: „Slibuji na svou čest a svědomí, že při výkonu služby budu nestranný a budu důsledně dodržovat právní a služební předpisy, plnit rozkazy svých nadřízených a nikdy nezneužiji svého služebního postavení. Budu se vždy a všude chovat tak, abych svým jednáním neohrozil dobrou pověst bezpečnostního sboru. Služební povinnosti budu plnit řádně a svědomitě a nebudu váhat při ochraně zájmů České republiky nasadit i vlastní život.“ (zák. č. 361/2003 Sb., § 17, odst. 3)

V textu služebního slibu se vyskytuje soubor etických a morálních hodnot, který je umocněn závazkem připravenosti nasadit i svůj život. Trochu problematická může být formulace „nebudu váhat“ nasadit vlastní život, protože policejní práce je založena na individuálním posouzení situace a zvažování rizik, a váhání může být v tomto případě znakem rozvážnosti či hledání optimální cesty ve smyslu rozumnosti, jak ji pojímá Aristoteles. Z hlediska autonomie svědomí není možné ani příslušníka ozbrojeného sboru zavazovat k eliminaci pochybností. „Celkově však je vyznění služebního slibu jednoznačné a odkazuje k hluboké právní, ale i morální motivaci výkonu policejní činnosti jako služby.“ (Nesvadba, 2009, s. 179)

Další prvek, jehož prostřednictvím dochází k regulaci chování, je výuka etiky v rámci základní odborné přípravy (ZOP) policistů. Pominu teď skutečnost, že v současné době dochází u Policie ČR ke snižování stavů a tudíž není téměř koho připravovat. Za normálních okolností trvá ZOP celkem devět měsíců a již od roku 1993

byla profesní etika do této přípravy zařazována v rámci různých předmětů orientovaných na oblast etiky⁴, ale vzhledem k jejímu interdisciplinárnímu charakteru jsou atické aspekty policejní práce vyučovány také v dalších předmětech policejní problematiky⁵. Nelze však očekávat, že během 9 měsíční přípravy lze mladého člověka plně domodelovat k obrazu ideálního policisty. Ani sebelépe fungující systém studia na policejních školách, zejména pokud probíhá v tak krátkém čase, nemůže plně zajistit ztotožnění se policistů s normami a hodnotami, které policie prosazuje. (Rozum in Borská, 1995, s. 63). Toto vnitřní přijetí policejních zásad, hodnot a norem závisí jednak na předchozí výchově a zkušenostech (proto je tak důležitý výběr), ale dále se formuje prostřednictvím interakcí s kolegy a nadřízenými.

Jedním z dalších faktorů, které působí na názory a postoje policistů je i pohled veřejnosti na policii jako celek. Ten zároveň může ovlivňovat i pohled policistů na samotnou policii. Proto další funkcí policejní etiky je **zvyšování společenské prestiže** policie a **budování stavovské cti**. Právě vědomá hrdost na příslušnost k policii, podpořená dobrým jménem policie v očích veřejnosti, by mohla sloužit jako integrující prvek budování morálního profilu policisty a přispívat k uvědomělému plnění morálních povinností policistů. (Herzogová, 2003, s. 231)

Samotné vydání a formální zakotvení etického kodexu však nezajistí ztotožnění se s ním. Jeden ze spoluvůrců Etického kodexu Policie ČR říká: „V podniku nelze vyhlásit novou stupnici hodnot a zásad a očekávat, že ji lidé ihned a s nadšením přijmou a začnou se podle ní řídit. Musí být nejdříve přesvědčeni, že nové hodnoty a zásady jsou platné, závažné a respektované a že neohrozí jejich postavení v organizaci.“ (Huňát, 2006) Etická kritéria je potřeba zavést nejen do výuky, ale musejí být zabudována do hodnotícího a motivačního systému tak, aby se pracovníkům vyplatilo chovat se morálně. „Nedůsledné a nesystémové prosazování etických norem do policejní praxe vede k projevům nejistoty až cynismu policistů, kteří se ani nemohou ve spleti netransparentních, nejednoznačných a zejména proměnlivých standardů společenské morálky vyznat. Odpověď na otázku co je vlastně při zákroku správné a co ne (z pohledu etiky) zná v policii jen málokdo.“ (tamtéž)

---

⁴ „Policejní deontologie a právo“, „Policejní psychologie a etika“, „Psychologie a etika policejní práce“. Dnes se tento předmět nazývá „Komunikace a policejní etika“

⁵ Např. „Právo“, „Služba pořádkové policie“, „Služba dopravní policie“, „Příprava k použití zbraně“ a „Příprava k použití donucovacích prostředků“.

2.3 Policejní deontologie a její vztah k policejní etice

Někdy se v souvislosti s profesní etikou hovoří o policejní deontologii. Zmínil jsem se o ní již v předcházející kapitole jako o předmětu vyučovaného v policejních školách v době prvotního zavedení výuky policejní etiky do základní odborné přípravy policistů. Oficiální a v policejních školách publikovaná charakteristika uvádí, že policejní deontologie je nauka o etických povinnostech, zahrnující rovinu právní a profesionální, zahrnuje pravidla chování policistů vůči jednotlivým občanům, potažmo veřejnosti. (Hlaváček in Borská, 1995, s. 102 - 103) Nicméně se výklad tohoto pojmu u různých autorů poměrně liší.

Semrád uvádí, že přístup k výkladu tohoto pojmu je rozličný. „Od toho, který v podstatě ztotožňuje deontologii s profesní etikou až k tomu, který chápe deontologii jako syntetickou integrativní disciplínu, která v sobě zahrnuje transformované úseky různých věd, počínaje společenskými vědami, právem, lékařskými vědami aj., které jí pomáhají komplexně uchopit složitý, vnitřně bohatě strukturovaný předmět badatelského zájmu. Takto je pak policejní deontologie interpretována vlastně jako bezpečnostní, nebo policejní vědy a s nimi ztotožňována. Je tedy pojímána jako soubor věd.“ (Semrád in Borská, 1995, s. 8)

Rybová definuje policejní deontologii „...v užším smyslu jako nauku o povinnostech policie, v širším smyslu jako vědu o tom, jaká by měla být policie (což se překrývá s u nás častěji používaným pojmem „bezpečnostní vědy“).“ (Rybová in Borská, 1995, s. 27) Zároveň zdůrazňuje, že policejní deontologie není v žádném případě redukována na profesní etiku, ale etika je její významnou součástí. (tamtéž s. 31)

Podle Bahounka je cílem policejní deontologie formulovat vědeckou metodologii cílevědomé a svobodné činnosti zaměstnance policie. Ve vztahu k praxi je jejím úkolem vytvořit normativní předpisy s etickým obsahem, jimiž by se policista řídil ve svém každodenním profesním chování. Policejní deontologii spojuje s přesvědčením o nedotknutelnosti a hodnotě lidského života a odpovědností každého člověka nejen za vlastní důstojný a pokojný život, ale i za důstojný a pokojný život ostatních. Zároveň

upozorňuje, že je to dlouhodobý proces v němž stěžejní úlohu hraje výchova policisty. (Bahounek in Borská, 1995, s. 98 - 100)

Policejní etika (podobně jako jiné profesní etiky) vychází podle Herzogové z ideje povinnosti a závaznosti, kterou můžeme pozorovat například v Kantově deontologické etice. Právě tento důraz na plnění povinností je specifickým rysem profesních etik. Proto také policejní etika bývá někdy uváděna jako policejní deontologie. (Herzogová in Borská, 1995, s. 113) Také konstatuje, že „ve vztahu k praxi představuje policejní etika soubor norem, které regulují chování a rozhodování policejních subjektů v nejrůznějších situacích z hlediska žádoucího chování, tj. z hlediska toho, co společnost od policie očekává. „ (Herzogová, 2003, s. 115) Je autonomní disciplínou, zachovává si však vazbu na obecnou etiku, od níž požaduje zdůvodnění morálních principů a norem, přesahujících smysl bezprostřední praxe. (tamtéž, s. 114)

Vztahem policejní deontologie a policejní etiky se zabývá také Nesvadba. V pojetí pojmu policejní etiky vychází z výše uvedené definice Herzogové. Uvádí však, že jakákoli profesní deontologie se pěstuje dominantně jako výčet žádoucích mravních norem a povinností, tedy jako kodex žádoucího skupinového chování. Policejní etika, chápaná (a také převážně vyučovaná) na bázi etické deontologie, je tak redukována na nauku o morálních povinnostech a to především na ty, které jsou policistovi určeny právně (Ústava, LZPS, zákony, nařízení, rozkazy) s důrazem na Etický kodex Policie ČR a mezinárodní deklarace s ním související. Tvrdí, že takto odtržený deontologický a axiologický aspekt postrádá hlubší hodnotové zakotvení a zdůvodnění. Policista pak chápe etické požadavky jako pouhý apel nadřízených na určitou konkrétní podobu jeho vnějšího chování a jednání. (Nesvadba, 2009, s. 154 - 155)

2.4 Policejní etika v dokumentech

Jak již bylo řečeno v předcházejících kapitolách, je možno povinnosti policistů rozdělit do dvou skupin. Do jedné patří soustava normativních právních aktů, z nichž vyplývají zákonné pravomoci a povinnosti. Nedodržením těchto norem vzniká odpovědnostní vztah za jejich porušení. Druhou skupinu tvoří soustava morálních a etických norem, které nejsou vynutitelné právně. Jejich dodržování je motivováno

zejména veřejným míněním. Mnoho z nich bývá často zakotveno v zákonných normách. V této kapitole se zmíním o zákonech, které obsahují ustanovení, v nichž jsou etické normy implementovány do práva. K ucelenému přehledu však nejprve začnu historií dokumentů, které ovlivnily vznik a předcházely přijetí Etického kodexu Policie ČR.

Rozhodně nejznámějším lidskoprávním dokumentem na světě je **Všeobecná deklarace lidských práv**, přijatá Valným shromážděním OSN v roce 1948. Je to právně nezávazný dokument, který dodnes slouží jako výchozí bod pro všechny mezinárodní lidskoprávní úmluvy. Vyjadřuje především myšlenku svobody, rovnosti a důstojnosti všech lidí bez jakéhokoli rozlišování. Deklarace obsahuje mnohá práva, která mají velmi úzkou souvislost s policejní etikou⁶. Je v ní také vyjádřena povinnost vůči společnosti a také myšlenka, že každý je při výkonu svých práv a svobod podroben jen zákonem stanoveným omezením za účelem zajistit uznání a zachování práv a svobod ostatních a vyhovět spravedlivým požadavkům morálky, veřejného pořádku a obecného blaha v demokratické společnosti. (www.lidskaprava.cz) Tedy základní vyjádření, že svoboda jedince končí tam, kde začíná svoboda druhého a že lidská práva nevycházejí z libovůle jednotlivce.

„Velmi důležitým mezinárodním dokumentem je **Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů 3,5 a 8**, podepsaná jménem České a slovenské republiky v roce 1991.“ (Herzogová, 2000, s. 25, zvýraznila Z.H.) Vytvořila ji Rada Evropy v roce 1950. „Tato úmluva je dnes jedním z nejstarších mezinárodních instrumentů zaručujících lidská práva. Její systém ochrany je nejpropracovanějším a nejbohatším zdrojem mezinárodní jurispudence v oblasti lidských práv.“ (Bílek, 2000, s. 19) Signatářské státy se v ní zavazují, že budou svým občanům garantovat standardní západoevropskou úroveň ochrany lidských práv. Zaměřuje se především na politická a občanská práva. „Klíčovým momentem této Úmluvy je článek 19 o zřízení Evropské komise pro lidská práva a Evropského soudu pro lidská práva.“ (Herzogová, 2000, s. 25) Ty představují významné mezinárodní instituce, na které se mohou obracet občané signatářských států s individuálními stížnostmi. Zabývají se ochranou práv

---

⁶ Právo na život, svobodu a osobní bezpečnost, zákaz mučení a ponižujícího zacházení, právo na rovnost před zákonem, na svobodu myšlení, svědomí a náboženství, svobodu přesvědčení a projevu, právo shromažďovací a sdružovací a mnohá další.

občanů před nepřiměřenými zásahy státní moci včetně případů, týkajících se nepřiměřeného užití síly policií.

V roce 1987 přijala Rada Evropy ve Štrasburku **Evropskou úmluvu o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení či trestání**. U nás vstoupila v platnost v roce 1996. „Na základě této úmluvy byl zřízen Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení či trestání, který prostřednictvím návštěv zjišťuje, jak je zacházeno s osobami zbavenými svobody s cílem posílit v případě nezbytnosti ochranu těchto osob před mučením a před nelidským či ponižujícím zacházením.“ (Herzogová, 2000, s. 26)

První dokument, který řeší společenské postavení policie a zabývá se etickými otázkami v souvislosti s touto profesí je **Deklarace o Policii**. Je součástí rezoluce Rady Evropy č. 690/1979. V tomto dokumentu je kladen důraz především na dodržování lidských práv a svobod v souvislosti s výkonem policejní práce. Upozorňuje na nebezpečnost a složitost této profese a vymezuje etická pravidla její činnosti. Zároveň je v něm vyjádřena myšlenka, že je potřebné, aby policisté byli aktivně podporováni společností morálně i materiálně. V této deklaraci jsou zakotveny především etické povinnosti⁷, které je policista povinen dodržovat, ale také se v ní hovoří o oprávněných nárocích⁸, které policista má, pokud dodržuje její ustanovení.

Deklarace o policii je vlastně prvním všeobecným kodexem policejní etiky, který vzniká v době, kdy v demokratických státech Evropy probíhají policejní reformy a upouští se od klasického modelu policejní práce (viz kapitola 2.1.). Stala se zdrojem odpovědí na otázky pro budování policie jako veřejné služby a také základním pramenem pro vytváření etických kodexů ve všech demokratických státech Evropy. „Toto doporučení tvoří základ pokračující snahy o rozvoj policie a Rada Evropy zařadila tuto problematiku mezi svoje priority.“ (Dufková, 2003, s. 20)

Další dokument, který se bezprostředně zabývá policejní etikou je **Etický kodex policisty**. Byl vypracován Výkonným výborem International of Chiefs of Police

---

⁷ Oddíl „Etické povinnosti“

⁸ Právo na vytvoření profesionálních, psychologických a materiálních podmínek, nárok na přiměřenou a spravedlivou odměnu, zohledňující např. nebezpečnost, vysokou míru zodpovědnosti a nepravdělnost pracovní doby.

(Mezinárodní sdružení policejních ředitelů) v roce 1989 během výroční konference v Louisville. Je uveden těmito slovy: „Všichni policisté si musejí být vědomi morální odpovědnosti, která je daná jejich postavením, a musejí se stále snažit žít podle nejvyšších možných kritérií profesionální policejní práce.“ (Herzogová, 2000, s. 99)

Na přelomu 80. a 90. let dochází v zemích střední a východní Evropy k demokratizaci společnosti a k reformám veřejné správy včetně policie. Rada Evropy se v rámci prosazování jednotné evropské politiky a zejména v souvislosti s rozvojem mezinárodního organizovaného zločinu snaží o vypracování společných norem, které by přispěly k harmonizaci a koordinovanosti resortů v oblasti trestněprávní spravedlnosti. Tyto snahy v kontextu se vznikem nových demokratických států, kde se společnost principům lidských práv a svobod se orientují i na oblast policejní etiky. Výbor ministrů Rady Evropy přijímá **Evropský kodex policejní etiky**. Ten by měl poskytovat policistům soubor zásad a směrnic, které se týkají celkových cílů působení policie, jejího fungování a kontroly v demokratických společnostech. „V kodexu jsou zformulovaná konkrétní doporučení, určují se potřeby policie a příslušná opatření na úspěšné plnění jejího poslání při prevenci a odhalování kriminality, ochrany zákonnosti a pořádku v občanské demokratické společnosti.“ (Dufková, 2003, s. 16) Měl by fungovat jako určité vodítko vnitrostátních zákonodárství při úpravě dané problematiky.

Nyní se tedy dostávám k zákonům, které v sobě obsahují normy související s etikou a ovlivňující činnost a postavení policie ve vztahu k veřejnosti. Nedotknutelnost hodnot lidské důstojnosti a svobody je zakotveno v preambuli **Ústavy ČR**. (zák. č. 1/1993 Sb.) Vyjádření etických hodnot najdeme i v dalších ustanoveních. „Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana.“ (tamtéž, Hl. 1., čl. 1, odst. 1) „Základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci.“ (tamtéž, Hl. 1., čl. 4)

Součástí ústavního pořádku ČR je dle článku 3 Ústavy **Listina základních práv a svobod**. Ústřední myšlenka je vyjádřena hned v článku 1. „Lidé jsou svobodní a rovni v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezczitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.“ (zák. č. 2/1993. Sb.) Vyjádření myšlenky svobody je zakotveno v čl. 2, odst. 3. „Každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.“ (tamtéž) Poslední ustanovení, které bych chtěl

odcitovat je v čl. 3, odst. 3. „Nikomu nesmí být způsobena újma na právech pro uplatňování jeho základních práv a svobod.“ (tamtéž) V Hlavě druhé jsou zakotvena lidská práva a základní svobody, které samozřejmě musí při své práci respektovat i policisté. Zároveň však „Listina“ stanoví, že výkon těchto práv může být omezen zákonem v případě ochrany veřejné bezpečnosti a pořádku, zdraví a mravnosti nebo práv a svobod druhých.

Další zákonné úpravy policejní etiky nalezneme v **zákonu o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů**. O významu pojmu „služba“ jsem se již zmiňoval v kapitole 2.1. Tento zákon stanoví podmínky pro přijetí do služebního poměru. Jednou z nich je bezúhonnost. Ta ve smyslu tohoto zákona neznamena pouze absenci pravomocného odsouzení pro trestný čin či pravomocného uznání viny pro přestupek nebo jiný správní delikt, ale i to, že uchazeč nevykazuje znaky závislosti na alkoholu či jiných psychotropních látkách nebo činnostech. Další podmínkou je mimo jiné osobní způsobilost, kterou posuzuje psycholog psychologického pracoviště bezpečnostního sboru. (zák. č. 361/2003 Sb., § 13 - 15). Prvky policejní etiky se vyskytují také v § 17, kde je uvedeno znění služebního slibu. (viz kapitola 2.2.)

Nejvíce etických norem a morálních povinností upravuje **zákon o Policii České republiky**. O vymezení hlavních úkolů, ve kterých je na první místo postavena služba veřejnosti jsem se již zmiňoval v kapitole 2.1. Ustanovení souvisejících s etikou je v tomto zákonu více, ale pro účely této práce se z mním jen o některých. Jedná se zejména o povinnost dodržovat pravidla zdvořilosti a dbát cti, vážnosti a důstojnosti osob i své vlastní. Ze zákona vyplývá i povinnost přiměřenosti, tedy dbát, aby v důsledku postupu policisty nebo jeho rozhodnutí neprovést úkon nevznikla žádné osobě bezdůvodná újma a i případný zásah do práv a svobod osob nesmí překročit míru nezbytnou k dosažení účelu sledovaného zákonem. Osoba, která je policisty omezena na svobodě nesmí být podrobena mučení nebo krutému, nelidskému anebo ponižujícímu zacházení a musí být respektována její lidská důstojnost. (Zákon č. 273/2008 Sb., § 9, 11, 24)

2.5 Etický kodex Policie České republiky

Myšlenky vytvoření etického kodexu u Policie ČR existovaly již od 90. let 20. století. První vážnější kroky, které vedly k jeho zavedení, se začaly podnikat až v roce 2001. Tehdy byl dokončen projekt PHARE CZ 98/IB/JH/02 „Komplexní řízení lidských zdrojů pro českou policii“, v jehož rámci byl na OŘ PČR v Jindřichově Hradci vyzkoušen **model EFQM řízení kvality**. Jeho celkové hodnocení jak ze strany Policie ČR, tak i Delegace Evropské komise, vyznělo jednoznačně pozitivně. Proto Řídící výbor ministra vnitra pro projekty PHARE rozhodl o zahájení přípravných prací na twinningové smlouvě „Zavedení modelu EFQM (Evropské nadace pro řízení kvality) do Policie ČR. Ta byla ratifikována v roce 2002 s předpokladem, že do roku 2007 bude model aplikován ve všech složkách Policie ČR. (Historie zavádění ...) Účelem tohoto projektu bylo, kromě zavedení systému řízení kvality, zlepšit výkonnost a součinnost policie s veřejností. Projekt podporoval změnu filozofie policejní práce od tradičního pojetí k zaměření na občana jako na klienta ve smyslu veřejné služby.

Tento nový přístup k policejní práci nazýváme „**Community policing**“. Je to souhrnné označení rozmanitých postupů, které vedou k aktivní spolupráci policie s veřejností a zlepšení vztahu občan - policie. Jejich cílem je zapojit veřejnost do policejní práce v takové míře, aby se zvýšila její efektivnost, autorita a prestiž. Je to proaktivní přístup, jehož smyslem není jen odstraňování následků trestné činnosti, ale především odstraňování jejích příčin. Upřednostňuje kvalitativní hodnocení práce před kvantitativním. (Nesvadba, 2009, s. 186) Dochází k častým a pravidelným setkáváním policistů s občany a k pravidelnému informování veřejnosti. Policie bere v úvahu potřeby a očekávání občanů, které zjišťuje pravidelnými průzkumy spokojenosti občanů s činností policie.

K prvnímu velkému průzkumu spokojenosti občanů došlo právě v rámci nového projektu PHARE 2001. Průzkum zpracoval výsledky od 6 423 respondentů a zaměřil se na otázky spojené se vztahem veřejnosti k Policii ČR⁹. Z výzkumu mimo jiné

---

⁹ Zmapovat pocit bezpečí občanů a obavy z trestné činnosti, zjistit zkušenosti občanů s trestnou činností, s prací Policie ČR, zmapovat důvěru občanů v Policii ČR, zjistit přístup občanů k prevenci kriminality a jejich názory na preventivní činnost Policie ČR, odkrýt vnímání závažnosti problémů v rámci Policie ČR očima občanů (s důrazem na problematiku korupce).

vyplývalo, že, 13 % občanů má osobní zkušenost s korupcí policistů, téměř třetina občanů byla přítomna nevhodnému chování policistů, ale pouze 9 % z nich podalo v případě nevhodného chování stížnost. Většina se domnívala, že by stížnost nikdo objektivně neřešil. (PHARE, zpráva...) Tyto výsledky byly pro policii alarmující a opět vedly k intenzivnějším diskusím o profesní etice, firemní kultuře a důležitosti managementu. Na Policejním prezidiu i na všech krajských ředitelstvích vznikla specializovaná expertní pracoviště s názvem „Kancelář podpory kvality“. Dále byla vytvořena speciální skupina „Mladí progresivní policisté a policistky“¹⁰, která měla mimo jiné za úkol připravit první návrh Etického kodexu Policie ČR. Ten byl vytvořen v polovině roku 2004. Návrh byl předložen k velmi širokému připomínkovému řízení. Prakticky každý policista měl možnost na tento návrh reagovat a vyjádřit se k němu prostřednictvím vnitřní intranetové sítě. Do konečného návrhu byla také řada připomínek policistů skutečně zapracována.¹¹ Dá se tedy říci, že Etický kodex Policie České republiky je výsledkem diskursivní etiky u policie.

Dne 21. ledna 2005 byl vydán **Etický kodex Policie ČR**. Stalo se tak závazným pokynem policejního prezidenta. (ZPPP č. 1/2005) Představuje veřejnou deklaraci cílů, hodnot a závazků Policie ČR vůči společnosti i vůči ostatním příslušníkům PČR. Je v něm zakotvena i osobní odpovědnost policistů za svoji morální úroveň a za svůj profesionální výkon. V závěru se hovoří o očekávání úcty, respektu a podpory policie ze strany veřejnosti. (celé znění příloha č. 1) Mohli bychom vést úvahy o tom, zda takto prezentovaný systém etických pravidel (která by měla být postavena na ztotožnění se s nimi), nebude ze strany policistů vnímán pouze jako další striktní regulativ. Nicméně systém vnitřní normotvorby jiný způsob vydání (např. prohlášením policejního prezidenta) neumožnil. Tudíž Etický kodex Policie ČR je, byť i jako dokument deklaratorního charakteru, právně vymahatelný.

Po vydání kodexu bylo potřeba zavést jeho hodnoty a zásady do každodenního života všech policistů. Psaná verze kodexu byla viditelně umístěna na všech služebnách (především v prostorách přístupných veřejnosti) a každý policista obdržel kapesní podobu kodexu. Nově přijatí policisté jsou s kodexem seznamováni v rámci základní

---

¹⁰ Z řad policistů i mimo policii např. PhDr. Zuzana Herzogová z Policejní akademie ČR, Dr. Alexander Huňát z České společnosti pro jakost, Dr. Pavel Bílek za Český Helsinský výbor.

¹¹ Informace vychází z vlastní zkušenosti autora nebo z konzultací se spoluvůdci kodexu.

odborné přípravy a svým podpisem se zavazují k jeho dodržování. Obsah kodexu je vyučován na Vyšších a středních policejních školách, Školních policejních střediscích i na Policejní akademii ČR. (Nesvadba, 2009, s. 209 - 210) Tím došlo k formálnímu zakotvení kodexu u Policie ČR. Na Policejním prezidiu byla zřízena Etická komise. (RPP č. 56/2005) Ta se stala poradním orgánem policejního prezidenta pro oblast profesní etiky a garantem implementace etického kodexu do činnosti Policie ČR. Jejím úkolem je definování a rozvoj profesní etiky policie jako součást firemní kultury. Podobné komise vznikly i na úrovni jednotlivých Krajských ředitelství PČR.

Samotné vydání a formální zakotvení kodexu však nezajistí ztotožnění se s ním. Jeden ze spoluvůrců Etického kodexu Policie ČR říká: „V podniku nelze vyhlásit novou stupnici hodnot a zásad a očekávat, že ji lidé ihned a s nadšením přijmou a začnou se podle ní řídit. Musí být nejdříve přesvědčeni, že nové hodnoty a zásady jsou platné, závažné a respektované a že neohrozí jejich postavení v organizaci.“ (Huňát, 2006) Etická kritéria je potřeba zavést nejen do výuky, ale musejí být zabudována do hodnotícího a motivačního systému tak, aby se pracovníkům vyplatilo chovat se morálně. „Nedůsledné a nesystémové prosazování etických norem do policejní praxe vede k projevům nejistoty až cynismu policistů, kteří se ani nemohou ve spleti netransparentních, nejednoznačných a zejména proměnlivých standardů společenské morálky vyznat. Odpověď na otázku co je vlastně při zákroku správné a co ne (z pohledu etiky) zná v policii jen málokdo.“ (tamtéž)

Nesvadba uvádí, že od samého začátku docházelo a stále ještě dochází k absurdním situacím, kdy etický kodex je ze strany vedoucích pracovníků interpretován jako nařízení „té správné etiky“ a jediné setkání nového policisty s kodexem po nástupu na útvar je jeho podpis protokolu o seznámení s kodexem. Cituje výňatek ze Sbírek interních aktů řízení PČR, kde je striktně nařizováno absolutní dodržování etického kodexu všemi policisty a občanskými zaměstnanci a kde se mimo jiné také uvádí, že bude v této oblasti zvýšena kontrolní činnost a zjištěné nedostatky budou řešeny tvrdým postihem. (Nesvadba, 2009, s. 210)

Tento přístup je možná důvodem, proč samotní policisté považují etický kodex za zbytečné dublování. Prakticky jsou v něm zformulovány činy, které postihuje i zákon (korupce, brutalita, zneužití pravomoci). Herzogová uvádí, že rozdíl vyplývá ze sociální

regulace právních a mravních norem, které se také liší sankcemi za jejich porušení. Právní norma je především vnější omezení a jedinec se jí podřizuje hlavně ze strachu z trestu. Mravní norma, za předpokladu, že ji jedinec přijme za vlastní, reguluje chování autonomním způsobem a sankcí za její porušení jsou výčitky svědomí. Uvádí příklad mravní normy z Desatera „Nepokradeš“, jejíž porušení je zároveň stíháno zákonem. Pokud by ji člověk chápal pouze v rovině právní, mohlo by se stát, že ji člověk bude dodržovat pouze v případě, že hrozí nebezpečí, že bude přistižen či usvědčen. Pokud se však stane zvnitřněnou mravní normou, nepokrade nikdy, protože by se dostal do konfliktu se svým svědomím. (Herzogová, 2003, s. 153)

Při přečtení etického kodexu pravděpodobně policista nenajde žádné ustanovení, se kterým by nesouhlasil. Nicméně ve státě, kde je striktně preferován pozitivistický přístup k právu, je jeho vnímání spíše na úrovni právní normy, k čemuž právě přispívá i prezentace kodexu ze strany vedoucích. Policisté pak mohou kodex vnímat pouze jako další nařízení, za jehož porušení mohou být postiženi nebo jako kosmetickou úpravu, která má zlepšit image policie. Je to podobné, jako upřednostňování kvalitativního hodnocení před kvantitativním. Jistý posun v některých oblastech či složkách můžeme zaznamenat. Přesto však hlídka, která ve svém rajonu zadržela pachatele trestné činnosti (přestože svou službu nevykonávala až tak důsledně a vyjela jen na oznámení), bude vždy lépe hodnocena, než hlídka, která důsledně vykonávala ve svém rajonu preventivní činnost a tedy k žádnému trestnému činu nedošlo. Obdobně je to i u řešení přestupků buď pokutou nebo domluvou (která v některých případech může mít větší výchovný účinek) nebo při posuzování objasňenosti případů (3 jednodušší nebo jeden složitější). Takové hodnocení může motivovat policisty k vykonávání těch činností, které jsou preferované a ostatní opomíjet, což může vést k jednání v rozporu s etickým kodexem. (Herzogová, 2003, s. 160)

V bodě 2 etického kodexu jsou vyjádřeny základní hodnoty Policie ČR. Ty se zdají být naprosto samozřejmé ve smyslu předporozumění a mnoho policistů se nezabývá jejich hlubší interpretací. Vzhledem k tomu, že ze vztahu k těmto hodnotám můžeme odvozovat i vztah k profesní etice, tak bych k těmto pojmům podal alespoň krátký komentář. Při studiu a psaní výkladu těchto pojmů jsem si všiml, že jsou jako ideál pojímány z hlediska určité rovnováhy volby, která vychází z Aristotelova pojetí rozumnosti. Tyto hodnoty bych tedy označil za jakési ctnosti policejní etiky.

„**Profesionalitou** rozumíme „... komplexní vybavenost, která zaručuje, že každý policista je schopen vyrovnat se s úkoly, které spadají pod jeho odpovědnost“. (Nesvadba, 2009, s. 213, zvýrazněno autorem) Nejedná se pouze o tělesnou zdatnost či odbornou kvalifikaci, ale součástí profesionální připravenosti policisty jsou i jeho vědomosti, schopnosti a dovednosti sociální, psychologické včetně komunikačních a etické. Patří sem i schopnost racionálně i emocionálně se zorientovat v situaci, posoudit všechny její aspekty, a adekvátně se rozhodnout. Profesionalita vzniká tam, kde se použití síly a donucovacích prostředků dostává do rovnováhy s projevem lidskosti a soucitu. (tamtéž s. 214 - 215) Pouze na základě profesionality může vznikat princip volného uvážení, tedy rozhodování, které bych opět připodobnil k rozumnosti, jak ji pojímá Aristoteles.

Další základní hodnotou Policie ČR je **nestrannost**. Tato hodnota vyjadřuje, že policie musí poskytovat každému stejný přístup ke svým službám. Všichni občané mají právo při ohrožení jejich bezpečnosti či porušení jejich práv zavolat policii. Stejný přístup však neznamená „nepřetržitý“ ani „kdykoli“. „Podstatou toho, kdy občané mají právo očekávat policejní zásah, je to, zda skutečně existuje potřeba takové služby.“ (Nesvadba, 2009, s. 216) Zde je potřeba zachovat značnou míru objektivitu, aby nedocházelo ani k přílišné zaujatosti ani ke lhostejnosti¹².

„Nezbytná nestrannost při výkonu policejní služby vyžaduje naprostou absenci diskriminace podezřelých osob, zejména z důvodů jejich původu, národnosti, náboženství, politických a filozofických názorů či z jakýchkoliv jiných důvodů.“ (Dufková, 2003, s. 50) Nejčastěji bývá tato otázka zmiňována v souvislosti s odlišnostmi národnostních a etnických menšin. Z hlediska rovného a korektního přístupu je třeba respektovat tyto odlišnosti, avšak nelze tento přístup zaměňovat se zvýšenou tolerancí k nezákonnému jednání.

Nesvadba uvádí jako příklad porušení pravidel nestrannosti diferencovanost při pokutování řidiče ve staré škodovce a v luxusní limuzíně. (Nesvadba, 2009, s. 217) Zde se však nabízí otázka, zda jde skutečně o diskriminaci bohatších přestupců, nebo zda je zde správně použit princip volného uvážení, o který v etickém kodexu právě jde. To,

---

¹² Opět jistá podobnost s rozumností dle Aristotela.

v jakém autě člověk jezdí nemusí přímo odrážet jeho finanční a životní situaci. Ale přeci jen je větší předpoklad, že pro řidiče ve škodovce, bude i nižší pokuta daleko větším trestem, než ta vyšší pro řidiče, který si může dovolit jezdit v limuzíně. Takový postup vůbec nemusí souviset s nesprávnou aplikací principu nestrannosti.

K otázce **odpovědnosti** jsem se již vyjadřoval v kapitole 1.2. Vztaženo na oblast profesní etiky je odpovědnost povinnost dostát závazkům, které vyplývají z příslušné role, být odpovědný za své jednání. Opět zde dochází k prolínání s principem volného uvážení. Policista musí objektivně zhodnotit vzniklou situaci a to jak z hlediska vnějších zákonných podmínek, tak i dle vnitřního mravního zhodnocení. Jinými slovy je policista povinen za všech okolností prosazovat zákon, a to nikoli jakýmikoli prostředky, nýbrž přiměřenými. „V tomto smyslu má policista možnost nejen tvořivě aplikovat, ale v odůvodněných případech i ignorovat nebo pozměnit uplatňování existujících zákonů nebo je uplatňovat jen z části.“ (Nesvadba, 2009, s. 218)

Ohleduplnost a taktností se dle výkladu Etického kodexu Policie ČR rozumí „zejména neemoční profesionální nestranné a rozhodné vystupování, především v situacích, kdy je zasahováno do lidských práv a svobod“. (RPP č. 154/2011) V této souvislosti se hodí připomenout ustanovení zákona o Policii ČR, ve které je stanovena povinnost policistů „dodržovat pravidla zdvořilosti a dbát cti, vážnosti a důstojnosti osob i své vlastní. (zák. č. 273/2008, § 9) V praxi se jedná zejména předcházení sekundární viktimizaci obětí trestných činů nebo osob postižených událostmi s nimi spojenými (např. sdělování úmrtí v rodině). Přičemž pojem „neemoční“ z výše uvedeného výkladu neznamena vyřazení svých emocí, ale schopnost jim porozumět a ovládat je tak, aby emoce neovládaly jeho. Opět se jedná o zvolení zlatého středu mezi jednáním pod vlivem silného emotivního vzrušení a chladného neosobního přístupu.

Bezúhonnost je základním předpokladem policejní práce a to jak ve smyslu právním (předpoklad před přijetím do služby), tak i ve smyslu morálním. „Policista nesmí podlehnout úplatkářství a angažovat se v korupci, ani nesmí tyto protizákonné činy tolerovat u jiných policistů.“ (Herzogová, 1999, s. 118) Musí se vyhnout každé činnosti, která by jej z hlediska bezúhonnosti mohla kompromitovat a snížit důvěru občanů v policejní sbor. „Policisté nesmí požívat žádných soukromých nebo zvláštních výhod plynoucích z výkonu jejich povolání.“ (Dufková, 2003, s. 48 - 49)

3. Etika v policejní praxi

3.1 Vlivy působící na policisty při výkonu jejich činnosti

Policista je představitelem zákona a v souvislosti s touto profesí jsou na něj kladeny vysoké fyzické, psychické a mravní nároky. Je na něj pohlíženo, že by měl být vzorem pro ostatní spoluobčany a ocitá se tak pod tlakem veřejného mínění. To však není jediný faktor, který na policistu působí. Existuje mnoho skutečností, které ovlivňují jeho vnímání profesní etiky.

Jedním z těchto faktorů je vliv současné postmoderní společnosti. Ta v posledních letech prošla značnou proměnou žebříčku hodnot. To, co by ještě před několika desítkami let bylo veřejným míněním naprosto odsouzeno, se dnes stává běžnou součástí života. Morální hodnoty jsou vnímány spíše jako luxus a vzory se utváří zejména z řad celebrit a to na základě různých skandálů, které se právě z morálního chování vymykají. Je to společnost konzumní, ve které dochází ke změně životního stylu ve smyslu posunu od duchovních hodnot k materiálním. V souvislosti s pluralizací názorů bývá etika pojímána na základě principu hédonismu, který se stává výrazným rysem naší civilizace. Tato společnost se také stává alibistickou, tedy společností, ve které není pro nikoho žádným problémem ospravedlnit cokoli. (Mühlpachr, 2011, s. 9 - 14) Pokleslé morální standardy se ve společnosti začínají brát jako normální. To, co bylo dříve nepřijatelné, je dnes běžné či dokonce obdivované. Je tedy otázkou, do jaké míry může policista jako člen takové společnosti zůstat vůči těmto vlivům imunní. „Pro policisty i pracovníky ve státní a sociální správě je stále těžší dodržovat etická pravidla v prostředí, kde je běžné dělat kompromisy a tato pravidla porušovat.“ (Herzogová, 2003, s. 122)

Policisté jsou postaveni před nelehký úkol. Pohybují se v prostředí, kde převládá egoismus, dochází k obohacování na úkor druhých a kde jsou špinavé prostředky používány k získání špinavých cílů. Jsou často svědky toho, jak někteří členové společnosti porušují či obcházejí zákony, aniž by za to byli potrestáni, ba naopak často skvěle profitují. Na druhé straně poctiví policisté pracují v relativně málo placeném a mnohdy nebezpečném zaměstnání a jejich sociální role jim předepisuje morálku

povinnosti a mravní odpovědnosti a preferování obecného zájmu někdy na úkor zájmů soukromých. Splnění těchto nároků není jednoduché a samozřejmé, protože různá pokušení na ně číhají častěji než na příslušníky jiných profesí.

Policista si však musí uvědomit, že se pro tuto sociální roli rozhodl dobrovolně a nese tedy plnou odpovědnost za její plnění. Za žádných okolností se nesmí v tržní společnosti chovat tržně a klást osobní prospěch na první místo. To, co jej odlišuje od řadového občana, jsou právě vyšší mravní nároky na něj kladené. Pokud se například korupce dopustí podnikatel, pošpiní dobré jméno své firmy. Jestliže se však nechá zkorumpovat policista, vrhne to stín na celou policii, kterou reprezentuje. (Herzogová, 1999, s. 137) Orientace na osobní zájmy a zisk je s policejní prací neslučitelná. Pokud však společnost chce, aby policista dostal svým povinnostem (včetně mravních), je nezbytné zabezpečit uspokojení jeho zájmu soukromého (pracovní jistota, finanční ohodnocení), jinak se riziko nesprávné volby stává neúměrným. (Herzogová in Borská, 1995, s. 117)

Právě korupce je velmi rozšířeným problémem a nevyhýbá se ani nejvyspělejším společnostem. Vyskytuje se prakticky ve všech zemích světa a ve všech společenských vrstvách. Existovala vždy, ale v současné době nabývá nebezpečného rozsahu. Vyskytuje se tam, kde je možné zneužít svěřené pravomoci pro soukromý prospěch a proto se nevyhýbá ani policii. Naopak jsou policisté skupinou, která je těmto svodům vystavována. Korupce může být postihována v rovině trestněprávní, ale jejím problémem je, že je spojena s velkým prospěchem a relativně nízkým rizikem, neboť probíhá vždy skrytě a obě strany získávají výhody. (Dufková, 2005, s. 8 - 9) Z hlediska policejní etiky je nutné se tedy zaměřit nejen do roviny prevence a represe, ale především do roviny morální. Proto odmítání korupčního jednání je jedním z důležitých závazků z Etického kodexu Policie ČR.

Dalším faktorem, který na policisty působí, je dominantní vnímání práva ve smyslu pozitivistického přístupu. Ten spočívá v jednoduché formální aplikaci platných právních norem a vyhýbá se řešením, která vyžadují volby různých variant rozhodování při ochraně práv a oprávněných zájmů subjektů. (Kejdová, Vaňková, 2007, s. 42) Právní pozitivismus může pak vést k tomu, že etický kodex je vnímán jen jako další nařízení.

Z výzkumu v empirické části této práce vyplývá, že vnímání Etického kodexu Policie ČR v tomto pojetí nebude mezi policisty ojedinelé.

Nedokonalost legislativy může také vést k porušení předpisů nebo dokonce k případům, které se na první pohled mohou zdát jako zneužití pravomoci. Pro pochopení a zejména pro poučení se z nich je potřeba zkoumat etické souvislosti případu a motivaci jednotlivých policistů. „I v případech, kdy se policisté řídí předpisy, mohou stále cítit napětí mezi přáním po prosazení spravedlnosti, zvláště tehdy, když se dokáží vcítit do situace oběti, a požadavky zákona na řádný proces.“ (Dufková, 2003, s. 6). Toto napětí může vyvolávat stres, syndrom vyhoření a může docházet k poklesu pracovní výkonnosti. V některých případech však neschopnost dosáhnout toho, co považují za spravedlivé, může vést i k použití metod, které se pohybují na hraně zákonných i etických norem. Přičemž je velice snadné tuto hranici překročit. (Nesvadba, 2009, s. 194) Takové horlivé prosazování zákona je pak přijímáno se zdůvodněním, že účel světí prostředky, kdy tím účelem je myšlen boj se zločinností.

Policisty dále ovlivňuje systém řízení a zejména hodnocení jejich činnosti. Mezi hlavní kritéria hodnocení patří především objasněnost trestné činnosti, vyjádřená obvykle v procentech. Na úseku veřejného pořádku a dopravy je to počet a výše uložených pokut za přestupky. Přestože policie se již téměř 10 let (po zavedení modelu EFQM) snaží o transformaci hodnocení z kvantitativního na kvalitativní, domnívám se, že změny v této oblasti probíhají velmi pomalu a prozatím zůstávají ve stádiu „vize“. Tento názor vyplývá z rozhovorů s policisty i z různých diskusí na internetových či intranetových portálech s policejní tematikou. Preference kvalitativního hodnocení je jednou z cest, která by mohla významně ovlivnit i etiku u policie, protože kvantitativní systém hodnocení je spjat s represivním pojetím policejní činnosti a vychovává z policistů pouhé výběřčí pokut a lovce lidí. (Herzogová, 2003, s. 163)

Velmi silným faktorem, který také působí na hodnotový systém policistů, je sociální klima společnosti, které odráží postoje veřejnosti k policii. Nutno přiznat, že z dlouhodobého hlediska se policisté v českých zemích „netěší“ moc velké úctě a důvěře. To může vyvolat nebezpečnou bariéru mezi policisty a občany ve vnímání tohoto vztahu jako „my“ a „oni“. „Policie, jejíž důvěryhodnost v očích veřejnosti je otřesena a která je komunitou občanů odmítána, se cítí izolována a v této izolaci se

uzavírá ještě více, jako skupina lidí v obležení.“ (Herzogová in Borská, 1995, s. 115) Z tohoto důvodu je důležité budovat vztahy policie a veřejnosti na základě důvěry a spolupráce.

3.2 Vztah veřejnosti a policie

Práce policie byla vždy, vzhledem k jejímu specifickému charakteru a poslání, velmi citlivě vnímaná veřejností. Vyjádřit jednoznačně postoje veřejnosti k policii je poměrně složitá věc. Veřejnost je tvořena mnoha jedinci, kteří mají rozličné potřeby, zájmy a cíle, z nichž se mnohé mohou v různé míře intenzity dostávat do konfliktu se zájmy veřejnými. „Z titulu své profese ztělesňuje policista v řadě situací převážně omezování individuálních cílů ve prospěch veřejného pořádku a dodržování zákonů.“ (Čírtková, 2006, s. 276) Proto je obecně policie vnímána stereotypně jako zdroj nepříjemností.

Pokud bychom chtěli občany ve vztahu k policii nějak klasifikovat, mohli bychom je rozdělit do tří skupin. Jednu z nich tvoří občané, kteří mají k policii kladný vztah a jsou policistům (ale i jiným spoluobčanům) ochotni pomoci. Zřejmě nejpočetnější skupinu tvoří jedinci, kteří jsou tolerantní k našemu právnímu řádu, jejich jednání se navenek projevuje dodržováním občanských povinností a na policii se obrací pouze, potřebují-li pomoc. Třetí skupinu tvoří občané, kteří se v té či oné míře dopouštějí protiprávního jednání a z tohoto důvodu jsou předmětem zájmu činnosti policie. Z hlediska formování vztahu policie a veřejnosti je nutné se zajímat o každou z uvedených skupin. (Macek in Borská, 1995, s. 91 - 92)

Z výzkumů agentury STEM vyplývá, že dochází k postupnému trendu zlepšování image policie v očích veřejnosti. V červnu 2011 policii důvěřovalo 51% občanů. (www.stem.cz). V této souvislosti Čírtková uvádí, že dochází k rozporu mezi obrazem policie v očích veřejnosti a jeho odhadem ze strany policistů. „Nezanedbatelná část policistů se domnívá, že veřejnost k nim chová spíše negativní postoje. Nepředpokládají akceptující mínění veřejnosti a naopak soudí, že policie požívá v očích veřejnosti značně nízkého kreditu.“ (Čírtková, 2006, s. 275) Tento jev je možné vysvětlit mimo jiné tím, že policejní práce přivádí policisty většinou do kontaktu s tou částí populace, pro kterou je

typický negativní postoj k policii a ten při kontaktu s nimi velmi často otevřeně projevují.

Aspektů, které ovlivňují formování vztahu veřejnosti k policii je zcela jistě více. K jedněm z nejvýznamnějších patří zkušenosti občanů. Ty mohou být získané osobně na základě bezprostředního kontaktu s policisty nebo zprostředkovaně z ústního podání jiných osob, z tisku, televize či jiných médií. Proto je tak důležité, aby policisté při své služební i mimoslužební činnosti dodržovali nejen právní normy, ale také etická pravidla jednání a vystupování. Ta by měla prostupovat celou jejich činností, především při uplatňování principu volného uvážení. Při řešení protiprávního jednání méně závažného charakteru zvažovat všechny okolnosti případu a citlivým přístupem uvážit jeho vyřešení. (Macek in Borská, 1995, s. 93 - 94)

Také při řešení protiprávního jednání závažného charakteru by měl vystupovat kultivovaně, bez arogance a respektovat čest, vážnost a důstojnost osoby, proti které zakročuje. Na druhou stranu, pokud jsou dány zákonné důvody a vyžadují to okolnosti, je na místě provést zákrok s patřičným důrazem a v takové intenzitě, která je nutná k odvrácení nebezpečí. Takový zákrok bude veřejností akceptován pozitivně. (tamtéž)

Někdy se stává, že na nedostatky v chování policistů upozorňují právě ti občané, kteří sami postrádají morální normy nebo pocit odpovědnosti za své vlastní činy. Zvláště od jedinců z komunit, které vykazují vysoký počet trestných činů, dochází k účelovému a mnohdy i nepravdivému obviňování a to ve snaze popudit veřejnost vůči policii a odvrátit tak pozornost od své trestné činnosti. Například si po více než dvacetiletém působení u policie dovolím konstatovat, že mnoho policistů bývá v souvislosti se zákrokem proti pachatelům rómské národnosti těmito jedinci často neprávem osočeno z rasistického smýšlení.

Při běžném styku s občany se náhled veřejnosti na policii formuje také na základě zdánlivých maličkostí, které ovšem někdy bývají důležité pro vytváření image policie. Jedná se o jistou kulturnost vystupování, kultivovanou komunikaci zejména vyhýbání se vulgarismům, ustrojenost a upravenost, zkrátka faktory, které jsou viditelné na první pohled. Nelze opomenout ani dodržování etiky v občanském životě policisty. (Macek in Borská, 1995, s. 94) Ovšem v zemi, ve které se nejvyšší představitelé státu při svém

pracovním jednání o nejzávažnějších problémech této republiky před zraky svých voličů častují nesčetnými vulgarismy a někdy dokonce používají fyzické násilí aniž by za to nesli jakékoliv následky, se bude zejména mladým policistům obtížně vysvětlovat důležitost etiky v oblasti profesní i mimoprofesní.

Velmi významným faktorem, který ovlivňuje vztah policie a veřejnosti jsou média. Ta zasahují do každodenního života občanů a jsou silou, která ovlivňuje veřejné mínění. Proto by měla policie považovat zástupce médií za své partnery a ne za protivníky. (Čírtková, 2006, s. 267) Spolupráce s médii není pro policii důležitá pouze z hlediska pomoci při pátrání po osobách a věcech, ale také z důvodu prezentace její činnosti. Pokud bude mít veřejnost více informací o záslužné policejní práci, je to základní předpoklad pro budování dobrých vztahů s občany a získávání si jejich důvěry. Ovšem i tato spolupráce musí mít své mantinely. Stejně jako policisté musí vzít v úvahu, že zjišťování informací je práce novinářů, tak ti by si zase měli uvědomit, že v mnohých případech je pro účely policejní práce vhodnější ne-li nezbytně nutné, když některé informace zůstanou veřejnosti utajeny. Dnes již objevují i pořady¹³ založené na spolupráci, které k vytváření dobrého jména policie i vztahů s veřejností přispívají. Přesto se domnívám, že má v této oblasti policie ještě rezervy. Zatím je policie více objektem spíše negativních diskusí o její činnosti nebo jsou policisté v médiích prezentováni v souvislosti s jejich pochybením.

3.3 Specifika policejní subkultury

Subkultura je „souhrn norem, hodnot, vzorů chování a životní styl, který charakterizuje určitou sociální skupinu nebo vrstvu v rámci většího společenství“.(Jilčík in kolektiv autorů, 2007, s. 115) Profesní subkultura se vytváří v případě, že se odděluje vnitřní svět této profesní skupiny od vnějšího světa ostatních členů společnosti. Pro každou takovou skupinu je charakteristické vytváření skupinové identity. V tomto smyslu se u policie vytváří velmi specifický druh profesní subkultury, která může na jedince a jeho vnímání profesní etiky působit jak pozitivně, tak i negativně.

---

¹³ Např. „Na stopě“, „112“ aj.

Jedním z nejvýraznějších specifíků oproti ostatním organizacím (kromě armády) je velice přísná **hierarchie**. Činnost policie je spojena s rozkazy, příkazy a nařízeními, což samo o sobě vytváří charakter represivnosti a mocenského přístupu. Proto je tak obtížné do struktur policie zavádět prvky moderního managementu. S tím potažmo souvisí i důraz na etiku policejní práce, zejména v souvislosti s principem volného uvážení.

Policie je také výrazně **homogenní sociální skupinou**. Policisté jsou úzce spjati sociální rolí a statusem, vysokou náročností a rizikovostí práce, nezbytnou vzájemnou spoluprací a solidaritou a také společnou vnější symbolikou. Mají tendenci myslet a chovat se stejným způsobem a ztotožňovat se se skupinovými zásadami. Také jejich soukromý život se často odehrává v okruhu policistů, čímž může docházet k uzavřenosti až sociální izolaci. (Nesvadba, 2009, s. 189) Tato sounáležitost spojená s izolací od vnějšího světa vyžaduje vysokou míru solidarity, která je spojena s existencí nepsaných pravidel a mlčenlivostí. U některých policistů se může upevňovat pocit privilegovanosti a moci nad ostatními občany, což vzhledem k jejich pravomocem je do jisté míry pravda. Tato výlučnost by však neměla vytvářet přesvědčení, že oni jsou ti vyvolení, kteří si mohou dovolit to, co je jiným zakázáno. Nemělo by docházet k tomu, že ten, kdo nad zákony dohlíží, je sám porušuje.

V této souvislosti se musím zmínit o značné **loajalitě** mezi policisty. Případy, kdy policista ve službě potrestal svého kolegu mimo službu (oznámením jeho nadřízenému) za nějaký přestupek se občas vyskytnou, ale bývá to velmi zřídka. Obvykle stačí prokázat příslušnost k policii a je vše vyřízeno. (Herzogová, 2003, s. 280) Profesní etika ve smyslu deontologického přístupu by policistům měla velet zastupovat zákon¹⁴, ovšem příslušnost k této relativně uzavřené sociální skupině může vést k zachování solidarity s kolegou, který mu v jiné situaci může třeba i zachránit život. Otázkou je, jakou míru protiprávního jednání (neetické chování, přestupky, trestné činy) jsou v rámci policejní subkultury mezi sebou kolegové ochotni tolerovat.

Tento konflikt mezi dodržováním pravidel nebo preferováním vztahů nejlépe vystihují pojmy „*universalismus*“ a „*partikularismus*“. Universalismus klade důraz na

---

¹⁴ Závazek z Etického kodexu „netolerovat ani nekryt podezření z trestné činnosti jiných příslušníků Policie ČR a trestnou činnost neprodleně oznámit; stejně tak netolerovat ani jiné protiprávní jednání či jednání, které je v rozporu s Etickým kodexem Policie ČR“.

dodržování pravidel a to stejně ve všech situacích. Chce-li člověk zůstat spravedlivý, nebude dělat rozdíly mezi lidmi, i když by to byl jeho rodinný příslušník či kolega. Podle tohoto přístupu musí člověk nechat stranou své emoce a osobní pocity, zhodnotit objektivně situaci a nedělat výjimky. Partikularismus naopak říká, že je třeba hodnotit další specifické okolnosti nebo osobní pozadí. To, co je správné v jedné situaci, nemusí být správné v druhé a proto jsou výjimky z pravidel nutné. Partikularismus nám tedy velí zachovávat závazky, které plynou z blízkých vztahů. (en.wikipedia.org) V reálné situaci včetně policejní praxe se budou zřejmě používat oba druhy úsudků, které se budou odvíjet od míry prohrěšku a také kvality vzájemných vztahů.

Dalším významným rysem této profese je **vysoká míra autonomie**. Policista při své práci nemůže být svými nadřízenými vždy důsledně kontrolován a charakter jeho práce jej staví do situací, které musí posuzovat jak z hlediska zákona, tak i etického. Právě pro tato rozhodnutí je opět důležité klást důraz na vhodně chápaný význam možnosti volného uvážení.

Možnost nízké formální kontroly ze strany nadřízených je dnes poměrně vyvážena značnou **kontrolou veřejnosti**. Ta je velmi vnímavá k chování policistů, zejména pokud se jedná o nějaké vybočení z normy. V dnešní době multifunkčních mobilních telefonů je jednoduché pořídít z takového jednání záznam a poskytnout jej médiím nebo generální inspekci. Bohužel jakýkoliv prohrěšek jednotlivého policisty se přenáší na vnímání policejního sboru jako celku. Dochází tak k neoprávněné generalizaci, což však není specifikem pouze policie. Často se do podobné situace dostávají i jiné profese či subkultury. Ostatně jisté formy stereotypního vnímání určitých skupin obyvatelstva se vyskytují i ze strany policistů.

Stereotypy jsou zjednodušené soubory představ o příslušnících společenských skupin. Vytváří se především na základě opakované zkušenosti. Slouží ke zjednodušení sociální orientace, ale někdy bývají zdrojem nepřesností a zkreslení. Důležitou součástí stereotypu je hodnocení, zda tyto lidi považujeme za dobré nebo špatné. Projevuje se zde tendence ke stejnému hodnocení všech příslušníků skupiny a to vyvolává i naše postoje a chování vůči nim. (Vágnerová, 2005, s. 288)

Stereotypní vnímání není specifikem pouze policie, ale je to jeden z aspektů, který má výrazný vliv na nestranný přístup k těmto lidem. Nejen ze zkušeností policistů vyplývá, že příslušníci některých etnik se na trestné činnosti podílejí více, než majoritní občané společnosti. A přiznejme si, že při setkání s nimi si každý z nás raději přidrží ruku na kapse či na kabelce. Nedivme se tedy policistům, že při své práci, při které mnohdy riskují svůj život, přistupují k těmto lidem s náležitou pozorností a větším důrazem na svou bezpečnost. Nestrannost totiž neznamená, aby policista jednal se všemi občany stejně. I z etického kodexu vyplývá, že uplatňování rovného a korektního přístupu má být tam, kde nedochází ke střetu se zákony.

Policisté často pracují v podmínkách, při kterých je ohrožen jejich život. Dostávají se do kontaktu s pachateli trestné činnosti, kteří jsou agresivní a ve snaze vyhnout se trestu neváhají policistu zranit nebo ohrozit na životě. (Herzogová, 2003, s. 118) Toto vysoké riziko a setkávání s dalšími přinejmenším nepříjemnými zážitky s sebou přináší také velkou míru **stresu**. V souvislosti s pohybem v kriminálně závadovém prostředí, si policisté mohou nevědomě osvojit některé algoritmy chování z tohoto prostředí. V rámci zachování alespoň minimálního odstupů, potřebného z důvodu kontroly svých emocí, se u nich může objevit lhostejnost či citová a morální vyprahlost. Kontaktem s **deviantním prostředím** se také dostávají do situací, které vytváří tlak na jejich profesionální bezúhonnost.

U policistů se také často vyskytuje **nedůvěra k právnímu systému**, nad jehož dodržováním mají policisté bdít a to zejména po procesní stránce. Stávající právní řád vnímají tak, že straní více nezákonnému jednání, než zákonnému. Vznikají u nich opakované pocity bezvýslednosti a také **nedocenenosti vlastní práce**. Když k tomu přidáme další pocity veřejného nepochopení, nízkého platu a přebujelé administrativy, není divu, že jim hrozí profesní i osobní frustrace a jsou vážnými kandidáty na syndrom vyhoření. (Nesvadba, 2009, s. 192 - 194) Jejich dojem (ponechme stranou, zda v některých případech není oprávněný), že soudy, státní zástupci a obhájci nepracují pro dobro celé společnosti, je vede k domněnce, že oni jsou ti jediní, kteří stojí na straně oběti a snaží se zákon prosadit za každou cenu. Následkem toho dochází k tomu, že si některé své neetické či dokonce nezákonné jednání racionálně zdůvodňují ve smyslu „účel svěť prostředky“, o kterém jsem se již v předchozích kapitolách zmiňoval.

4. Vlastní empirický výzkum

4.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem empirické části bylo zjistit, jakým způsobem se policisté rozhodují v situacích, při kterých může docházet k určitému mravnímu konfliktu, zda tyto situace vnímají jako etická dilemata a na základě zjištěných skutečností se pokusit stanovit, jakému pojetí etiky nejvíce odpovídají jejich rozhodnutí v těchto situacích. S otázkou rozhodování v morálně sporných situacích úzce souvisí problém svědomí. Policista bude v době rozhodování zřejmě přesvědčen o tom, že volí tu nejlepší variantu. Může se stát, že náhled na nejednoznačnou situaci časem přehodnotí? Proto dalším cílem empirické části práce bude zjistit, zda by v příslušné situaci, ve které policisté řešili etické dilema, zvolili s odstupem času stejné či jiné řešení. Tedy zda se jejich svědomí „před činem“ shoduje s jejich svědomím „po činu“.

4.2 Zvolené metody

Empirická část práce je zaměřena na zkoumání individuálních zkušeností a postojů konkrétních dotazovaných osob. Z tohoto důvodu byla výzkumná část prováděna prostřednictvím **kvalitativního výzkumu**. K získávání dat byla použita metoda **částečně strukturovaného rozhovoru**, ve kterém ústřední výzkumnou otázkou bylo, zda se informant při své službě u policie setkal s nějakým etickým dilematem a jakým způsobem jej řešil. Právě osobní přístup umožňuje lépe pochopit myšlení jedinců a tím hlouběji proniknout do podstaty zkoumaného problému.

Zpracování dat bylo provedeno prostřednictvím **otevřeného kódování**. „Otevřené kódování odhaluje v datech určitá témata.“ (Hendl, 2005, s. 247) Základem procesu kódování je tématické rozkrytí textu, při kterém se snažíme označit jednotlivé jevy, pojmy a následně je seskupit do **kategorií**. Ty mají určitý pojmový rozsah a je možné je ještě rozčlenit na subkategorie. (Strauss, Corbinová, 1999, s. 45). Po sestavení kategorií byla provedena analýza výpovědí informantů a následná interpretace.

4.3 Charakteristika výběrového souboru

Jelikož se jedná o kvalitativní výzkum, byli informanti vybráni dle pravidel záměrného výběru. „Záměrný výběr je potřebný proto, aby vybrané osoby byly vhodné, tj. aby měly potřebné vědomosti a zkušenosti z daného prostředí. Jen tak mohou podat informačně bohatý a pravdivý obraz o něm.“ (Gavora, 2000, s. 144) Po předběžných nezávazných rozhovorech s policisty v činné službě i s několika bývalými policisty jsem na základě svého úsudku a zkušeností z policejního prostředí vybral 9 informantů, z nichž jeden dnes již u policie neslouží. Kritériem pro výběr byla skutečnost, že se informanti při výkonu své služby setkali či setkávají se situacemi, které je z etického hlediska mohou stavět před obtížnou volbu. Podstatným determinantem byla ochota policistů účastnit se rozhovoru a sdělit pro potřeby této práce své zkušenosti a pocity.

Všichni uvedení informanti se rozhovorů zúčastnili dobrovolně. Vzhledem k tématu práce a citlivosti sdělovaných informací, byla všem také z mé strany zaručena naprostá diskrétnost. Z tohoto důvodu jsou údaje o věku a délce služby u Policie ČR mírně upraveny a slouží především k orientačnímu přehledu o jejich zkušenostech s prací u policie. Pro účely této práce jsem je označil pořadovým číslem a zkratkou útvaru, která je nejlépe charakterizuje:

1 OOK je policista, kterému je kolem 30 let, u Policie ČR slouží přes 10 let. K policii nastoupil z důvodu spojení akční práce s prosazováním zákona. Zpočátku byl zařazen na místním oddělení a v současné době pracuje u kriminální policie na oddělení obecné kriminality. Jeho práce je zaměřena na objasňování trestné činnosti spojené s krádežemi motorových vozidel.

2 PMJ je policista, kterému je necelých 30 let, u Policie ČR slouží necelých 10 let. Do státní služby nastupoval z důvodu jistoty zaměstnání. Původně pracoval u vězeňské služby a později přešel k Policii ČR. V současné době pracuje u pohotovostní motorizované jednotky. To je útvar pořádkové policie, jehož hlavním úkolem je reagovat na tísňové volání na linku 158. Jsou to tedy policisté, kteří obvykle bývají jako první na místě nějakého konfliktu a nejčastěji zadržují pachatele.

3 IPMJ je policista, kterému je 30 let, u Policie ČR slouží také necelých 10 let. Již od dětství inklinoval k armádě a bojovým sportům, později se rozhodl pro policii. Od svého nástupu k policii pracoval na pohotovostní motorizované jednotce, u které v současné době působí jako instruktor služební přípravy.

4 OZ je policista, kterému je 40 let, u Policie ČR slouží přes 20 let. K policii nastoupil těsně po škole a po vojně a to z důvodu pokračování tradice v rodině. Na své profesní dráze se setkal s problematikou místního oddělení, kriminální služby a v současné době pracuje na útvaru, který se zabývá odhalováním nejzávažnější násilné trestné činnosti spojené s organizovaným zločinem.

5 OOK je velmi zkušený policista, který u Policie ČR pracuje již déle než 25 let. Je mu přes 45 let. Pro nástup k policii měl vzory v rodině. Práce se mu zdála zajímavá a chtěl při ní využít své zkušenosti s bojovými sporty. Začínal na místním oddělení, pronikl do různých problematik operativní činnosti kriminální policie, kde pracuje dodnes na oddělení, které se zabývá mravnostní trestnou činností.

6 ISPJ je také velmi zkušeným policistou, kterému je přes 40 let a u Policie ČR slouží déle než 20 let. Jeho důvod nástupu je opět tradice v rodině. Po úvodní zkušenosti na místním oddělení přešel ke speciální pořádkové jednotce (SPJ), kde dnes působí na pozici instruktora. SPJ je policejní útvar pořádkové policie, jehož hlavním úkolem je chránit bezpečnost a pořádek zejména v případech mimořádných událostí, které svým charakterem vyžadují nasazení většího počtu policejních sil a prostředků (demonstrace, fotbaloví fanoušci apod.). V případě potřeby také vykonávají běžnou hlídkovou činnost v oblastech, kde je to momentálně zapotřebí (v současné době například v severních Čechách).

7 SPJ přešel k Policii ČR od Městské policie, kde sloužil 4 roky. Je mu kolem 45 let a u Policie ČR je již téměř 15 let. Nastoupil rovnou ke speciální pořádkové jednotce, kde působí dodnes.

8SPJ je policista, kterému je necelých 40 let a u Policie ČR slouží necelých 20 let. Důvod jeho nástupu bylo pomáhat lidem a bojovat proti zločinu. Začínal na místním oddělení a později přešel ke speciální pořádkové jednotce, kde působí dodnes.

9 OHK je dnes již bývalý policista, kterému je 45 let a u Policie ČR pracoval 17 let. Začínal na místním oddělení. Působil na kriminální službě jak na oddělení obecné kriminality, tak i na oddělení hospodářské kriminality, kde objasňoval rozsáhlé a složité případy hospodářské trestné činnosti.

4.4 Sběr, analýza a interpretace zjištěných faktů

Již při volbě tématu výzkumu mi bylo zřejmé, že se pravděpodobně pouštím na „tenký led“ a to především při kombinaci takto citlivé problematiky s kvalitativním výzkumem. Hermeneutický přístup, který umožňuje proniknout hlouběji do problematiky se mi však zdál vhodnější, než zjišťování informací prostřednictvím dotazníku. Obával jsem se, že policisté se k tomuto tématu nebudou ochotni moc vyjadřovat a pokud ano, jejich odpovědi zaznamenávané na diktafon budou tak trochu umělé, vyhýbavé či alibistické. Tato obava se mi potvrdila pouze částečně. Opravdu se mi mnohokrát stalo, že i přes ujištění o zachování anonymity, mi kolegové rozhovor na téma profesní etiky a etických dilemat poskytnout odmítli. V některých případech bez zdůvodnění, jindy s argumentací, ze které bylo zřejmé, že dané téma by buď otevřelo staré rány nebo naopak bylo příliš aktuální. Bohužel mezi nimi byly velmi zajímavé případy související mimo jiné s použitím zbraně a zabitím pachatele, ale též se smrtí kolegy. Tyto důvody jsou pochopitelné a naprosto jsem je respektoval.

Při výběru informantů jsem také zaznamenal poměrně zajímavé zjištění. Oproti tvrzení z odborné literatury, že policisté dennodenně řeší etická dilemata, tak na přímou otázku, zda se při své službě s nějakým setkali, většina oslovených policistů odpověděla, že nesetkali. Případně se zeptali, co tím vlastně myslím. Nedomnívám se, že by se do situace, která by se dala označit jako etické dilemma, nikdo z nich nedostal. Jak koneckonců vyplývá i z následujícího výzkumu, tak se s těmito situacemi setkávají, ale většinou k nim zauímají jednoznačné stanovisko a jako dilemata je nevnímají. Spíše uvažují tak, že jejich posláním je boj se zločinci, při kterém je někdy účelné z určitých mantinelů vybočit. Jejich postoj také vyplývá z charakteru jejich práce, při které je rychlé vyhodnocení situace a její okamžité řešení mnohdy nezbytné.

Po tomto předběžném šetření mezi policisty jsem vybral 9 informantů, kteří byli ochotni se k otázkám profesní etiky vyjadřovat a to v některých případech velmi otevřeně. Jak jsem již uvedl, rozhovory jsem koncipoval jako polostrukturované, kde ústřední výzkumnou otázkou bylo, zda se informant při své práci setkal s nějakým etickým dilematem a jakým způsobem se v této situaci rozhodoval. Dalším předmětem mého zkoumání bylo, zda by v souvislosti s řešením etického dilema informanti s odstupem času zvolili stejnou volbu nebo zda by se zachovali jinak. Ovšem po zkušenostech, že policisté mnohá témata jako dilemata nevnímají, jsem se rozhodl rozhovory více strukturovat. Na základě analýzy policejní etiky a s využitím vlastní praxe jsem sestavil pevnější osnovu rozhovoru a vytyčil témata, při kterých by mohlo dojít k etickému dilema. Informanti vypovídali, zda se s nimi setkali, zda je vnímají jako dilema a jaký k nim zaujímají postoj.

Rozhovory v délce 25 - 50 minut jsem zaznamenal na diktafon a později zpracoval do písemné podoby. Jejich vyhodnocení jsem provedl formou otevřeného kódování a odpovědi jsem podle tématických celků rozdělil do kategorií a subkategorií, které jsem následně analyzoval a snažil se najít shodné či naopak rozdílné znaky v jednotlivých výpovědích. Tímto postupem jsem vytvořil následující kategorie a subkategorie:

1. Vnímání Etického kodexu Policie ČR
2. Etická dilemata
3. Vztah prostředků a cílů
  - Násilí
  - Dezinformace
  - Spolupráce s podsvětím
4. Nestrannost
5. Universalismus x Partikularismus
6. Korupce

Kategorie č. 1: Vnímání Etického kodexu policie ČR

Výsledky odpovědí, ze kterých vyplynula tato kategorie, neodráží přímo přístup policistů k profesní etice. Dá se z nich však částečně usuzovat na to, zda k zakotvení kodexu došlo pouze formálně (jak o tom pojednávám v kapitole 2.5), nebo zda se stal každodenní součástí života policistů. U informantů se vyskytují jak odpovědi, které označují kodex jako nepotřebný, tak i názory, že jeho vydání je zcela na místě.

Pokud mohu usuzovat podle výpovědí informantů, převládá ten názor, že etický kodex by spíše nemusel existovat.. Ti, co jej vnímají jako nepotřebný, to zdůvodňují tím, že policista musí mít zásady morálky a mravnosti již osvojené. Pokud je nemá, žádná pravidla sepsaná na papíře nemohou významněji ovlivnit jeho morální chování a jednání:

1 OOK: „Myslím si, že člověk, který je u policie a je slušnej, tak nepotřebuje si číst o tom, jak se má chovat. To přece vychází z té sociální role, kterou převezme. Já si myslím, že dobrej policajt etický kodex nepotřebuje. Myslím si, že se jím řídím podvědomě aniž bych musel studovat ustanovení, která tam jsou.“

2 PMJ: „Myslím si, že každěj policajt, když má zdravý rozum a policejní srdce, tak ví co může a nemůže, jak se chovat a tím, že to je na papíře se nic nezmění.“

3 IPMJ: „Je to spíš o tom, aby ten člověk byl slušnej, věděl, kde jsou hranice a jak se chovat. Pokud se bude někdo chovat profesionálně, tak to nikdy nepřekročí ty hranice kodexu.“

7 SPJ: „Já si myslím, že každý příslušník policie by měl mít něco jako ten kodex v sobě.“

Další výhrady vůči etickému kodexu se týkají jeho normativního pojetí. Informanti vycházejí z pozitivistického přístupu k právu. Jsou toho názoru, že kodex je buď dublování zákonných norem nebo pouze další nařízení, za jehož porušení mohou být potrestáni:

1 OOK: „Pak v praxi to ale vypadá tak, že ten kodex se použije jen proti tobě, když uděláš nějakou chybu, třeba nerad...“

2 PMJ: „Já si spíš myslím, že to potřebovali mít na papíře, když někdo něco poruší, aby ho měli za co vyhodit.“

4 OZ: „Myslím si, vzhledem k tomu, že tady existuje zákon o služebním poměru a o Policii ČR, který jasně stanovuje úkoly policie, že ten kodex není až tak potřebný. Možná to jen trochu doplňuje.“

„... možná kdybychom se soustředili na dodržování zákonů, že by to stačilo.“

9 OHK: „Co si budeme povídat, nějaký etický kodex, to je jen pár slov napsaných na papíru, který člověk musí podepsat. Ale když se dneska zeptám policajta, kolik má aspoň bodů ten etickej kodex, tak to ani neví. ... Ten etickej kodex je jen kus papíru.“

Informanti, kteří vidí etický kodex jako potřebný, argumentují úpadkem slušnosti u policie a vidí v něm morální hledisko oproti zákonným normám:

6 ISPJ: „Já bych řek, že je potřebnej, ono to není jen o Policii, ten etický kodex mají lékaři, mají ho další profese i zaměstnanci.“

8 SPJ: „Já si myslím, že je to dobrá věc, má i víc složek. I ve starém Japonsku byl kodex samurajů. Takže si myslím, že takové „Desatero“ by u policie mělo být.“

„Asi se to přes zákon dá interpretovat taky, ale já bych v tom spíš hledal význam trošku filozofický a morální. Aby ten policista měl něco, ne jenom samý zákony a paragrafy, ale něco, co by „měl pověšený na stěně“ a na to se podíval a řekl si, dneska jsem se choval podle toho a můžu být spokojenej se svojí prací.“

5 OOK: „Myslím, že etický kodex je potřebný. Já říkám, že když člověk přijede do zahraničí, tak se vždycky dívá, jaký jsou tam policisti, jak se tam chovaj. A já si myslím, že je potřeba na něj dbát. Myslím si, že i v poslední době vymizelo určitý slušný jednání i uvnitř policie. Třeba dřív, když jsem já přišel k nadřízenému do kanceláře, tak jsem se postavil do pozoru a zahlásil se. Dneska to vypadá tak, že mladej vrazí do dveří a řekne „heléé...“, má žvýkačku v puse. Nelíbí se mi tetování na policistech, dlouhý vlasy, náušnice a tak. Myslím si, že hlavně u těch pochůzkových policistů by to nemělo být.“

„Jsou zákony psané a nepsané a tam jsou ty tzv. společenské normy. Prostě ten policista by měl nad rámec oproti ostatním lidem dodržovat ty společenské normy.“

Přestože tento informant etický kodex obhajuje, v jiné souvislosti se ztotožňuje s tím, že jsou situace, kdy je na místě kodex porušit:

5 OOK: „Ten policista na kriminálce musí číst mezi řádky, i musí trošičku porušit etický kodex, ale v mezích zákona a pro dobro toho zákona. V rámci objasnění trestné činnosti.“

U těchto informantů, kteří etický kodex schvalují, je možné z jejich výpovědí vyzorovat, že jim záleží na image policie a v souvislosti s jejich činností se snaží, aby docházelo ke zvyšování prestiže policie v očích veřejnosti. Můžeme si u nich všimnout i určitých prvků lítosti nad tím, že v této oblasti není u policie vše, jak by mělo být:

5 OOK: „Když někde něco policajt udělá, hned se to rozmazává na veřejnosti. A když se udělá nějaká práce dobře, tak se to neprodává. Tady v tom směru chybí činnost té policie celkově, policejního prezidia, tiskových oddělení atd.“

„Účastním se přednášek pro mladistvé o trestné činnosti páchané na mládeži a mládeži. A tam naopak ta veřejnost má úplně jiný náhled, když s námi přímo diskutují. Ty lidi jsou málo informovaný o práci policie. Zažil jsem i to, že s námi v akcích byli novináři a jejich názor byl na policii potom úplně jinej. Jejich představa byla to, že policisti sedějí u počítače a pijou kafe. Ale když měli během 24 hodin 20 výjezdů k vykradeným autům, rvačkám, násilí, tak úplně přehodnotili pohled na tu policii.“

6 ISPJ: „Při mojí práci se stane spíš to vybočení při zákrocích. Snažím se to řešit takovým způsobem, že pokud nedojde k nějaké újmě nebo k vážnému porušení zákona, tak toho člověka směřovat, aby si to nějak uvědomil. Pracuji s lidma, který jsou pod obrovským psychickým tlakem, takže pokud se tohle stane, tak se zaměřit spíš na toho konkrétního člověka, rozebrat to s ním v rámci výcviku a myslím si, že se to daří nějakým způsobem filtrovat.“

„Dlouhodobě vnímám, že veřejnost nahlíží na policii negativně. Bohužel je to tak.“

„Mám ale spoustu známých v zahraničí, třeba severské státy, tak ti mají docela perfektní výukový program etiky, pracování s etickým kodexem a vůbec i psychologii a přípravou toho člověka. To tady chybí.“

8 SPJ: „ s nevhodným chováním celkem často a to se snažím řešit tak, že toho kolegu buď odtáhnu nebo se snažím ho uklidnit, aby to zbytečně nevygradovalo.“

Bez rozdílu, zda jsou zastánci či odpůrci etického kodexu, zastávají někteří informanti názor, že ti co etický kodex nejvíce vyžadují (zejména jejich nadřízení), tak se jím řídí nejméně:

1 OOK: „Pak v praxi to ale vypadá tak, že etický kodex se použije jen proti tobě, když uděláš nějakou chybu, třeba nerad a pak tě poučují lidi, kteří jsou sami mimo jakýkoliv kodex.“

2 PMJ: „Je tu spousta dobrých lidí, kteří můžou být vzorem a je tady spousta lidí ve vedoucích funkcích, kteří zrovna vzory nejsou.“

6 ISPJ: „Ale těžko dodržovat etický kodex, když platí pravidlo, že spousta lidí, hlavně nadřízených, kážou vodu a sami pijí víno. Dokud jsou lidi, který etický kodex prosazují, ale sami ho nedodržují, to je potom těžký.“

7 SPJ: „Ale je potřeba, aby ten kodex dodržovali nejen řadoví, ale i nadřízení. Ryba smrdí od hlavy. Takže pokud se tady chce někdo ohánět nějakým kodexem policie, tak by ho sám měl dodržovat a ne kázat vodu a sám pít víno.“

8 SPJ: „... ale bohužel vyšší funkce, vyšší posty, kde mnohdy vyplouvají různé kauzy, propletené kontakty, střety zájmů, korupční jednání, pochybný pohyby a převody peněz...“

Kategorie č. 2: Etická dilemata

Jak jsem již uvedl, tato kategorie měla být odpovědí na otázku, s jakými etickými dilematy se policisté setkávají. Naopak zde dochází k zjištění, že situace, které by mohly způsobit etické dilema tak ve své většině nejsou policisty vnímány. Již při výběru informantů pro poskytnutí rozhovoru jsem zjistil, že většina mnou oslovených policistů si nějaká etická dilemata moc nepřipouští. Tyto odpovědi se na přímou otázku, zda se při své službě setkali s etickým dilematem, objevují i u některých informantů. Jeden z nich svou odpověď zdůvodňuje tím, že při zásahu proti nebezpečným pachatelům a vzhledem k závažnosti a rychlosti zákroku se nad etikou nikdo nemůže moc zamýšlet:

4 OZ: „*Oni to nejsou ani tak etická dilema. Vzhledem k tomu, že teď co dělám, směřuje proti zvlášť závažným pachatelům, kteří jak se lidově říká, mají na rukách krev, tak tam se ta etika až tolik neřeší. Protože jestliže chceme chránit účinně společnost, tak mnohdy musíme přistoupit k metodám, které jsou razantní, rychlý a tvrdý a není čas přemýšlet, jestli pachateli náhodou nezkřívíme vlásek.*“

Výpovědi některých informantů se shodují v tom, že mají někdy problémy s prosazováním zákona. Následkem toho vzniká jeden z poměrně rozšířených jevů u policie a to pocit špatného zákonodárství, nedocení jejich práce a nespravedlnosti, že pachatelé mají větší práva, než jsou jejich pravomoci. V této souvislosti jistá dilemata mohou vznikat a to zejména, zda policisté nepoužijí k prosazování zákona nějaké prostředky, které by nebyly v souladu s právem či s profesní etikou. Následující odpovědi jsou přímou otázkou na setkání s dilematem, ale ve své podstatě se o etická dilemata (kromě uvedeného rozhodování o odchodu od policie) nejedná.

1 OOK: „*Nevím co přesně. To morální dilema je jenom takový, že tě akorát hrozně štve, když vidíš, že je nějaká pravda a velmi těžko se to prokazuje, i ten pachatel ti řekne, že to tak je, ale prostě nemáš mu to jak prokázat, pak máš strašnou zlost, jsi vzteklej a nervózní, pořád přemýšlíš jak to udělat, ale mnohdy to udělat nejde.*“

„*Spíš jak je ten zákon krátkej, v morální rovině je to o tom, že vidíš, že ti zákonodárci dělají vše pro to, aby to nefungovalo. Takže vidíš, že ti hází klacky pod nohy, to znamená, že nechtějí aby policie měla pravomoci, pak je v tobě to morální dilema, jestli se na tu práci vůbec nevykašlat. Jestli chtějí abychom něco dělali, ať nám dají pravomoci a v případě, že je zneužiješ, ať tě zavřou na 100 let, souhlasím a nebo nám je nedávejte, ale pak rozpusťte polici.*“

3 IPMJ: „*Já na vlastní oči vidím, co udělal a on může podle zákona lhát, pak přijdu k soudu a advokát tam ze mě dělá lháře. Podle zákona to nestačí, asi bych trochu přitvrdil.*“

Další informant má zkušenosti s korupcí, které byl svědkem u svých kolegů. Ocitl se opravdu ve složité situaci, ze které ovšem tehdy vzhledem k době a své nezkušenosti neznal východisko. V této situaci mohl mít dilema, zda se korupce účastnit či ne, ale z výpovědi vyplývá, že takové dilema u něj zjevně nevzniklo. Další dilema tedy mohlo nastat, zda případ oznámit či ne. Ovšem jak sám uvádí, v tehdejší době žádnou správnou cestu neviděl a stejně tuto situaci hodnotí i dnes . Pokud tedy budeme vycházet z definice dilematu jako nutné obtížné volby mezi dvěma vzájemně se vylučujícími možnostmi, tak informant viděl pouze jediné řešení a to odchod na jiné oddělení:

6 ISPJ: „*Setkal jsem se bohužel i s takovými věcmi, dneska to nazýváme korupce, kdy jako mladý jsem byl hozenej mezi lidi na oddělení, viděl jsem lidi, kteří cíleně jezdili chytat řidiče na alkohol a brali za to peníze a já jsem prostě bohužel mezi nima byl. To mě obrovsky překvapilo, já jsem potom s nima už dál nechtěl sloužit.*“

„*Napadlo tě tehdy, že bys to nějak řešil?*“

„*No právě tehdy v tom roce, když jsem nastupoval, tak tam nebylo z toho úniku. Bylo takový bezvládí, ten systém, kterej tady byl nastavenej x let, se vlastně celej hroutil a nový se teprve budoval. Proto jsem se snažil co nejdřív odejít pryč z toho oddělení. Na oddělení tehdy skončili i lidi, kteří dřív pracovali pro státní bezpečnost, měli to jako trafikku a celá ta služba byla v té době opravdu tragédie.*“ „*Jsem k tomu jasně vyhraněnej, že tohle tolerovat už nikdy nebudu.*“

Také případ dalšího informanta se týká korupce. Byla mu nabídnuta vysoká částka, pokud nedokončí jeden případ podvodu. Zde mu opět mohlo vzniknout dilema, zda úplatek přijmout či ne, ale z jeho výpovědi je zřejmé, že ani on neměl s rozhodováním žádné dilema, úplatek nepřijal, případ zdárně dokončil a na svou práci byl patřičně hrdý. Tuto odpověď uvedl na otázku „setkání s etickým dilematem“, ale je patrné, že jako dilematickou spíše vidí situaci, ve které se ocitl. Sám však žádné dilema neřešil. Je to další výpověď, která přispívá k hodnocení, že policisté si etická dilemata moc nepřipouštějí:

9 OHK: „*Byl mi nabídnut úplatek 2 miliony korun, když přestanu dělat tu svou práci. Jednalo se o dokumentování trestných činností skupiny pachatelů ze strany podnikatelů, kdy vybírali úvěry od jednotlivých bankovních domů. Já jsem to dával od začátku dohromady a dokončoval jsem takový ucelený řetězec, aby mohlo dojít k obvinění. Oni se to dověděli, kontaktovali mě a začali mi vyhrožovat. Nejdřív, že mi nabízej 2 miliony korun, když přestanu na tom dělat, protože ten spis byl obsáhlej a u policie nebyl nikdo, kdo by to mohl tak zadokumentovat a dotáhnout do konce a byl jsem na tu práci hrdej.*“

Kdokoliv jinej by musel prostudovat asi 8 000 stránek spisu a pochopit souvislosti. Prakticky nikdo jinej to nemohl dotáhnout do konce.“

„Nikdy jsi nezauvažoval o tom, že bys to vzal?“

„Ne, to jsem neuvažoval. Spíš víc mě to utvrdilo v tom, že to dělám dobře. Na tehdejší dobu ta částka byla velká, ale měl jsem takovou tu stavovskou hrdost. Prostě, že ráno v koupelně se podívám do zrcadla a vím, že to jsem já. Ono se říká, že když jednou vezmeš, tak pak už tě maj v hrsti. S tím bych asi nemoh žít.“

Následují jediné dva případy opravdového etického dilema, o kterém se zmiňují informanti. V prvním případě se jedná o konflikt mezi jednáním ve smyslu etiky ctností a utilitaristickou etikou užitku, kde etika ctností převážila:

2 PMJ: *„Zažil jsem takové zákroky, když zastavíš řidiče a on ti řekne: já to auto neřídil. Nebo když vidíš, že držel v ruce telefon a on ti řekne já ho nedržel. A ty jsi před tím dilematem, ten člověk před tebou vlastně je a teď jestli si pomoci nějakým jiným důkazem, který se vůbec nestal, nebo to nechat tak jak to je. Tehdy jsem tedy zaváhal, ale pak jsem to neudělal. Vždycky jsem bral ty věci tak, jak se staly a nikdy jsem nic nepřibarvoval.“*

Zřejmě nejzajímavější zkušenosti s tímto tématem má následující informant. Jedna z jeho výpovědí vypovídá o jeho profesionalitě, kdy se při své práci musí oprostít od svých vlastních názorů a jednat podle zákona. V této odpovědi narážel především na nedávné působení jejich útvaru na severu republiky, kde se obyvatelé bouřili proti nepřizpůsobivým občanům. Zde vnitřně souhlasil s názory těchto lidí, ale jak z hlediska zákonů, tak i morálního není přípustné, aby někdo bral „spravedlnost do svých rukou“. Přesto to v něm samozřejmě vyvolává rozporuplné pocity, které si uvědomuje. V tomto případě se jedná o konflikt mezi profesní etikou a vnitřním nesouhlasem, přičemž povinnosti v tomto případě převažují:

6 ISPJ: *„S etickým dilematem se setkávám i v případě našich zásahů. My vlastně jako represivní složka u policie, kdy vyloženě dohlížíme na veřejný pořádek, tak se s tím setkáváme prakticky při každém opatření. Například musím chránit lidi, s jejichž názorami vnitřně nesouhlasím, ale samozřejmě musím ctít zákon a chránit je proti lidem, který proti nim oprávněně protestují. Člověk se od toho musí oprostít, brát to jako práci. Musí se naučit filtrovat vlastní pocity a emoce a jednat profesionálně.“*

S kategorií etických dilemat úzce souvisí i otázka svědomí. V této souvislosti mě zajímal především názor informantů, zda někdy s odstupem času přehodnotili nějaký svůj zákrok či jednání z etického hlediska a domnívají se, že měli jednat jinak. Většina odpovědí byla záporná. Odpověď na tuto otázku koresponduje s tím, že mnoho situací

informanti jako etická dilemata nevnímají. Uvedu pouze odpověď, ve které najdeme i zdůvodnění:

4 OZ: „*Ono je těžké hodnotit tu etickou sféru. Samozřejmě při zákroku, když pachatel má zbraň, postaví se čelem, chce se bít, tak přitom samozřejmě použijeme zákonných prostředků na to, abychom odpor pachatele zlomili. Vzhledem k tomu je těžké filozofovat nad tím, jestli jsme mohli jednat jinak nebo nemohli. Stejně tak při použití zbraně. Prostě v tu chvíli to bylo jediné řešení a to že se to pak s odstupem času, při dostatku času, hodnotí jinak, to už je otázka. Na každé řešení existuje 1000 dalších náhradních řešení. Bohužel to člověka v místě nenapadne a důležité je, že ten cíl se uspokojí tím, že dostojíme zákonům a pachatele zadržíme.*“

Týká se to i informanta, který byl již zmiňován v případě s korupcí:

6 ISPJ: „*To si nevzpomínám. Samozřejmě můžu hodnotit opatření, můžu hodnotit zákrok, jak dopadl, můžu tam spatřovat nějaké chyby, ale to je profesní stránka. Ale osobně, že bych já osobně přehodnotil svoji činnost, to ne.*“

„*Ted' myslím to etické hledisko, například ten případ s tou korupcí.*“

„*Těžko. V situaci, ve který jsem byl v té době, kdy jsem byl absolutně mladej bez zkušeností, tady nic nefungovalo. V tu dobu jsem se rozkoukával a ani jsem nevěděl, co mám dělat. Těžko se to hodnotí z dnešního pohledu. Nedovedu si ani dnes představit, kam tehdy bylo možné jít, jak bych skončil. Byl jsem rád, že jsem se k policii dostal a ted' jsem nevěděl co.*“

V podstatě jsem zaznamenal jeden jediný případ, kdy si policista uvědomil svůj netaktní postup, který mohl vyvolat sekundární viktimizaci oběti. Teprve později si uvědomil, že měl jednat jinak:

5 OOK: „*Měli jsme jednou případ znásilnění mladistvé a já jsem taktně nerozlišil, že jsem to začal probírat před mnoha lidmi. Měl jsem vymezit ty lidi, kteří tam neměli být a nemuseli. Mě stačilo aby zůstal soudní znalec, ale nechal jsem tam kolegy a myslím, že to bylo neetické, protože ta dívka se chtěla svěřit a bylo tam moc osob. To jsem si uvědomil až s odstupem času.*“

V této kategorii bych ještě uvedl jednu výpověď, která sice tehdy v informantovi nevyvolala etické dilema, ale domnívám se, že pokud by se znovu dostal do podobné situace, tak by před něj byl zřejmě postaven. Jedná se o dilema, zda dodržet služební předpisy nebo naplnit jednu z hodnot v etickém kodexu a to ohleduplnost. V době, kdy chceme, aby policie byla vnímána jako služba veřejnosti a naplňovala své heslo „Pomáhat a chránit“, tak tento případ policisty do budoucna příliš nemotivuje a těžko usuzovat, zda by příště též jednal podle etiky ctností nebo raději podle etiky povinnosti:

7 SPJ: „Zklamala mě jedna věc, když jsme hlídali volební obvody a já jsem využil služebního vozidla k odvozu jedné tělesně postižené paní, předsedkyně komise. Ta na mě napsala děkovný dopis, ale já jsem za to dostal trest, že jsem využil služební vozidlo k převozu civilní osoby.“

Kategorie č. 3: Vztah prostředků a cílů

Z výpovědí informantů vyplynuly některé podobné prvky smýšlení a jednání. Ty se prolínají ve více jejich činnostech a proto jsem tuto kategorii rozdělil ještě na další subkategorie a to **násilí, dezinformace a spolupráce s podsvětím**. U této kategorie se jedná především o vztah k závazku z etického kodexu „prosazovat zákony přiměřenými prostředky“.

Obecně se dá říci, že se informanti shodují v tom, že přístup ve smyslu „**účel světi prostředky**“ k policejní práci patří, ztotožňují se s ním a nevzniká jim v této souvislosti žádné etické dilema. Zároveň však upozorňují, že by při využívání tohoto principu nemělo dojít k závažnému porušení zákona. Přiznávají také, že se právě na hranici mezi efektivitou a legalitou často pohybují. Další prvek, který se v jejich výpovědích objevuje v této souvislosti je tedy „**balancování na hraně zákona**“. Ani v jedné z výpovědí jsem však nezaznamenal prvky hédonismu, tedy že by jednání v tomto smyslu vedlo k jejich prospěchu. Jejich smýšlení je blízké utilitaristickému principu užitečnosti, přičemž účelem, který nejčastěji sledují, je objasnění trestné činnosti, dosažení spravedlnosti pro dobro zákona, ochrana společnosti:

1 OOK: „Správné to není, ale podle toho účelu, kterého chceme dosáhnout, to znamená spravedlnost, to správné je.“

2 PMJ: „Určitě v některých případech musíš být důrazný a musíš dosáhnout cíle s větším vypětím a v tomto případě ten účel světi prostředky u policie platí.“

3 IPMJ: „Třeba byl záťah, kdy kluci chytli feťačku, která měla zákaz Prahy. A oni jí něco nakukali, že by měla velké problémy, ale že jí to prominou, když udá dealera drog. Poznali, že potřebuje dávku, byla na tom špatně. Využili jí, řekli, že jí dají peníze. Ona úplně zajiskřila, tak se složili, a řekli, že teď má zavolat dealera a domluvit si schůzku. Tam opravdu dealera chytily, měl asi 30 dávek kokainu, takže to bylo slušný. Feťáci se hodně využívají pro informace o závažných trestných činech. Za udání při dopuštění se drobného přestupku jsem ochoten přivřít oči.“

4 OZ: „Mnohdy, zejména při vyšetřování závažné trestné činnosti toto používáme. Myslím si ale, že to není ve smyslu porušíme zákon, abychom získali kýžený výsledek. Tak to myšleno není i když mnohdy, např. z pohledu stáních zástupců se pohybujeme na takové té hranici zákona a nezákona, kdy stojíme na tom pomyslném vrcholu a nesmíme spadnout pod tu nezákonnost. Musíme se držet na té hraně. Samozřejmě, toto je, funguje a pokud takto policie nebude fungovat, tak se mnoho případů nevyřeší.“

5 OOK: „Vzhledem k tomu, že již řadu let dělám na operativě u kriminální policie, tak si myslím, že kriminalista musí být lišák. I když ho za ten plot, kde se dělá něco zlého, nepustí, on si vždy skulinku najde. Ten policista na kriminálce musí číst mezi řádky, i musí trošičku porušit etický kodex, ale v mezích zákona a pro dobro toho zákona. V rámci objasnění trestné činnosti.“

6 ISPJ: „Všechno musí mít své hranice. Já nemůžu říct, že bych to neschvaloval ani obhajoval, ale musí být nastaveny určitý mantinely a člověk se musí pohybovat v daných pravidlech. Zkušenost mám takovou, že pokud člověk po něčem jde, nebo chce něčeho dosáhnout, tak ty prostředky musí využít. Jde o to jaké prostředky využije. Absolutně nesouhlasím, pokud by to mělo být porušení zákona nebo etického kodexu nebo společenských zásad, které jsou nastaveny ve společnosti, ale určité prostředky k dosažení asi ano.“

7 SPJ: „Já si myslím, že by to k té policejní práci mělo patřit. Když ten policajt za něčím jde, tak by to měl dodělat tak, aby naplnil ten účel, který v tom spatřuje. Zjistit protiprávní jednání a ne z toho uhnout.“

V jedné z odpovědí informant (bývalý policista) dokonce přiznává, že z důvodu objasnění trestné činnosti sám porušil zákon. Zde se výrazně projevuje utilitaristický princip užitečnosti. Následující případ zřejmě ani nikoho nepohorší, protože informant svým jednáním nikoho nepoškodil a naopak napomohl zákonné spravedlnosti. Nabízí se však otázka, kde jsou ty hranice, podle kterých je možné posuzovat „větší dobro“. V tom je právě nebezpečí utilitaristického způsobu myšlení:

9 OHK: „S tím souhlasím, to jsem dělal i já. Prostě se nadarmo neříká, že ta spravedlnost má zavázaný oči, v jedné ruce meč a v druhý váhy. To balancování na hraně zákona závisí na tom, jak ten policajt k tomu přistupuje, za jakým účelem na tom balancuje. Jestli pro svoje obohacení nebo pro blaho. Já to klidně řeknu, i já jsem se dopustil některý trestný činnosti tak, abych pomohl tomu právu. Třeba když jsem žádal státního zástupce o souhlas, abych si mohl odebrat vzorek ne expertízu do kriminalistického ústavu a ten mi to nedovolil. Tak jsem tam v noci dojel v černý kombinéze, v černý kukle, přešel jsem plot a oškrábal jsem omítku. Pak jsem to napasoval na osobu jednající ve prospěch policie, to jsem nemusel zdůvodňovat, že jsem získal tenhle důkaz. Měl jsem to jako porovnávací materiál, kde vyšlo, že je to totožný a na základě toho jsme potom dostali oficiální souhlas s tím, že tam můžeme udělat domovní prohlídku a zajistit si další materiály, který pak sloužily k objasnění trestného činu.“

Násilí

Oblast násilí u policie má řadu aspektů. Prvním aspektem je zákonem povolené násilí, tedy používání donucovacích prostředků a zbraně za podmínek, stanovených zákonem¹⁵. V této souvislosti informanti zastávají názor, že pokud je důvod k použití těchto prostředků, tak by se měly použít s dostatečnou razancí, ale v rámci zákona. Přiznávají, že se někdy pohybují na hranici zákona, ale to je způsobeno vyhoceností situace, ohrožením života, stresem, nutností rozhodovat se pod tlakem okolností i času. Z těchto důvodů pak může dojít i k použití násilí ve větší míře, než je nezbytně nutné. Zde dochází ke střetu deontologického přístupu profesní etiky, tedy závazku přiměřenosti, s utilitaristickým užitkem. V těchto případech však vstupuje do hry celá řada dalších faktorů jako např. nebezpečnost ozbrojeného pachatele, jeho agresivní jednání, nutnost rychle se rozhodovat či další specifické okolnosti případu. Vzhledem k těmto skutečnostem je mnohdy obtížné zvolit ten nejpřiměřenější způsob. Proto někdy policisté použijí raději větší míru násilí ve smyslu „účel světi prostředky“. V opačném případě by totiž mohlo dojít k ohrožení jejich života či životů občanů, které chrání.

2 PMJ: *„Policista používá donucovací prostředky, na což má oprávnění ze zákona, takže to není nic jiného než legální povolení násilí. To naše násilí musí být vždy tvrdší než toho pachatele. Ten náš útok musí být silnější, jinak zákrok bude bez výsledků. Z hlediska přiměřenosti ... jsou zákroky, kdy tam opravdu šlo o život, a tehdy se to násilí může zdát i nepřiměřený, že ten pachatel skončil v nemocnici s rozbitou hlavu nebo přeraženou čelistí apod. Ale i tak si myslím, že tam to bylo přiměřené tomu zákroku.*

„Je to vždycky dáno spíš adrenalinem. Ten darebák si to vždycky zasloužil, nebylo to nikdy bezdůvodně. Bbylo to např. po pronásledování vozidla, kdy ujížděl, ohrožoval spoustu lidí, kladl odpor při zatýkání, tak potom jak se říká dostal čochku. Nebylo to bezdůvodně, ale kolikrát to přesáhlo i tu hranici, kdy hrozilo, že z toho bude průšvih.“

„Tvoje tolerance ke kolegům, kteří se toho dopustili?“

„Je to o tom, když to bude ten zákrok, že se ten pachatel něčeho závažného dopustil, tak samozřejmě budu držet basu s kolegou. Kdyby došlo k tomu, že ten člověk nic neudělal, bylo by to úplné vybočení z té policejní práce, tak tam bych to asi řešil, tak jak se to má i když se samozřejmě vždycky blbě práší na kolegu. Zatím se mi to ale nestalo.“

4 OZ: *„Vzhledem k tomu, že teď co dělám. se směřuje proti zvlášť závažným pachatelům, kteří jak se lidově říká, mají na rukách krev, tak tam se ta etika až tolik neřeší. Protože jestliže chceme chránit účinně společnost, tak mnohdy musíme přistoupit k metodám, které jsou razantní, rychlý a tvrdý a není čas přemýšlet, jestli pachateli náhodou nezkřívíme vlásek.*

---

¹⁵ Na tuto problematiku pamatuje i Etický kodex - závazek „používat donucovacích prostředků pouze v souladu se zákonem“.

Policisté ze speciálního útvaru, který zasahuje proti hromadným nepokojům, jsou také zastánci tvrdých zákroků. Zdůvodňují to tím, že mnohdy je to jediný prostředek, který je při těchto zákrocích účinný. Opět ale upozorňují na dodržování zákonnosti.

8 SPJ: „*Co jsem byl u zákroků, tak si myslím, že to bylo vždycky v mezích zákona. V tom smyslu jak se do lesa volá, tak se z lesa ozývá. Pokud pachatel neuposlechne výzvy, použije nějakou výhrůžku nebo zbraň, tak by měl policista zakročit tak, aby bylo v mezích zákona, ale aby bylo vidět, kdo je tady pánem a kdo zastupuje tu spravedlnost a pomoc.*“

„*Třeba teď jaká je situace v severních Čechách, tam se situace pořád neřešila do doby, kdy tam dorazil náš útvar a ukázal ráznou sílu v tom, že existují i složky a útvary u policie, který dokáže razantně zakročit a použít popřípadě i sílu v mezích zákona tak, aby nastolili pořádek bez ohledu na to, jaká je politická situace v rámci soužití s tou menšinou, kterou každé zná v téhle republice.*“

6 ISPJ: „*Ohledně násilí jsem zastávce tvrdý ruky, ale v rámci zákona. To znamená, a je to i moje zkušenost, v současné době, která v ČR funguje a zvláště v naší profesi. Naše jednotka, náš útvar funguje tak, že pokud my jdeme do zákroku, tak jdeme opravdu tvrdě, hodně tvrdě. Protože když půjdu do důsledků, tak prostě člověk, kterého se podaří dobře zadokumentovat a bude realizované a třeba i pravomocně odsouzen, tak dostane třeba jen x hodin veřejných prací. Ten člověk to pak bere jako zážitkový násilí, určitéj adrenalin mezi svejma vrstevníkama, a jediný, čeho se bojí je střet s policií. Ale jak říkám, musí to být ve smyslu zákona. Absolutně nejsem pro používání násilí, pokud je ten člověk bezmocnej, pokud leží někde na zemi, je spoutanej nebo někde na služebně. Ale pokud je důvod pro použití donucovacích prostředků, tak jsem pro to, použít je razantně, důrazně a včas. Bohužel zjišťujeme, že to jméno, který jsme si vydobyli díky tý tvrdosti, tak to funguje.*“

Pokud se však jedná o extrémní vybočení z přiměřenosti zákroku, pak je tento informant nekompromisní a zdůrazňuje individuální odpovědnost:

„*Prostě pracuješ s lidma a ti mají určitý stupeň psychický odolnosti. Někdy ten tlak neunesou a ten exces, to vybočení tam je. Ale pak musí nést následky. V naší práci je to hodně vidět, protože se kolem nás pohybuje hodně kamer, hodně novinářů. Takže třeba poslední případ, kdy policista rozbil teleskopem hlavu už ležícímu člověku, tak to pak musí nést následky. To ho člověka nelituju, i když si to potom uvědomí, ale bohužel.*“

Jednou z problematik v policejní práci, která má své specifické etické aspekty, je otázka výslechů. I zde se informanti odvolávají především na dodržování zákona¹⁶. Ve vztahu k násilí se v této souvislosti vyjadřují tak, že fyzické násilí nepoužívají. Připouští

---

¹⁶ Opět závazek z Etického kodexu „nést odpovědnost za každou osobu, která byla Policií ČR omezena na osobní svobodě“.

jisté formy nátlaku, ve kterém však spatřují spíše psychologické působení a upozorňování na jejich zákonné možnosti:

1 OOK: „Vždycky jsem měl rád výslechy, kdy na toho člověka působíš psychologicky. ...vysvětlit mu věci a zejména právě těmi poučeními, které ale mnohdy jejich právníci napadají jako vydírání. Například: pokud nebudete vypovídat, bude tam pokuta. Tlačíš ho, ale na zákonné důvody. On řekne, že nic neví, ale my víme, že ví. Využíváme psychologii, tím že ho upozorníme na možné vzetí do vazby atd. On to může vnímat jako nátlak a my jsme rádi, že to jako nátlak vnímá, byť to objektivně nátlak není.“

4 OZ: „Násilí se vysloveně nepoužívá. Samozřejmě využívá se efektu zadržení, kdy speciálně třeba zásahová jednotka, v rychlosti a adekvátnosti zákroku způsobí řečně šok, toho zadržovaného a toho šoku se využije k tomu výslechu. To znamená nečekáme na to, až se pachatel vyspí, odpočine si a dobře se nají. Nečekáme tedy s výslechem 14 dní až je v dobrém rozpoložení, ale s výslechy se začíná okamžitě po takovém zákroku, kdy ty lidi jsou otřeseni, kdy skutečně jsou dezorientovaní, mnohdy časem a místem, kde je máme tak, abychom je vytrhli co nejvíce z rovnováhy a oni se snažili s námi alespoň spolupracovat.“

„Řekněme si na rovinu, žádný člověk na světě se nedozná dobrovolně ani ke krádeži čokolády v samoobsluze. Přiznat se k násilnému trestnému činu, kde hrozí až 30 let vězení ne li doživotí, tak je to o to složitější. A samozřejmě při tom se musí využít psychologických i sociálních aspektů, které se o pachateli zjistí tak, aby on byl donucen to skutečně říct. Na zeptání: „udělal jste to?“ vám každý hned odpoví, že neudělal.“

„Konkrétně mohu konstatovat třeba výslechy pachatelů závažné trestné činnosti. Nedávno jsem vyslyšel pachatele vraždy, který umlátí kladivem chlapa. K doznání byl výslech veden asi 5 hodin, kdy jsme museli v pachateli navodit situaci, nebo najít jeho slabé místo tak, abychom u něj navodili situaci, že jeho jediné východisko je z tohoto se doznat. Nepoužívá se k tomu např. jako v tereziánském zákoníku španělská bota, nepoužívá se ani jiné násilí. Nicméně mu musíme uvést jisté zákonné důvody, nebo variace, co bychom museli dělat, kdyby se nám nepřiznal. Třeba slabé místo tohoto pachatele byla rodina. To znamená, že bychom se museli detailně ptát rodiny a tak dále, což jemu bylo zjevně nepříjemné. Tím jsme ho dostali až do situace, kdy on sám uvedl skutečnosti, které ho vedly k tomu činu, jak to spáchal, a ukázal další stopy, které ho usvědčily z té závažné trestné činnosti.“

5 OOK: „Většinou je to zvýšení hlasu, bouchnutí do stolu a podobně. Ale abych viděl, že by někdo někoho fyzicky bil, tak s tím jsem se nesetkal. Spíš je to taková psychologická hra nervů. Nebo třeba když chtěl cigaretu, tak jsme to nedovolili.“

Opět se objevuje jedna velmi upřímná výpověď bývalého policisty, který připouští i jistou míru fyzického násilí vůči pachateli. U tohoto informanta se opět projevuje výrazně utilitaristické smýšlení, přičemž má v tomto smyslu oproti ostatním posunutou hranici, kde se střetává poměr cílů a prostředků:

9 OHK: „*To je při výsleších. Já jsem dělal i na hospodářský i na násilný trestný činnosti. Používá se cukr a bič. Klasická taktika výslechu, jeden zlej a jeden hodnej, občas nějaká rána do stolu, pokud je drzej, tak třeba i do něj. S tím, kdo je agresivní a tu agresivitu si vybíjí třeba na stařenkách, že je tam kope a podobně, tak s ním nebudu mluvit jako farář. Prostě mu jí lupnu.*“

Dezinformace

Pravdomlupnost je jednou z vlastností, kterou považujeme za jednu z významných etických hodnot. Přesto si dovoluji tvrdit, že bychom těžko hledali člověka, který by se ve svém životě alespoň jednou nedopustil nějakého účelového zkreslení skutečnosti. Zjišťování informací a nakládání s nimi k policejní práci neodmyslitelně patří. Z výpovědí informantů je patrné, že používání různých dezinformací za účelem zjištění pravdivých skutečností opět vnímají jako účel, který napomáhá zákonu. V žádném případě se však nejedná o nějaké zkreslování informací v oficiálních dokumentech, ale spíše jako praktika, která vede k objasnění případu nebo přiznání pachatele:

1 OOK: „*Bezpochyby, to je základ práce operativy. Naslibuješ mu hory, doły, ale ne zase do té míry, kterou nemůžeš splnit. Například řekneš informátorovi, že pro něj uděláš maximum, že někam zavoláš a pak tam nezavoláš. Řekneš si, když mu to prokážou, tak ho klidně zavřou. Jeho ale musíš přesvědčit o tom, že Ti musí být zavázaný.*“

5 OOK: „*Když se chce člověk dopátrat pravdy, není od věci zamlžit, zkreslit, přesunout informace jinam. Záleží to na zkušenostech. Je těžké získat informace a dobře je zpracovat.*“

9 OHK: „*Většinou se to dělalo tak, že se vzal nějaký šanon spisů, ve kterým jsme si před tím pachatelem listovali, dívali se při tom na něj, smáli se, občas jme se ho zeptali, jestli ví, co to je. On říkal, že ne, tak jsme řekli, tohleto je všechno materiál na tebe. No a on byl z toho úplně zhrozenej. Tak jsem řekl, to ti přečtu. A přečet jsem mu úryvek jenom z jedny jediné výpovědi, kterou jsem na něj měl. A řek jsem, že to ostatní už mu číst nebudu, že se to dozví až u soudu. No a většinou on se přizná a ještě práskne ty ostatní. Na základě tady toho, jsem jednou udělal celou skupinu pachatelů, bylo jich asi 38. Byla to majetková trestná činnost a tehdy se tam zadokumentovalo asi 186 trestných činů. To byly podvody, krádeže, zpronevěry a podobně.*“

Spolupráce s podsvětím

Z této kategorie vyplývá poměrně velká shoda v názorech informantů, kteří s touto problematikou přišli do styku. Policisté ke své práci potřebují informace z kriminálně závadového prostředí. K tomu se využívají informátoři, kteří se v tomto prostředí

pohybují a většinou se sami do nelegálních činností zapojují. Ovšem pro policejní práci jsou nepostradatelní. Spolupráci s nimi umožňuje zákon¹⁷, ale legální možnost jejich odměňování je nedostatečná, z tohoto důvodu musí policisté hledat jiné cesty, při nichž se opět mnohdy pohybují na hraně zákona.

1 OOK: „*Já co mám informátory, tak ti nikdy peníze nechtěli, protože to jsou lidi, který se maj stotisíckrát líp než já.*“

4 OZ: „*... někteří to dělají pro peníze, ale vzhledem k finanční situaci tohoto státu, ani ty finance nejsou na ty informace dobrý. Tento stát si bohužel neuvědomuje, že bez informátorů policie je prakticky k ničemu. Je bezoká a bezzubá. Protože jedině informátoři mohou včas přinést informace, na kterých se zejména závažná kriminalita dá objasňovat.*“

9 OHK: „*Z hlediska zákona se jim mohla slíbit nějaká finanční odměna, ale to byl spíš výsměch.*“

Z tohoto důvodu je tato spolupráce založena buď na nepátrání po jejich trestné činnosti nebo spíše na odpuštění menšího provinění či vyřízení nějakých drobných přestupků. Tím jsou opět policisté postaveni před volbu, zda jednat podle zákona, či účelově pro dosažení cíle, kterým je opět objasnění případu. Pokud informátorovi poskytnou nějakou výhodu, která nevychází ze zákona, tak se vlastně dopouští korupce a porušují hodnotu bezúhonnosti. Ani v tomto případě však nikomu z policistů nevzniká žádné dilema. Navíc si takové jednání lze do jisté míry racionálně zdůvodnit i v souladu s etickým kodexem. Vždyť hodnota odpovědnosti¹⁸ vychází z povinnosti dostát závazkům své role a uplatňovat princip volného uvážení. Mohu zde citovat Nesvadbu jako jednoho z tvůrců etického kodexu, který uvádí: „V tomto smyslu má policista možnost nejen tvořivě aplikovat, ale v odůvodněných případech i ignorovat nebo pozměnit uplatňování existujících zákonů nebo je uplatňovat jen z části.“ (Nesvadba, 2009, s. 218)

1 OOK: „*Já většinou vím, že v něčem jede, ale nevím v čem přesně a ani po tom nepátrám.*“

5 OOK: „*Policejní práce bez těchto informací, získaných z kriminálního prostředí, by nefungovala. Myslím si, že je vždy lepší odpustit menší provinění, když rozkryje nějakou závažnou trestnou činnost pachatelů, třeba organizovanou skupinu nebezpečných lidí. Ve smyslu většího dobra ano.*“

---

¹⁷ Jejich používání patří ze zákona k podpůrným operativně pátracím prostředkům a lze za tuto činnost poskytnout finanční nebo věcnou odměnu. (zák. č. 273/2008 Sb., § 72 - 73)

¹⁸ Kapitola 2.5

6 ISPJ: „*Neříkám, že by se měli odpouštět trestné činy, ale pokud je to informátor, který pomůže odhalit nějakou rozsáhlou závažnou trestnou činnost, tak proč mu nějaký drobný prohřešek neodpustit. Funguje to všude, to prostě schvaluju.*“

9 OHK: „*Vždycky oni pracují jen proto, že mají nějakou výhodu. Většinou se jednalo o vyřešení dopravních přestupků, odebrání řidičského průkazu. Ale určitě nikdy, když by tam byl nějaký alkohol nebo dopravní nehoda s nějakým závažným zraněním, tak to ne. Ale normální dopravní přestupky jako parkování, rychlost, jízda na červenou. Co se dá vyřídit, tak to se dělá. Dělal se to a dělat se bude.*“

4 OZ: „*Je to práce s lidmi, kteří se pohybují v prostředí kriminálně závadovém a jak už to dnes bývá, všechno dělají z nějaké ziskovosti. Já znám jen 2 za dlouholetou praxi, kteří se mnou spolupracují již na bázi jistého „přátelství“, kdy za to vysloveně nic nechtějí. Ti ostatní chtějí buď protějšší informace, chtějí přikrýt dopravní přestupky, což bohužel současná legislativa policistům neumožňuje.*“

„*Mnohdy se dá za určitých podmínek dohodnout s orgány justice a nebo i přestupkovými komisemi, dá se s nimi promluvit rozumně, že by mohli snížit trest, čímž ale policista riskuje, že bude sám stíhán za ovlivňování atd. Tyto zákony nepočítají s tím, že informátorovi za to něco musíme poskytnout. I když samozřejmě doba se trochu pohnula. Institut utajeného svědka, institut spolupracujícího obviněného už tomu malinko napomáhá, ale furt se nerovnáme západním zemím, kde se s informátory pracuje na jiné bázi. Ty země si velice uvědomily, že je to zdroj informací, bez kterých se žádná policie neobejde.*“

Tento informant také vyjadřuje myšlenku, že by měla být i zákonná možnost této spolupráce i v případě trestného činu informátora. Dává do souvislosti hodnotu lidského života a škodu za majetkovou trestnou činnost:

„... řekněme si na rovinu, jestliže pachatel krádeže byt' aut za 3 až 5 miliónů přinese informace k připravované vraždě, tak my nemůžeme srovnávat majetkovou škodu a trest za majetkovou škodu, když zachráníme lidský život.“

Kategorie č. 4: Nestrannost

Jednou ze základních hodnot v Etickém kodexu Policie ČR je nestrannost. Tato problematika je poměrně složitá a i informanti na ni nahlíží v různých souvislostech. Při odpovědi na přímou otázku k nestrannosti jako základní hodnotě vyjádřené v etickém kodexu, tak s ní většina informantů souhlasí:

Ovšem pokud je v jiných otázkách tato hodnota vztažena do souvislosti s jejich činností, tak se domnívají, že není dost dobře možné nestrannost zachovat a to především ve vztahu k pachatelům trestné činnosti:

1 OOK: „V každém případě tady nestrannost nebude nikdy, protože jsi policista a máš zájem na tom, aby se to objasnilo, takže nestranný stejně být nemůžeš. Vždycky budeš zaujatý tím aby se to objasnilo.“

2 PMJ: „Jsou to osoby hůře přizpůsobivé, je na ně vázaná trestná činnost a proto se bude policajt zaměřovat na tyto lidi, než na nějakého člověka, který např. dělá v bance.“

„Určitě na tyhle lidi koukám jinak, než na matku s kočárkem. To je profesionální úroveň, já jako policajt už poznám darebáka, každý policajt který slouží déle než tři roky, pozná darebáka - problémového člověka.“

3 IPMJ: „Když chytanu pachatele, který mlátil holku, tak to nikdy nemůže být nestranné. To si každý bere osobně.“

„Vždycky je to tak, že když hlídka projíždí nějakým místem, tak si vybere spíš ty cikány nebo ty Nigerijce a nebude to ženská s kočárkem.“

4 OZ: „Je to složitá věc, každý člověk si o něčem udělá názor a ten se pak prolomí nějakým případem nebo i jednání k lidem. V osobních názorech nestrannost asi nejde vždy vynutit.“

8 SPJ: „Podle toho jakou nestrannost. Myslím si, že v dnešní době to jde velice obtížně, protože všichni víme, jaká je situace a víme, že 99% lidí v tomhle státě něco ví, říká to, ale nikdo s tím nic nedělá. Takže já osobně jsem na straně obyčejnejch poctivejch lidí.“

9 OHK: „Měla by být taky, ale většinou není. Protože tam je ta oběť, která se bránit nemůže.“

Následující výpovědi nám poskytují obraz, jak rozdílný přístup mohou policisté zaujímat k téže situaci. Úvahou na stejné téma jsem se zabýval již v teoretické části. To, co jeden vnímá jako využití principu volného uvážení (a tuto odpověď vztáhl k otázce ohleduplnosti), to druhý chápe jako porušení principu nestrannosti:

6 ISPJ: „Tady musí být určitý prostor pro rozhodování. Člověk musí být vyzrálý, mít nějaké životní zkušenosti a posuzovat s kým jedná. Řeknu příklad. Pokud řešíš přestupek s řidičem, který má v autě dvě děcka, má ho zrezivělý, protože prostě nemá finance, tak mnohdy je lepší toho člověka upozornit a ne mu hned dávat nějaký sankce. Pro policisty je ta pokuta jednodušší, protože to jsou lidi pokorný a zaplatí jí. Narozdíl od toho, když je to dvacetiletý floutek, kterej jede v autě za dva miliony a myslí si, že mu patří svět, tak tam je třeba rozlišovat, i když defakto oba spáchali stejnej přestupek. Tady bych bral to, že ten policista musí umět rozlišovat, kde víc přitlačit a kde ne.“

8 SPJ: „Neměl by rozlišovat, jestli zakročuje proti člověku, který jede v Mercedesu nebo proti člověku, který řídí starou škodovku.“

Specifickou problematikou v otázkách nestrannosti u policie je přístup k národnostním menšinám. Policisté někdy bývají obviňováni z rasové diskriminace. Pokud si však dáme do souvislosti jejich postoj k zachovávání nestrannosti vůči pachatelům trestné činnosti a jejich zkušenosti, že mnoho pachatelů pochází právě z jistých minorit, je zřejmé, že se v tomto případě jedná o vnímání těchto lidí na základě vytvořených stereotypů. Informanti přiznávají, že vůči některým etnikům nestrannost nezachovávají, ale ne kvůli jejich pleti či náboženskému vyznání, ale právě z důvodu, že se příslušníci těchto minorit zvýšenou mírou podílí na páchání trestné činnosti v této zemi. Tento názor obhajují především svými zkušenostmi získanými při služební činnosti. Z některých výpovědí opět vyplývá účelové zaměření na tyto osoby:

2 PMJ: „... protože se říká, že policajti šikanují bezdomovce, feťáky, cikány, ale že je tam nějaká vázanost na provádění trestné činnosti, tak to je to. Jsou to osoby huře přizpůsobivé, je na ně vázaná trestná činnost a proto se bude policajt zaměřovat na tyto lidi, než na nějakého člověka, který např. dělá v bance.“

„Určitě na tyhle lidi koukám jinak, než na matku s kočárkem. To je profesionální úroveň, já jako policajt už poznám darebáka, každý policajt který slouží déle než tři roky, pozná darebáka - problémového člověka.“

3 IPMJ: „Ale je to o tom, koho pořád dokola chytáš. Když 80 % tvých „klientů“ jsou cikáni a nebo lidi jako dealeri kokainu a pervitinu, to jsou všechno Nigerijci, nedá se říct, že je to rasismus. Každý z nás, který tady vyjede ven a zastaví 100 bílých, tak jeden z nich bude mít třeba zákaz řízení. Když zastavím 100 cikánů, tak možná ani jeden z nich nebude čistej. Já jsem za celý život potkal jen jednoho cikána, který byl čistej. Není to o rasismu, abych nenáviděl někoho, že není bílý, ale proto, že to jsou lumpové.“

„Vždycky je to tak, že když hlídka projíždí nějakým místem, tak si vybere spíš ty cikány nebo ty Nigerijce a nebude to ženská s kočárkem.“

5 OOK: „Co si budeme povídat, když se podíváme na trestaný lidi, tak jsou to především z těch minorit a ten policista má na ně jiný názor. Určitě bere v úvahu trestní minulost a toho člověka zaškatulkuje. Nemluvím o takovém čistém rasismu, ale spíš o zaškatulkování toho člověka do té etikety zločince. Tady je obtížný zachovávat nějakou nestrannost.“

7 SPJ: „Myslím si že je to taková nevole, která panuje jak u policie, tak v celé české společnosti. Všichni víme, vůči komu. Není to rasismus ve svém významu. Nevěřím tomu, že tu jsou lidé, kteří by chtěli, třeba koncentrační tábory. Tomu nevěřím. Ale ta nevole vůči určitým skupinám lidí tu panuje tak, jak v celé společnosti.“

„Jsou lidi, kteří do práce nikdy chodit nebudou a tím vůbec neřeším barvu pleti. Řeším lidi jako člověka. Mě je jedno, jestli je bílý, žlutý, oranžový. To je úplně jedno, prostě že parazitují na té společnosti, to mi vadí.“

8 SPJ: *„Viz třeba, když zase narážíme na nepřizpůsobivou menšinu. Je spousta lidí, který třeba bydlej a jsou v blízkosti těch lidí. Viděj, co se děje v běžném životě, jak se s nima žije, jak se chovaj a potom ta jejich následná reakce není přímo rasismem, i když to tak může vypadat, ale je to na základě toho, co oni s nima prožili a jak s nima museli řešit nějakou běžnou situaci, která se s normálním člověkem vyřeší, a s nima ne.“*

„Profesionálně by to asi mělo být, ale bohužel opakuji se, i policista je jenom člověk. A pokud se policista tisíckrát setká ať už v civilním nebo profesním životě s takovou akcí, tak neznám člověka, kterého by to psychicky neovlivnilo. Tím neříkám, že vybočuje z mezí zákona, ale to podvědomí tam určitě je. To se nedá vymazat.“

Ze sociálně pedagogického hlediska je zajímavý názor, že tento stav je ve společnosti i u policie způsoben politikou státu tím, že tyto menšiny mnohdy neadekvátně podporuje na úkor majoritní společnosti:

4 OZ: *„Jestliže celá společnost nebo v podstatě politika státu svým negativním přístupem, nebo spíš antirasistickým přístupem mnohdy vyčleňováním menšiny nad většinu tento stav v podstatě nepřímou podporuje, tak je samozřejmě možné, nebo velice pravděpodobné, že i policisté stejně jako společnost budou na to reagovat tím negativním způsobem. To znamená řekněme na romskou populaci budou policisté razantnější, než, jak by řekli romové, proti gadžům, který páchají tu samou trestnou činnost. Samozřejmě za to může soudnictví, justice, celý stát, kdy například romským pachatelům nedáme radši žádné tresty, protože oni jsou ty chudinky a těm ostatním ty tresty dáváme. Prakticky je to vidět v současné době v médiích, prakticky všude.“*

Poslední, ale zdaleka ne méně zajímavý pohled na toto téma je zkušenost s přijetím příslušníka této minority do řad policie. Tento názor je však opět spojen s pácháním trestné činnosti ze strany těchto jedinců:

9 OHK: *„Popravdě řečeno, setkal jsem se s policajtem, který pocházel z romský komunity, ale ten tam vydržel asi 2 měsíce a pak ho sebrali za vloupačku.“*

Kategorie č. 5: Universalismus x Partikularismus

Při své práci se policisté mohou setkat i s nevhodným či neetickým chování svých kolegů, jejich přestupky a někdy také s trestnou činností páchanou policisty. Právě u této kategorie jsem se domníval, že by policistům mohlo vzniknout nějaké etické dilema a to především ve vztahu k závazku z etického kodexu netolerovat ani nekrýt

podezření z trestné činnosti jiných policistů ani jejich jiného protiprávního jednání či jednání v rozporu s Etickým kodexem Policie ČR.

Ovšem i v tomto případě zaujímají policisté relativně shodná a jednoznačná stanoviska a opět jim žádná dilemata nevznikají. V teoretické části jsem se již zmiňoval o tom, že mezi policisty funguje poměrně vysoká loajalita. To je samozřejmě pravda a co se týká menších prohřešků, tak tam mají informanti výrazné sklony k partikularismu¹⁹, tedy k loajalitě s kolegou. Z jejich názorů je patrné, že loajalita se projevuje zejména v toleranci k přestupkům nebo k neetickému jednání kolegů. Tyto případy by buď neřešili vůbec anebo individuálně s dotyčným kolegou:

4 OZ: „*Takový to drobný vyřízení parkovačky, že nepotrestá kolega kolegu, což by se zákonně mělo posílat k jeho nadřízeným, což nikdo neudělá, беру jako drobný benefit zaměstnání. Jako že nezaplátí autobusák jízdenku svému kolegovi autobusákovi, přesto, že by ji taky zaplatit měl.*“

5 OOK: „*Přestupky nebo nevhodné chování bych spíš řešil s ním individuálně. Snažil bych se mu to vysvětlit, řekl na to svůj názor.*“

9 OHK: „*Co se týká přestupků, to si musí každý policajt vyřešit sám. To bych ani nezmiňoval.*“

Setkávají se i s případy, které by chtěli řešit, protože negativním způsobem přímo ovlivňují jejich práci (lenost, nedbalost) nebo nedělají dobré jméno policii (neupravenost, špatné vystupování). Domnívají se však, že by stejně ničeho nedosáhli nebo by vyvolali spory, které by situaci pouze vyhrotily.

1 OOK: „*Když se setkám s uniformovaným policistou, tak spousta z nich nedělá to, co má. To jejich vystupování, neupravení, žvýkačka, chodí jak zpomalený film. Tak to je z důvodu jejich pohodlnosti.*“

„*V případě, že je to kolega, kterého neznám a jenom je linej, tak to nedělám nic, protože to nemá smysl. On se každéj těch uniforem zastane a já nemám ani chuť ani čas nějaké jejich přestupky nebo kázeňské provinění řešit. V tý rovině etický bych se už dostával do toho být nějaký bonzák a i když je mi z něj zle, tak mi to nestojí za to psát nějaký oznámení, který se stejně neprokáže.*“

3 IPMJ: „*Kolegialita tam funguje, nejsem takovej, abych šel a někoho napráskal. Někdy mám chuť třeba zavolat dosahového důstojníka a stěžovat si na ně, ale zbytečně*“

---

¹⁹ Kapitola 3.3

bych vyvolal válku. Místní odd. by se naštvalo na nás na PMJ a začali by nám házet klacky pod nohy. To jsou takové důvody, proč to třeba neřešíme.“

Problémy mohou nastat též v souvislosti s neadekvátností zákroku přímo na ulici, kde dochází ke stresu a policista se rozhoduje v časové tísní. Takové vybočení se může vyskytnout vůči pachatelům a proto i při něm funguje loajalita vůči kolegovi:

2 PMJ: *„Je to vždycky dáno spíš adrenalinem. Ten darebák si to vždycky zasloužil, nebylo to nikdy bezdůvodně, bylo to např. po pronásledování vozidla, kdy ujížděl, ohrožoval spoustu lidí, kladl odpor při zatýkání, tak potom jak se říká dostal čochku. Nebylo to nikdy bezdůvodně, ale kolikrát to přesáhlo i tu hranici, kdy hrozilo, že z toho bude průšvih.“*

„Je to o tom, když to bude ten zákrok, že se ten pachatel něčeho závažného dopustil, tak samozřejmě budu držet basu s kolegou. Kdyby došlo k tomu, že ten člověk nic neudělal, bylo by to úplné vybočení z té policejní práce, tak tam bych to asi řešil tak, jak se to má i když se samozřejmě vždycky blbě práší na kolegu. Zatím se mi to ale nestalo.“

V případě úmyslné trestné činnosti policistů mají informanti velmi vyhraněný názor. V tomto případě je jejich smýšlení již universalistické²⁰. Policista je tu od toho, aby zákon chránil a ne jej porušoval. Obzvláště citliví jsou zejména na korupci a zjišťování informací pro „druhou stranu“. Pokud se setkali s trestnou činností policistů, řešili to ve smyslu zákona. Jejich přístup k těmto případům je tedy ve smyslu policejní deontologie a v souladu s etickým kodexem:

1 OOK: *„V případě, že to budou kolegové, kteří spáchají trestný čin, bezesporu podám podnět inspekci, na to aby to prověřili. To už jsem napsal několikrát.“*

„... ale v případě, že by se dopustil tr. činu, zejména něco lustroval nějakým drbanům, tak to hned. Na to jsem úplně alergickéj. Co se týká blízkých kolegů, tak naštěstí dělám na takovém oddělení, kde se nic takového neděje.“

3 IPMJ: *„Určitě bych řešil třeba nějaké úplatky, protože, kdybych to viděl, tak bych to poslal dál. Zatím se mi to nestalo. To k Policii nepatří.“*

4 OZ: *„Samozřejmě trestná činnost u policie je závažnou věcí, protože není normální, aby ten kdo zákon střeží, ho zároveň porušoval, nicméně se to děje.“*

„Nedávno jsem se účastnil na vyšetřování trestné činnosti policistů v Brně, to byla závažná kriminalita, která končila vlastně vraždou.“

---

²⁰ Kapitola 3.3

„Když to je trestný čin, tak se stává pachatelem a více méně jsme byli první v mnoha případech, kdo o této trestné činnosti informoval a spolupracoval na jejím objasnění.“

5 OOK: *„Určitě bych to řešil. Trestné činy bych netoleroval.“*

„Tak to je mi velmi proti srsti, protože se mi osobně stalo, že kolegové pro mě zjišťovali pro druhou stranu, kde bydlím a tak dále. To už nemohlo jít bokem, zjišťovali informace o mě a o mé rodině a to pro druhou stranu.“

9 OHK: *„Byl to policajt, kterej dělal normálně vloupačky. To bylo ještě na místním oddělení, kde měl hlídat rozbitou výlohu a nakonec tam najel autem a normálně si z toho vzal zboží. Tak to jsem ho prásknul šéfovi. Tam už ta tolerance není.“*

Kategorie č. 6: Korupce

Korupce je kategorií, u které můžeme pozorovat poměrně shodné názory. Informanti s ní apriori nesouhlasí a pokud se s korupcí setkají, tak jí řeší. Samozřejmě nelze v rozhovoru, byť se zárukou diskrétnosti, očekávat, že se někdo bude hlásit k tomu, že bere úplatky. Nicméně vzhledem k argumentům, způsobu projevu a poměrně upřímným výpovědím vztahujícím se k ostatním kategoriím se domnívám, že odpovědi jsou skutečně pravdivé. Tito lidé se při své službě s korupcí setkali nebo setkávají a vidí, jak je obtížně dokazatelná. To jen zvyšuje averzi vůči ní a především vůči lidem, kteří se je pokusí uplatit. Někteří odmítli i poměrně vysoké částky. Naplňují tím hodnotu bezúhonnosti a závazek odmítat jakékoliv korupční jednání. V tomto případě je jejich smýšlení dle etiky povinnosti a vzhledem k tomu, že tento jev odmítají apriori, tak i dle etiky ctnosti:

1 OOK: *„Jsem proti tomu ze zásady, protože dnešní společnost funguje jen na základě úplatků, kdo má peníze, má dnes všechno, má zdraví, protože si ho prostě zaplatí, zaplatí si beztrestnost a tito lidé pak mají pocit nepřemožitelnosti. Jsou hloupi, nekompetentní, ale mají peníze, kradou, a z tohoto důvodu jsem pro tyto věci netolerovat.“*

2 PMJ: *„Určitě jsem se setkal s tím, že mě někdo chtěl zkorumpovat. Mnohokrát. V tom mám ale naprosto čisté svědomí. A u kolegů, že bych viděl přímo, že by někdo vzal, tak s tím jsem se neseťkal. Jednou mi nabízeli i částku se šesti nulami, abychom toho člověka pustili. To ale vůbec, z principu ne.“*

4 OZ: *„Více méně korupce se prolíná s tím, když pachatel je bohatý, nechce být trestně stíhán. Mám takový příklad, kdy mi pachatel nabídl 50 tisíc, za to že stíháný nebude. My jsme neměli dostatek důkazů na jeho trestnou činnost, nicméně tímto nám poskytnul vlastně nový trestní čin, tak šel sedět za úplatek.“*

5 OOK: „Ano, stalo se mi to, že se nás pokusili uplatit. Samozřejmě to skončilo tím, že se to řešilo.“

7 SPJ: „Kdysi dávno, když jsem dělal na obvodu, tak pár lidí to zkoušelo, že ti něco nabízeli. Ale já mám svoji hrdost.“

9 OHK: „Byl mi nabídnut úplatek 2 miliony korun, když přestanu dělat tu svou práci. Jednalo se o dokumentování trestných činností skupiny pachatelů ze strany podnikatelů, kdy vybíraly úvěry od jednotlivých bankovních domů. Já jsem to dával od začátku dohromady a dokončoval jsem takový ucelený řetězec, aby mohlo dojít k obvinění. Oni se to dověděli, kontaktovali mě a začali mi vyhrožovat. Nejdřív, že mi nabízejí 2 miliony korun, když přestanu na tom dělat, protože ten spis byl obsáhlý a u policie nebyl nikdo, kdo by to mohl tak zadokumentovat a dotáhnout do konce a byl jsem na tu práci hrdej. Kdokoliv jiný by musel prostudovat asi 8 000 stránek spisu a pochopit souvislosti. Prakticky nikdo jiný to nemohl dotáhnout do konce.“

„Nikdy jsi nezauvažoval o tom, že bys to vzal?“

„Ne, to jsem neuvažoval. Spíš víc mě to utvrdilo v tom, že to dělám dobře. Na tehdejší dobu ta částka byla velká, ale měl jsem takovou tu stavovskou hrdost. Prostě, že ráno v koupelně se podívám do zrcadla a vím, že to jsem já. Ono se říká, že když jednou vezmeš, tak pak už tě maj v hrsti. S tím bych asi nemoh žít.“

Většina informantů se také domnívá, že korupce je u policie velmi rozšířeným jevem stejně jako jinde ve státní sféře a v celé společnosti:

1 OOK: „Myslím si, že velmi. Já jsem se s tím setkal mnohokrát, a nejhůřší je, vidět tu bezmocnost, když víš, že ti drbani mají ty informace od policie. Kolikrát to pošleš na inspekci, ale oni s tím někdy také nemohou nic dělat. Víš, že ten člověk si všechno koupí. Jen se v tobě zakořeňuje ta nenávist a pocit bezmoci.“

5 OOK: „Myslím si, že existuje, jako v celé státní sféře a jako všude okolo. Když se člověk rozhlédne nejenom po státní správě, tak si myslím, že existují zkorumpovaný lékaři, učitelé, policisté, soukromníci. Stavím se k ní samozřejmě negativně.“

8 SPJ: „Sto procentně. Nebudeme naivní. Konkrétně nevím, ale určitě existuje.“
„Taky jsem už slyšel, že jeden vedoucí chtěl po jednom klukovi, aby se dopustil korupce. Když za ním přijde a řekne mu tohle vyřídíš a uděláš to tak a tak. Neříkám kdo, ale slyšel jsem to.“

9 OHK: „Prostě jsem zjistil, že i ty nadřízený jsou zaháčkovaný v korupci.“
„Řešil jsi to nějak, když jsi to věděl?“
„Věděl jsem, že je to nesmyslný boj s větrnými mlýny. Nedalo se to dokázat.“

Závěr

Profesní etika u Policie ČR je aktuálním a velmi diskutovaným tématem vzhledem k tomu, že četnost a závažnost kriminality neustále narůstá. Názor veřejnosti na policisty bývá často předmětem různých výzkumů či anket a nutno přiznat, že policie v nich není obvykle prezentována v dobrém světle.

Ve své diplomové práci jsem si stanovil jako cíl zjistit, jakým způsobem se policisté rozhodují v situacích, při kterých může docházet k určitému mravnímu konfliktu, zda tyto situace vnímají jako etická dilemata a na základě zjištěných skutečností se pokusit stanovit, jakému pojetí etiky nejvíce odpovídají jejich rozhodnutí v těchto situacích a dále, zda by s odstupem času zvolili z etického hlediska shodné či jiné řešení.

Při své práci jsem vycházel jak z poznatků obecné etiky, tak i policejní etiky založené na deontologickém přístupu. Potřebné informace jsem zjišťoval prostřednictvím kvalitativního výzkumu a to metodou polostrukturovaných rozhovorů s policisty. Informanty jsem vybral dle pravidel záměrného výběru, přičemž hlavním hlediskem bylo, zda mají potřebné zkušenosti z daného prostředí a při výkonu své služby se setkali či setkávají se situacemi, které je z etického hlediska mohou stavět před etická dilemata. Získaná data jsem zpracoval metodou otevřeného kódování, sestavil jsem kategorie a nacházel společné znaky ve výpovědích informantů.

Z výzkumu vyplynulo, že policisté se opravdu dostávají do situací, které obvykle můžeme charakterizovat tak, že vyžadují nutnost obtížné volby. Překvapivým zjištěním bylo, že ve většině případů tyto situace jako etická dilemata nevnímají. Obvykle k nim zaujmají poměrně jednoznačný a relativně shodný postoj. Toto tvrzení vyplývá jednak z odpovědí informantů na přímou otázku, zda se s etickým dilematem setkali, ale také z odpovědí, které byly vztaheny k ostatním kategoriím. Mohu je také podpořit svou zkušeností při oslovování policistů pro účely výzkumu. Ti také většinou na přímou otázku odpověděli, že žádná dilemata nemají. V kontextu s tímto zjištěním koresponduje i odpověď na další otázku, zda v některém případě s odstupem času by přehodnotili své jednání z etického hlediska a zvolili jiné řešení. Až na jeden případ zní odpověď, že ne.

Odpověď na otázku, jak se policisté v těchto situacích rozhodují již není zcela jednoznačná. Nejvýznamnějším determinantem, který má vliv na jejich jednání je dodržování zákona. To sami zdůrazňují ve svých odpovědích. Z některých však vyplývá, že jejich přístup k zákonu je diferencovaný. Například u svých kolegů v žádném případě netolerují trestné činy, ale v případě přestupků či neetického chování mají toleranci velkou. Z výzkumu také vyplynulo, že jejich rozhodnutí velmi často vycházejí z principu „účel světí prostředky“. Tím účelem je pro ně ochrana společnosti, dobro zákona, spravedlnost, objasnění trestné činnosti, dopadení pachatele, apod. Toto jednání zdůvodňují především nedostatečnými zákony, které jim brání právě v dosažení zmiňovaného účelu. Mnohdy se také v této souvislosti pohybují „na hraně zákona“. Pokud mám tedy shrnout odpověď na výše uvedenou otázku, tak i přesto, že velmi mnoho rozhodnutí činí ve smyslu „účelu“, tak nejvýznamnějším kritériem, na základě kterého se policisté rozhodují, je zákonné omezení. Jednoznačně odmítavé stanovisko zaujímají k otázce korupce.

Dalším cílem práce bylo pokusit se stanovit, jakému pojetí etiky odpovídají rozhodnutí policistů v těchto situacích. Zde se vyskytují dva dominantní přístupy. Jedním z nich je etika povinnosti, která by měla být dominantní, protože zejména na deontologii je založena profesní etika u policie. Druhý přístup vychází právě z výše uvedeného principu „účel světí prostředky“ a je to utilitarismus užitečnosti. Policisté se nejvíce rozhodují na základě zákona, ale měli by se řídit také etickým kodexem. Z výzkumu však vyplývá, že většina z informantů považuje etický kodex za zbytečný. To samozřejmě nemusí přímo odrážet vztah k profesní etice, ale v jiných výpovědích informanti přiznávají, že pro dosažení „účelu“, někdy porušují etický kodex. Proto se domnívám, že utilitaristický přístup je v tomto případě dominantnější, než etika povinností. Trochu v pozadí zůstává etika ctností, které odpovídá jejich přístup ke korupci.

Vzhledem k tomu, že jsem odpověděl na všechny stanovené otázky, domnívám se, že jsem cíl práce splnil.

V závěru bych si dovolil krátkou úvahu, respektive upozornění na jistý paradox profesní etiky u Policie ČR. Etický kodex, jako deklaráce základních principů policejní

etiky, byl při svém vzniku²¹ předložen širokému připomínkovému řízení a mohl se k němu vyjádřit každý policista. Můžeme jej tedy do jisté míry označit za výsledek diskurzivní etiky. Základní hodnoty v něm vyjádřené lze pojímat jako určité ctnosti²², které by měl mít každý policista. Celkový charakter kodexu a vůbec přístup k policejní etice je založen na povinnostech, tedy v dimenzích deontologie. Přesto z výzkumu vyplývá, že praktické smýšlení a jednání mnohých policistů je velmi blízké utilitaristickému přístupu „účel svěť prostředky“.

Utilitarismus přistupuje k etice z pragmatického hlediska. Z tohoto důvodu se může zdát sociálně přitažlivý. (Nesvadba, 2009, s. 78) Z výpovědí informantů můžeme dokonce nabýt dojmu, že je pro policii odůvodnitelný. Je třeba si ale uvědomit, že utilitarismus je také spojen s velkou mírou rizika zneužití. Pokud je opravdu mezi policisty tak rozšířen, jak to vyplývá z výzkumu, tak zakotvení principů etického kodexu v praxi má zřejmě své mezery. Nabízí se tedy otázka, jakým způsobem tuto skutečnost změnit. Jednou z cest je neustálá diskuse na etická témata, která by neměla zůstat na akademické půdě, ale měla by směřovat do praxe a skutečného života. Dále by měla být pozornost zaměřena na vzdělávání vedoucích pracovníků v oblasti zdokonalování jejich manažerských dovedností. Z výzkumu mimo jiné vyplynulo, že informanti vidí porušování etického kodexu zejména u svých vedoucích. Přitom právě cesta pozitivních příkladů je jednou z možností, jak dosáhnout zvnitřnění etických norem.

Jedním z důvodů, proč policisté jednají ve smyslu utilitaristické morálky je skutečnost, že pocít'ují určitou bezmoc při prosazování zákona. Možná by bylo vhodné zamyslet se nad tím, zda na této skutečnosti není alespoň kousek pravdy a zda někdy opravdu nechráníme více práva pachatele, než oběti. Bylo by také dobré si uvědomit, že policisté, ač jsou specifickou a do jisté míry uzavřenou subkulturou, tak jsou také součástí celé společnosti. A pokud v celé společnosti dochází k úpadku morálních hodnot, tak policie se stává pouze jejím odrazem. Proto se také zvyšuje důležitost úkolů sociální pedagogiky a výsledků bádání sociálně pedagogického výzkumu. Doufám, že i já jsem k němu nepatrným střípkem poznání přispěl.

---

²¹ Na jeho tvorbě se nepodíleli pouze policisté, ale i civilní osoby (viz kapitola 2.5).

²² Kapitola 2.5 - podobné pojetí jako u rozumnosti podle Aristotela (zlatá střední cesta).

Resumé

Diplomová práce je zaměřena na oblast profesní etiky u Policie České republiky. Zabývá se přístupem policistů k této problematice a otázkami, jak jsou principy policejní etiky naplňovány v praxi.

První kapitola poskytuje stručný přehled z oblasti obecné etiky. Zaměřuje se na některé základní etické pojmy a zejména na různé přístupy k vnímání etiky a také na uvedení do problematiky profesní etiky.

Druhá kapitola se zabývá teoretickými východisky policejní etiky. Poskytuje informace o historii jejího vzniku a o jejím vývoji v souvislosti s postavením a úkoly policie ve společnosti. Dále vymezuje obsah policejní etiky a to ve smyslu policejní deontologie. Zvláštní pozornost je věnována základním hodnotám zakotveným v Etickém kodexu Policie ČR a okolnostem jeho vzniku.

Obsahem třetí kapitoly je vymezení skutečností, které působí na uplatňování profesní etiky v policejní praxi a přístup policistů k policejní etice. Jsou v ní rozebrány vlivy, které na policisty působí ze strany společnosti a ovlivňují vztah veřejnosti a policie. Dále jsou zde prezentována určitá specifika, která vytváří charakteristický druh policejní subkultury.

Čtvrtá kapitola je věnována empirickému výzkumu. Jeho cílem bylo zjistit, jakým způsobem se policisté rozhodují v situacích, při kterých může docházet k určitému mravnímu konfliktu, zda tyto situace vnímají jako etická dilemata a na základě zjištěných skutečností se pokusit stanovit, jakému pojetí etiky nejvíce odpovídají jejich rozhodnutí v těchto situacích a dále, zda by s odstupem času zvolili z etického hlediska shodné či jiné řešení. Výzkum byl proveden metodou kvalitativní, sběr dat prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů a zpracování metodou otevřeného kódování.

Anotace

Tato práce je zaměřena na oblast profesní etiky u Policie České republiky. Vychází ze základních etických pojmů a filosofických východisek obecné etiky. Práce pojednává o základních principech policejní činnosti zakotvených v Etickém kodexu Policie ČR a jejich uplatňování v praxi. Součástí práce je kvalitativní výzkum zaměřený na přístup policistů k profesní etice.

Annotation

This diploma thesis is focused on the professional ethics at the Police of the Czech Republic. It is based on the basic ethical concepts and philosophical starting point of general ethics. The thesis deals with basic principles of police activity defined in the Code of Ethics of the Police of the Czech Republic and their exercise in practice. A part of this thesis is a qualitative research focused on the approach of policemen to professional ethics.

Klíčová slova

Deontologie, Etický kodex Policie ČR, etika, policejní deontologie, policejní etika, Policie České republiky, policista, profesní etika, společnost, veřejnost.

Key words

Deontology, Police Code of Ethics, ethics, police deontology, police ethics, Czech police, policeman, professional ethics, society, public

Literatura a prameny:

Zákony a předpisy:

1. Zákon č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky*
2. Zákon č. 2/1993 Sb., *Listina základních práv a svobod*
3. Zákon č. 283/2001 Sb., *o Policii České republiky* ve znění pozdějších předpisů
4. Zákon č. 361/2003 Sb., *o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů* ve znění pozdějších předpisů
5. Zákon č. 273/2008 Sb., *o Policii České republiky* ve znění pozdějších předpisů
6. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 1 ze dne 21. 1. 2005 *Etický kodex Policie České republiky*
7. Rozkaz policejního prezidenta č. 56/2005, kterým se zřizuje Etická komise Policie České republiky
8. Rozkaz policejního prezidenta č. 154/2011 o profesní etice Policie ČR

Knihy:

9. ANZENBACHER, A. *Úvod do etiky*. 1. vyd. Praha: Academia, nakladatelství Akademie věd ČR, 1992. přeložil Karel Šprunk, 292 s. ISBN 80-200-0917-5
10. BAHOUNEK, J. *Význam deontologie v soustavě policejního vzdělávání*. in BORSKÁ, I. a kol. *Policejní deontologie (sborník ze semináře)*. Praha: Policejní akademie ČR, 1995. s. 97 - 100. ISBN 80-901923-4-3
11. BÍLEK, P., DUFKOVÁ, I., ZLÁMAL, J. *Policie a lidská práva*. Praha: Střední policejní škola MV v Praze, 2000. 143 s. ISBN 80-85821-94-X
12. BORSKÁ, I. a kol. *Policejní deontologie (sborník ze semináře)*. Praha: Policejní akademie ČR, 1995. 130 s. ISBN 80-901923-4-3
13. BUREŠ, R. *Základy etiky*. Praha: S & M, 1991. 31 s. ISBN 80-900096-5-4
14. ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. 309 s. ISBN 80-86898-73-3
15. DUFKOVÁ, I., ZLÁMAL, J. *Policie a profesní etika*. Praha: Střední policejní škola MV, 2003. 66 s.
16. DUFKOVÁ, I., ZLÁMAL, J. *Korupce*. Praha: Střední policejní škola MV, 2005. 71 s.
17. GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Brno: Paido, 2000. 208 s. ISBN 80-85931-79-6

18. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2005. 407 s. ISBN 978-80-7367-485-4
19. HERZOGO VÁ, Z. *K problémům konstituování učebního předmětu „policejní etika“*, in BORSKÁ, I. a kol. *Policejní deontologie (sborník ze semináře)*. Praha: Policejní akademie ČR, 1995. s. 111 - 117. ISBN 80-901923-4-3
20. HERZOGO VÁ, Z. *Základy filozofie a profesní etiky*. 3. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 1999. 154 s. ISBN 80-7251-013-4
21. HERZOGO VÁ, Z. *Policejní etika v dokumentech*. Praha: Policejní akademie ČR, 2000. 122 s. ISBN 80-7251-041-X
22. HERZOGO VÁ, Z. *Policejní etika*. 1. vyd. Praha: Vydáno vlastním nákladem, 2003. 327 s. ISBN 80-238-9984-8
23. HERZOGO VÁ, Z. *Přednáška v rámci jednání AGIS*. Praha: 2005
24. *Historie zavádění managementu kvality u PČR*, dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/historie-zavadeni-managementu-kvality-u-pcr-750749.aspx>, 10. 2. 2012
25. HUŇÁT, A. © *Etika a PČR pohledem z venku*. přednáška, Praha: 2006
26. JANKOVSKÝ, J. *Etika pro pomáhající profese*. Praha: Triton, 2003. 223 s. ISBN 80-7254-329-6
27. JILČÍK, T., MÜHLPACHR, P. *Sociologie*. in KOLEKTIV AUTORŮ, *Základní kategorie a pojmy ze společenských věd*, Brno: IMS, 2007, s. 103 - 116
28. KEJDOVÁ, M. *Právo a bezpečnostní politika*. Brno: IMS, 2007. 97 s.
29. KEJDOVÁ, M. VAŇKOVÁ, Z. *Římské právo a současná právní věda*. Brno: IMS, 2007, 65 s.
30. KOLEKTIV AUTORŮ, *Základní kategorie a pojmy ze společenských věd*, Brno: IMS, 2007, 116 s
31. KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál s. r. o., 2008, 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3
32. MACEK, P. *K některým aspektům policejní deontologie z hlediska jejího vlivu na formování vztahu mezi policií a veřejností*. in BORSKÁ, I., a kol. *Policejní deontologie (sborník ze semináře)*. Praha: Policejní akademie ČR, 1995. s. 91 - 95. ISBN 80-901923-4-3
33. MÜHLPACHR, P. a kol. *Sociální pedagogika II*. Brno: IMS, 2011. 251 s.
34. NESVADBA, P. *Policejní etika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 315 s. ISBN 978-80-7380-195-3

35. NYTROVÁ, O., PIKÁLKOVÁ, M. *Etika a logika v komunikaci*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2007. 340 s. ISBN 978-80-86723-45-7
36. PHARE - Výzkum spokojenosti občanů s prací Policie ČR, zpráva pro Policejní prezidium ČR, Praha: STEM/MARK, 2004, dostupné z: www.policie.cz/soubor/stemmark2004-ppt.aspx, 10. 2. 2012
37. RADVAN, E. *Úvod do filosofie*. Brno: Institut mezioborových studií, 2004. 163 s.
38. ROZUM, Z. *Etika v policejní praxi a problémy výchovy*. in BORSKÁ, I. a kol. *Policejní deontologie (sborník ze semináře)*. Praha: Policejní akademie ČR, 1995. s. 59 - 68. ISBN 80-901923-4-3 s. 59 - 68
39. SEMRÁD, J. *Několik poznámek k předmětu policejní deontologie*, in BORSKÁ, I. a kol. *Policejní deontologie (sborník ze semináře)*. Praha: Policejní akademie ČR, 1995. s.5 - 9. ISBN 80-901923-4-3
40. SOKOL, J. *Malá filosofie člověka a Slovník filosofických pojmů*. Praha: nakladatelství Vyšehrad, 2007. 411 s. ISBN 978-80-7021-884-6
41. SOKOL, J. *Etika a život*. Praha: Nakladatelství Vyšehrad, 2010, 240 s. ISBN 978-80-7429-063-3
42. SPAEMANN, R. *Základní mravní pojmy a postoje*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. přeložil doc. PhDr. Karal Hlavoň, CSc., 92 s., ISBN 80-205-0484-2
43. STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert, 1999. 196 s. ISBN 80-85834-60.
44. VÁGNEROVÁ, M. *Základy psychologie*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005. 356 s. ISBN 80-246-0841-3
45. ZOUBEK, V., BÍLEK, P. *Lidská práva a policie (v kontextu právního státu)*. Praha: Policejní akademie ČR, 2001, 152 s. ISBN 80-7251-057-6
46. ZAPLETAL, L. *Filozofie*. in KOLEKTIV AUTORŮ, *Základní kategorie a pojmy ze společenskovedních předmětů*. Brno: IMS, 2007, s. 3 - 40

Internetové zdroje:

47. <http://www.lidskaprava.cz/student/uvod-do-lidskych-prav/clanky/vseobecna-deklarace-lidskych-prav>, 2. 2. 2012
48. <http://www.stem.cz/clanek/2238>, tisková informace z výzkumu STEM trendy 06/2011, vydáno dne 27.6.2011, 10.3.2012
49. http://en.wikipedia.org/wiki/Fons_Trompenaars, 20.3.2012

Seznam příloh:

Příloha č. 1: Etický kodex Policie České republiky

Etický kodex Policie České republiky

Příslušníci Policie České republiky, vědomi si svého poslání, spočívajícího ve službě veřejnosti, založeného na úctě a respektu k lidským právům, vyjadřují následující principy, jež chtějí sdílet a dodržovat.

1) Cílem Policie České republiky je

- a) chránit bezpečnost a pořádek ve společnosti,
- b) prosazovat zákonnost,
- c) chránit práva a svobody osob,
- d) preventivně působit proti trestné a jiné protiprávní činnosti a potírat ji,
- e) usilovat o trvalou podporu a důvěru veřejnosti.

2) Základními hodnotami Policie České republiky je

- a) profesionalita,
- b) nestrannost,
- c) odpovědnost,
- d) ohleduplnost,
- e) bezúhonnost.

3) Závazkem Policie České republiky vůči společnosti je

- a) prosazovat zákony přiměřenými prostředky s maximální snahou o spolupráci s veřejností, státními a nestátními institucemi,
- b) chovat se důstojně a důvěryhodně, jednat se všemi lidmi slušně, korektně a s porozuměním a respektovat jejich důstojnost,
- c) uplatňovat rovný a korektní přístup ke každé osobě bez rozdílu, v souladu s respektováním kulturní a hodnotové odlišnosti příslušníků menšinových skupin všude tam, kde nedochází ke střetu se zákony,
- d) při výkonu služby jednat taktně, korektně a vhodně uplatňovat princip volného uvážení,

- e) používat donucovacích prostředků pouze v souladu se zákonem; nikdy nezacházet s žádnou osobou krutě, nehumánně či ponižujícím způsobem,
- f) nést odpovědnost za každou osobu, která byla omezena Policií České republiky na osobní svobodě,
- g) zachovávat mlčenlivost o informacích zjištěných při služební činnosti,
- h) zásadně odmítat jakékoliv korupční jednání, netolerovat tuto protizákonnou činnost u jiných příslušníků Policie České republiky, odmítnout dary nebo jiné výhody, jejichž přijetím by mohlo dojít k ovlivnění výkonu služby,
- i) zásadně se vyhýbat jakémukoliv jednání, které by mohlo být střetem zájmů

4) Závazkem vůči ostatním příslušníkům Policie České republiky je

- a) usilovat o otevřenou a partnerskou spolupráci,
- b) dbát, aby vztahy byly založeny na základě profesní kolegiality, vzájemné úcty, respektování zásad slušného a korektního jednání; jakékoliv formy šikanování a obtěžování ze strany spolupracovníků či nadřízených jsou vyloučeny,
- c) netolerovat ani nekrýt podezření z trestné činnosti jiných příslušníků Policie České republiky a trestnou činnost neprodleně oznámit; stejně tak netolerovat ani jiné jejich protiprávní jednání či jednání, které je v rozporu s Etickým kodexem Policie České republiky.

5) Osobním a profesionálním přístupem příslušníků Policie České republiky je

- a) nést osobní odpovědnost za svoji morální úroveň a svůj profesionální výkon,
- b) chovat se bezúhonně ve službě i mimo ni tak, aby důstojně reprezentovali Policii České republiky svým jednáním, vystupováním i zevnějškem.

Každý příslušník Policie České republiky, který jedná v souladu se zákonem a Etickým kodexem Policie České republiky, si plně zaslouží úctu, respekt a podporu společnosti, jejíž bezpečnost chrání i s nasazením vlastního života.